

● **Fylkesårsmøter** ● **Reportasje** | 30 Rektor valgte å være åpen om dårlig miljø på skolen
● **Jubileum** | 38 Lærerinnenenes kamp ● **Fotoreportasje** | 40 Litterært karneval

UTDANNING

7

24. MAI 2019

utdanningsnytt.no

Lærere kurses i voldshåndtering:

De minste elevene er mest voldelige

Innhold

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen (perm.)
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Digital markedsansvarlig
ls@utdanningsnytt.no

● Hovedsaken: RUSTER SEG MOT VOLD

Vold mot lærere er en økende tendens i skolen.
Nå hyrer flere kommuner hjelp til å håndtere problemet.

10

Innhold

Akershus, Buskerud, Østfold	4
Viken	6
Innlandet	7
Sogn og Fjordane	8
Troms	9
Agder	18
Vestfold og Telemark	19
Oslo	20
Møre og Romsdal	21
Hordaland	22
Nordland	23
Finnmark	24
Rogaland	25
Trøndelag	26
Kort og godt	28
Ut i verden	29
Var åpen om problemer ved skolen	30
Fraværsgrense fra 1. trinn	32
Lærerinnenenes lange kamp	38
Friminutt	46
Meninger	48
Lov og rett	61
Fra forbundet	62
Medlemstilbud	66

● Klimanøytralt innen 2030

36

Pedagogstudentene krever at utdanningsinstitusjoner skal halvere sine klimagassutslipp innen 2025 og være klimanøytrale innen 2030.

● Vårens vakreste eventyr

Igjen er det tid for sterkt engasjement og uendelige diskusjoner. Fylkesårsmøtene er her! Her ser vi tre delegater fra Nordkapp kommune på fylkesårsmøtet i Finnmark.

4

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Noen var, mildt sagt, heldigere lærere enn andre

Helt fra 1820-30-tallet fikk unge menn gratis lærerutdannelse ved de offentlige lærerseminarene, mens kvinner måtte betale utdannelsen sin selv. Bildet viser Mathea Hauger ca. 1905.

● Fotoreportasje

I «Ut av boka-uka» jobbes det tverrfaglig ved Ekeberg skole i Oslo. Blant annet kler lærerne seg ut som karakterer fra barne- og ungdomsbøker, og så skal elevene finne og kjenne igjen flest mulig. Her ser vi Sara Martinsen som Pippi.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2018: 172.801

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

– Å jobbe med mennesker vil alltid medføre en viss grad av risiko. Det handler om å være i forkant, sier forsker Ole Greger Lillevik, en av forfatterne av heftet «Tiltak mot vold og aggresjon i skolen». Ill.foto: Shutterstock

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Nok ord. Lærerne fortjener handling.

– Det er uakseptabelt og alvorlig at situasjonen er slik den beskrives i denne rapporten. Som skolebyråd er det en av mine aller viktigste jobber å bidra til trygge skoler, sa Inga Marte Thorkildsen (SV) da hun la frem statistikken over vold mot ansatte i Oslo skolen i mai 2018.

Ett år senere har antallet voldshendelser i skolen økt ytterligere. Og ser man bakover i tid, har det vært tendensen siden 2015. Da er det på sin plass å spørre: Hva blir egentlig gjort? Vold mot lærere er et alvorlig og omfattende samfunnsproblem. Statistikken fra andre steder i landet, som Stavanger og Tromsø, viser det samme som Oslo-tallene. I den landsomfattende undersøkelsen Utdanningsforbundet fikk gjennomført i 2017, svarte 42 prosent av lærerne at de var blitt utsatt for fysisk vold i løpet av de siste fem årene. Verst er det i barneskolen. Her fortalte 35 prosent av lærerne i undersøkelsen at de hadde vært utsatt for vold det siste året.

Det er historier om bolter, koster, sakser, brostein og slag. Det er historien til Clemens Saers, som er 25 prosent ufør etter at en elev trakk ut strupehodet hans. Det er historien om miljøterapeuten i Stavanger, som ble uføretrygdet etter at et spark i kneet løsnet en blodpropp som utløste hjerneslag.

Arbeidsmiljøloven er klar på hvilket ansvar arbeidsgiverne har. Forhold ved arbeidssituasjonen som kan medføre at arbeidstaker blir utsatt for vold og trussel om vold, skal kartlegges. Ansatte skal få nødvendig opplæring og øvelse i forebygging og håndtering av situasjoner. Arbeidsgiver skal gi ansatte nødvendig informasjon om risikofaktorer knyttet til vold og trusler, samt iverksatte tiltak og rutiner for å forebygge, håndtere og følge opp vold- og truselsituasjoner. Og arbeidstagerne skal gis informasjon om rutiner for varsling og rapportering av vold og trusler. Men blir det gjort?

I begynnelsen av mai gjestet Thorkildsen årsmøtet til Utdanningsforbundet Oslo. Fra talerstolen tok hun opp voldsproblemet. – Å gjøre noe med vold og trusler er et samfunnsansvar, et systemansvar og et lederansvar, sa hun.

Hun har rett. Og over det ganske land venter titusenvis av lærere utålmodig på at skoleeiere og skoleledelse skal ta det ansvaret og komme med konkrete tiltak. Hittil har voldsstatistikken utløst mange ord, mye forferdelse, men dessverre altfor lite handling.

Det er et svik mot lærerne.

Forslagene som skapte størst engasjement, gjaldt flytting av forhandlingsansvaret fra KS til staten, skroting av garantilønssystemet og å opprette et eget lokallag for videregående opplæring.

Akershus

Avsluttet med rekordmange saker

Utdanningsforbundet Akershus var samlet på Sundvollen hotell 13. og 14. mai for å avvikle seg selv – for så å gjenoppstå dagen etter som del av Utdanningsforbundet Viken.

TEKST OG FOTO Tore Brøyn | torbro@udf.no

Fylkesleder Lene Hammergren Stensli kunne i sin åpningstale slå fast at etter 17 år som fylkeslag var mange av sakene som skulle tas opp til forveksling lik dem man tok opp på det første møtet, som kontaktlærers kår, arbeidstid i barnehage og skole og lønn for kompetanse.

– Rettigheter kommer ikke rekende på ei fjøl, og når vi først har kjempet fram noen rettigheter, må de stadig forsvares, sa hun.

Rekordmange saker fra lokallagene

Hele 90 saker var blitt sendt inn til styret, redusert til 72 gjennom sammenslåinger, men fortsatt ny rekord. En av de sakene som vakte stort engasjement, var et forslag fra Utdanningsforbundet Ullensaker, Nes og Gjerdrum om aktivt å lete etter strategier for å flytte forhandlingsansvaret for lærere fra KS til staten. Dette ble ikke støttet av fylkestyret, men debatten ble lang og livlig. Det ble påpekt at lærerne har tapt alle oppgjør siden overgangen til KS, at skole er et nasjonalt ansvar, og de som har ansvar for rammen, må også ha ansvar for lønnen.

Bjørn Sigurd Hjetland fra Bærum minnet om at «staten» i dag er Sylvi, Erna og Siv.

– Og, ja, vi er i brudd med KS, men glem ikke at før vi brøt med KS, så brøt vi også med staten. Staten er ikke noe Soria Moria, sa han.

Så ble det heller ikke noe vedtak om å flytte forhandlingsansvaret.

Diskuterte egne videregående-lag

En annen sak som skapte mye debatt, var forslag fra fire av lokallagene om å organisere medlemmer fra videregående skole i egne lokallag. Det er et problem for representantene fra de videregående skolene at de alltid er i et mindretall, at diskusjonene i lokallagene er lite relevante og at man føler liten grad av tilhørighet, var begrunnelsen.

Mot dette ble det argumentert med at styrken ved å stå sammen ville gi langt større vekt også til de videregående skolene. Forslaget om eget lokallag for videregående falt. Man overlot heller til landsmøtet 2019 å finne fram til ordninger som kunne gi videregående mer innflytelse i organisasjonen.

Buskerud

Nei til andre y

Årsmøtet i Buskerud sa nei til å la vernepleiere og barnevernspedagoger bli medlemmer i forbundet.

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Lokallaget i Modum i Buskerud ønsket å få endret vedtektene slik at yrkesgrupper som barnevernspedagoger og vernepleiere kan bli medlemmer i forbundet. Ifølge lokallagsleder Hege Vollan har kommunen miljøarbeidere ved alle skolene som enten er barnevernspedagoger, vernepleiere eller spesialpedagoger: – De ønsker selv å være i Utdanningsforbundet. De mener de jobber tett sammen med lærerne med elevene. Selv om de ikke underviser, føler de at de er en del av laget, sa hun.

Avviste forslaget

Fylkestyret hadde i forkant av møtet innstilt på å avvise saken. Etter heftig debatt stemte 20 delegater, det vil si i underkant av én av fem, for å sende saken til landsmøtet. Forslaget ble dermed avvist.

Fylkesleder Johannes Bjørset Aagaard sa fylkestyret ønsker alle gode krefter inn i skolen.

– I denne saken handler det imidlertid om vår organisasjon, sa han.

Han sa tanken om en sterk profesjon ligger til grunn når det gjelder kravene til medlemskap i forbundet i dag og mener forbundet allerede har en jobb å gjøre med å ivareta dagens medlemmer.

Resolusjon om lærernes rettssikkerhet

Årsmøtet vedtok en resolusjon om læreres retts-

rkesgrupper

sikkerhet. Møtet ønsker at forbundet sentralt jobber for at arbeidsgiver støtter lærere som anmelder saker om for eksempel uthenging.

Lokallagsleder i Drammen, Christian Evenshaug, fortalte mer: – Det har vært en del episoder i ungdomsskolen hvor lærere har vært hengt ut i barnevernsepisoder. Det virker som det skal veldig mye til for at kommunen sier noe annet enn «du får anmelde hvis du vil». Da må du anmelde som privatperson, i stedet for å anmelde som offentlig tjenestemann med arbeidsgiver i ryggen, sa Evenshaug.

– Utdanningsforbundet bør presse kommunene og kommuneadvokatene til å innse at de må stå bak arbeidstakerne, la han til.

«Tre kulturer skal bli en felles kultur»

Flere delegater Utdanning snakket med, mente det var vemodig å være samlet siste gang før de slås sammen med Østfold og Akershus til Viken.

– Klart det er utfordrende; tre kulturer skal bli til en felles kultur, sa nestleder Kari Rusten.

De tre fylkeslagene har samarbeidet og holdt felles fylkesstyremøter siden januar 2018.

– Det har vært jobbet godt for å danne en felles Viken-plattform. Vi har et godt grunnlag for et nytt fylkeslag. At Viken vil ha mange tillitsvalgte med frikjøp, er også en stor fordel.

– Det betyr mye kunnskap og gode muligheter til å bistå lokallagene, sa Rusten.

Hun sa at det sannsynligvis vil bli ulike syn på noen saker i Utdanningsforbundet Viken.

– Men jeg tenker ikke at det nødvendigvis henger sammen med tidligere geografisk tilknytning, sa Rusten.

7. mai stemte Utdanningsforbundet i Buskerud over om andre yrkesgrupper som vernepleiere og barnevernspedagoger kan bli medlem i Utdanningsforbundet. Forslaget ble avvist.

«De som stemmer for, holder seg i ro». Etter en endring og et tillegg vedtok årsmøtet i Utdanningsforbundet Østfold enstemmig at en strategi for å rekruttere nyutdannede pedagoger må utarbeides fram mot 2022.

Østfold

Hvordan jakte lektorer på best mulig måte

Fra høsten 2022 er alle nyutdannede lærere lektorer. Hvordan Utdanningsforbundet skal få vervet dem som medlemmer, var tema på fylkesårsmøtet i Østfold.

TEKST OG FOTO Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

«Strategiarbeidet må begynne nå. Det er viktig å synliggjøre hvorfor Utdanningsforbundet er en attraktiv fagforening for lektorer», het det i saksredegjørelsen. I alt sju lokallag hadde meldt inn saker om temaet, representert ved 62 av totalt 112 delegater. Saken ble behandlet på årsmøtets første dag, torsdag 9. mai.

Jens Ole Kjelsås fra Fredrikstad innledet. Etter en endring og ett tillegg vedtok årsmøtet enstemmig at en strategi for å rekruttere nyutdannede pedagoger fram mot 2022 må utarbeides.

Saken oversendes via det nye fylkesstyret i Utdanningsforbundet Viken til sentralstyret.

– Utdanningsforbundets særpreg og fordeler må belyses sterkere! sa Cecilie Pérez fra Moss.

Hun sto bak tilleggsforslaget, der det het at «Særpreg og fordeler ved vår organisasjon må belyses sterkere overfor tillitsvalgte gjennom tillitsvalgtopplæringen og temakurs, og årsmøtet ber om at fylkesleddet og sentralleddet setter dette på dagsorden.»

Fagforeninger for utdanningsansatte er Utdanningsforbundet med 175.000 medlemmer, Forsterforbundet med 22.500 medlemmer, Norsk

Lektorlag med 7000 medlemmer og Skolenes landsforbund 6500 medlemmer.

Effektivt og fredelig

Behandlingen av «lektorjakt» var ellers karakteristisk for årsmøtets første dag; effektiv finpussing på vedtak uten store debatter. Sånn sett var utsagnet «Jeg bare elsker vedtekter! Er ikke de fantastiske! Poesi!» fra nestleder Bjørg Ratvik talende for møtestemningen i et fylkeslag der siste sak var nedleggelse.

Sammen med Akershus og Buskerud skal fylkeslaget i Østfold bli til Utdanningsforbundet Viken fra 1. august i år.

– Viken blir enormt, og svært å dra. Men fikse det må man, sukket Trine Machnik fra lokallaget i Sarpsborg i lunsjen.

– Viken ender nok opp med å måtte dele seg inn i seksjoner. Dermed ender vi opp omtrent der vi var, flirte Marianne Myhre, også fra Sarpsborg-laget.

Østfold-årsmøtet fant sted 9.-10. mai på Quality hotel Sarpsborg.

Utdanningsforbundet Viken stilte med det som sannsynligvis var historiens lengste valgkomité, i alle fall når de står på rekke. 30 medlemmer, ti fra hvert fylkeslag hadde klart å bli enige om kandidatene.

Ingen innsendte saker, færre debatter eller andre tema som man vanligvis har på et fylkesårs møte. Desto mer spennende var valgene på ledere og andre representanter da Utdanningsforbundet Viken møtte for første gang.

TEKST OG FOTO Tore Bråyn | torbro@udf.no

Utdanningsforbundet Viken består av de tre tidligere fylkeslagene Akershus, Buskerud og Østfold. Hele 343 delegater hadde møtt fram 15. mai på Sundvollen hotell i Buskerud for å få avgjort hvem som skulle lede det nye forbundet.

Ny leder fra Buskerud

Valgkomiteen hadde innstilt Johannes Bjørset Aagaard, fylkesleder i Utdanningsforbundet Buskerud, til ledervet. Men det gikk rykter på gangen om at det ville komme en motkandidat. Dette viste seg å være Bjørge Ratvig fra Østfold.

Mange var på talerstolen med innlegg for sin kandidat, men, som det også ble sagt i flere innlegg, de to kandidatene hadde mye til felles. Resultatet ble 218 stemmer for valgkomiteens Johannes Bjørset Aagaard.

Intern kamp om 1. nestleder

Ved valg av 1. nestleder var Gro Iren Abrahamsen fra Akershus innstilt. Men også her kom forslag på en motkandidat: Marthe Kragebøl Norvalls.

Forslaget hadde mer preg av dramatisk etter som kandidaten hadde sagt seg villig i siste liten. Dette var tydeligvis ganske overraskende for mange. Også for hennes motkandidat, som hun inntil nylig hadde sittet sammen med i styret i

Utdanningsforbundet Akershus. Et argument som gikk igjen for motkandidaten, var Norvalls' bakgrunn fra barnehagen, og behovet for å ha en med denne bakgrunnen i ledertrioen.

Gro Iren Abrahamsen ble valgt som nestleder med 244 stemmer.

Valget av 2. nestleder gikk langt lettere. Valgkomiteen hadde innstilt Betty Anita Solli fra Østfold. Hun ble valgt uten motkandidater.

– En gigant er født

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, ønsket Viken-medlemmene velkommen med å fastslå at «en gigant i Utdanningsforbundet og Norge er skapt, nå gjelder det å finne denne gigantens identitet». Han sammenlignet Vikens fødsel med sin egen. Han var så stor og tung da han ble født at han tror det gjorde at han aldri fikk noen småsøsken.

Handal la vekt på at det nå gjelder å gjøre seg kjent med de andres perspektiv og være villig til å justere underveis når 19 fylkeslag skal bli til 11.

– Vi må fortsatt ha stor oppmerksomhet rettet mot hvordan disse prosessene går og være villige til å justere underveis, sa han.

Johannes Bjørset Aagaard ble valgt til leder i det nyfødte gigantlaget Viken med 218 av 343 stemmer.

Etter et spennende valg kunne nyvalgt fylkesleder Johannes Bjørset Aagaard og nyvalgt 1. nestleder Gro Iren Abrahamsen gratulere hverandre. 2. nestleder ble Betty Anita Solli.

Innlandet

Rannveig vant kampen

Et benkeforslag fra salen økte spenningen når det gjaldt ledervervet i Utdanningsforbundet Innlandet, men Rannveig Theisen gikk seirende ut av kampen.

Det ble kamp om ledervervet i det nye Utdanningsforbundet Innlandet. Rannveig Theisen kunne til slutt slippe jubelen løs.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Klemmekøen var lang i storsalen til Scandic hotell på Lillehammer 14. mai. Midt i folkemengden sto Theisen og smilte og pustet lettet ut. Hun var innstilt til ledervervet, men et benkeforslag fra salen på Inger Marie Kleppan Georgstad gjorde at det en stund var spennende hvem som skulle ta over roret i det nye Utdanningsforbundet Innlandet. Theisen vant med 137 stemmer, mot 88 for Georgstad.

– Gurimalla, jeg har ikke vært med på noe sånt før, sier Theisen til en av de mange som kommer for å gratulere.

Forene to kulturer

Etter sammenslåingen av Hedmark og Oppland vil det nye stor-fylkeslaget ha 46 lokallag. Theisen sier det er en jobb som skal gjøres når to organisasjoner skal bli til én.

– Ved sammenslåinger vil det være to kulturer og litt forskjellige måter å jobbe på. Nå handler det

derfor om å bli kjent og bli trygge på hverandre, sier Theisen.

Nestleder i Rødt

Med seg som nestleder får hun Thore Johan Nærbøe fra lokallaget i Ringsaker. De er begge opptatt av at Utdanningsforbundet skal være en organisasjon hvor medlemmene på grasrota engasjerer seg og blir hørt.

– Medlemmene skal bestemme retningen i organisasjonen. Da trenger vi at de som sitter i sentrale posisjoner, drar ut og møter mennesker. Det er i møte med mennesker at utviklingen skjer, sier Nærbøe.

Han er for øvrig også leder av lokallaget til partiet Rødt i Hamar.

– Jeg ser på det som en styrke at man også er politisk engasjert, og jeg har lært meg å skille mellom mine hatter. Jeg har også vært bevisst på at jeg ikke skal stå høyt på listen i kommunevalget, så jeg kommer ikke til å bli valgt inn i kommunestyret, sier Nærbøe.

Foreslår endringer i «Vi utdanner Norge»

Fylkesårsmøtet kom med en rekke innspill til nye formuleringer i Utdanningsforbundets politikkdokument som behandles på landsmøtet senere i år. Blant annet:

- «SFO skal være en pedagogisk virksomhet på lik linje med barnehage og skole».
- «Utdanningsforbundet skal jobbe for at barnehagelærer-utdanningen utvides».
- «Utdanningsforbundet skal sikre at alle medlemsgrupper har like vilkår for etter- og videreutdanning».
- «Ledelsesressursen i skole og barnehage må økes for å frigjøre tid til pedagogisk ledelse og utviklingsarbeid».
- «Pensjon utgjør en vesentlig del av medlemmenes arbeidsvilkår og må følge lønnsutviklingen uten underregulering».
- I utkastet til «Vi utdanner Norge» står det at bemannings- og lærernormer må videreføres, men Utdanningsforbundet Innlandet foreslår å bytte ut «videreføres» med «styrkes».

Hva er den viktigste saken for deg på årsmøtet?

Hilde Granli (51)
Leder for skolefritidsordningen (SFO) på Rølløkken skole på Hamar
– Å fremme at SFO-ledere skal ha pedagogisk utdanning. Seksåringene har like lang dag der som de har i skolen, og en SFO-leder skal kunne veilede personalet slik at tilbudet har et godt faglig innhold.

Hilde Tvedt Ryen (52)
Pedagogisk-psykologisk rådgiver ved Hamar-regionen interkommunale PPT
– Å få Utdanningsforbundet til å jobbe for en bemanningsnorm i PPT. Jeg ønsker en nasjonal norm for antall barn per ansatt. I dag mangler slike krav. Dette er en viktig sak for medlemmene i faglig-administrativt støttesystem i Utdanningsforbundet.

Sigurd Dyste (39)
Lærer ved Raufoss videregående skole
– Som tillitsvalgt i videregående skole er jeg opptatt av prosessen med å slå sammen to fylker, at vi får en positiv effekt ut av det for elever og ansatte. Da er det blant annet viktig at de ansatte blir godt ivarettatt.

LES MER OM ÅRSMØTENE PÅ **UTDANNINGSNYTT.NO**

Sogn og Fjordane

Vil ha mentorer for nye rektorer

– Nytilsatte rektorer bør få en mentor, foreslo Helge Pedersen fra Gulen.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Han tok ordet under profesjonsdebatten på årsmøtet til Utdanningsforbundet i Sogn og Fjordane i Loen 13.–15. mai. Diskusjonen om profesjon skjedde i grupper. Pedersen, som er rektor i Byrknes barnehage og skule i Gulen kommune, mener at å være ny rektor er krevende og vil derfor ha en mentorordning: – Mange rektorer har i dag rektorutdanning. Likevel er det mye nytt å sette seg inn i for en fersk rektor, sa han.

Fra talerstolen fremmet han forslag om at det skal etableres en mentorordning for nytilsatte rektorer og barnehagestyrere som sikrer tid og ressurser til å veilede. Mentoren skal hjelpe den nytilsatte i å forme sin lederrolle og drive god rettleiding til det beste for den nytilsatte rektoren.

Årsmøtet gikk inn for en mentorordning for nytilsatte rektorer og styrere.

Lærerspesialistordningen

Helge Pedersen var også opptatt av godt samspill mellom praksis og teori for lærerstudenter. Etter at han fant ut at mange lærerstudenter aldri har hospitert i fædelt skoler, der elever på ulike årstrinn går i samme klasse, mente han flere studenter bør sikres slik praksis.

Fylkesstyremedlem Jan Morten Loftesnes fra Sogndal støttet Pedersen. Loftesnes er kontaktperson for universitets- og høyskolesektoren og lærerutdanner.

– Vi i Utdanningsforbundet må være med på å si hva en lærerspesialist skal være. Regjeringens mål er 3000 lærerspesialister. De kommer, sa Loftesnes fra talerstolen.

Flere yrkesgrupper i barnehagen

Mange tok til orde for å få andre yrkesgrupper inn i skolen. Anita Holm Cirotzki i fylkesstyret var skeptisk til å få andre yrkesgrupper inn i barnehagen. Flest mulig bør ha barnehagelærerutdanning

og heller bygge på med for eksempel spesialpedagogikk, mente hun. – Kanskje til og med barnehagespesialister, sa hun.

Sissel Jensen Grytten fra Askvoll var opptatt av det bør forskes mer på helse, miljø og sikkerhet i skole og barnehage tilpasset yrkesgruppene som jobber der.

Kvalifiserte mentorer for nyutdanna

Renate Lillefosse Nitter fra Fjaler foreslo at nyutdanna lærere sikres tilgang til en kvalifisert mentor, og hun fikk årsmøtet med seg på det.

– En veileder skal ikke fortelle en fersk lærer hvordan hun eller han skal utføre jobben. Veilederen skal hjelpe den nyutdanna å reflektere selv og finne sin egen vei. Da trengs en kvalifisert mentor, sa hun.

– Mange rektorer har i dag rektorutdanning, men det er mye nytt å sette seg inn i for en fersk rektor, sa rektor Helge Pedersen (t.h.). Han fikk støtte fra fylkesstyremedlem Jan Morten Loftesnes.

Leder Steinar Strømsli og nestleder Magnhild Hoddevik ble gjenvalgt og sitter ett år, fram til sammenslåingen med Hordaland til Vestland.

Hva er den viktigste saken for deg på årsmøtet?

Vigdis Heimdal Reksnes (36)
Eid voksenopplærings-senter i Eid kommune
– Elever og studenter i voksenopplæringen må sikres rett til en kontaktlærer, slik elever i skolen har.

Mirjam Starheim Bruvoll (42)
Nordfjordeid skule i Eid kommune
– Vi må ikke glemme adjunker og adjunkter med opprykk i lønnsoppgjøret når lektorene nå skal prioriteres.

Christer Reksten Solheim (33)
Eikefjord barnehage i Flora kommune
– Jeg fikk gjennomslag for at både lærere og barnehagelærere skal sikres opplæring i bruk av IKT.

Et enstemmig fylkes-
årsmøte sa nei til medlem-
skap for personer som
er dømt for seksuelle
overgrep mot barn. På
bildet: delegatene Trond
Arnesen, Inger Strand, Geir
Tansø og Anne-Sofie Fyhn
Hansen fra Balsfjord.

Troms

Stenger døra for overgrepssdomte

Utdanningsforbundet Troms sier nei til medlemmer som er dømt for overgrep mot barn.

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Fylkeslaget i Troms vedtok på sitt årsmøte å utelukke medlemskap for «personer som ikke kan inneha stilling i skole og barnehage i henhold til paragraf 10–9 i 62 Opplæringslova, paragraf 19 i Lov om barnehager, og paragraf 4–3 i Lov om fristående skolar». I praksis vil det for eksempel si personer som er dømt for seksuelle overgrep mot mindreårige. Fra før har fylkeslaget i Rogaland nylig vedtatt å utelukke medlemskap for overgrepssdomte.

Enstemmig vedtatt

– Vi har erfart som tillitsvalgte at medlemmer har blitt både siktet og dømt for overgrep. Hvis vi skal mene at dette er en profesjonsorganisasjon, noe vi mener, så tilhører det en profesjon å stille noen krav også til medlemskap, sier fylkesleder Thomas Nordgård.

Han mener det er en «fullstendig brist i logikken» at lærere som er dømt for seksuelle overgrep, fortsatt kan være medlemmer i Utdanningsforbundet. Saken ble enstemmig vedtatt på fylkesårsmøtet.

Har gitt juridisk bistand

Nestleder i Troms, Anita Richardsen, sier de har hatt medlemmer som har vært siktet og dømt i overgrepssaker som har hatt krav på juridisk bistand fra forbundet.

– Det ble nevnt fra talerstolen hvorvidt utelukkelse av overgrepssdomte som har sonet ferdig straffen sin innebærer et etisk dilemma for forbundet.

Fylkesleder Thomas Nordgård (45) og nestleder Anita Richardsen (47) ble enstemmig gjenvalgt som lederduo. De skal lede fylkeslaget frem mot sammenslåingen med Finnmark neste år.

– Hvis du har en dom om seksuelle overgrep mot barn, mister du retten til å jobbe med barn. Det er det fylkeslaget er opptatt av. Jeg skjønner jo at folk en gang må bli frikjent. Men det handler om å være knyttet til en fagforening hvor du får juridisk bistand. Og det blir veldig feil for oss som fagforening.

Fikk nei i 2015

Utdanningsforbundet i Troms tok opp utelukkelse av overgrepssdomte på Utdanningsforbundets landsmøte i 2015. Da ble forslaget nedstemt.

– Det ble problematisert hvordan vi skulle etterleve vedtaket, hvordan vi skulle undersøke det, noe som jeg mener er en avsporing av debatten. For vi sjekker aldri hva folk er utdannet som, sier han.

Han tror flere tillitsvalgte i forbundet kan ha opplevd utfordrende situasjoner med medlemmer slik Utdanningsforbundet i Troms opplevde før forrige landsmøte. Han håper derfor på «vind i seilene» for forslaget på landsmøtet.

Fylkesårsmøtet fant sted 13.–15. mai på Scandic Ishavshotel i Tromsø.

Hva er den viktigste saken for deg på årsmøtet?

Magne Arne Reigstad (70)
Tromsø, pensjonert lærer i videregående skole

– Pensjon er det viktigste for meg. Hvert år får pensjonistene dårligere kjøpekraft. Det skyldes at lønnen til pensjonistene reduseres med 0,75 prosent i forhold til det som er resultat av lønnsforhandlingene. Utdanningsforbundet må stoppe denne underreguleringen av pensjonen.

Tonje Larsen (41)
Sørreisa, pedagogisk leder i barnehage

– I arbeidet med «Vi Utdanner Norge» må forbundet jobbe for å få arbeidstillitsvalgt (ATV) på alle arbeidsplasser. Det skal det være, men det fungerer ikke i praksis i små kommuner. Vi har én ATV for tre barnehager.

Katrine Aursand (41)
Tromsø, frikjøpt lærer i ungdomsskole

– Det viktigste for meg er å få tilgang på kvalifiserte lærere. Vi sliter med rekruttering av pedagoger her i nord. Det skal ikke være sånn at man tenker at vi lærere er en «erstattelig gruppe». Det er ikke det samme å ha en ukvalifisert «hvilken-som-helst» kontra en lærer.

Kommuner hyrer hjelp for å håndtere vold

I Bærum kommune får alle lærere og ansatte i skolefritidsordningen (SFO), kursing i å håndtere utagering og voldsbruk blant barn. – Lærere føler på maktesløshet. Akkurat den følelsen kan reduseres nokså mye gjennom å få noen konkrete verktøy, sier kursholder Børge Stave.

i skolen

Lærere blir slått, sparket, lugget og får gjenstander kastet etter seg. Børge Stave kurser dem i hva de skal gjøre når det smeller.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

– **Kunnskap og ferdigheter gir trygghet.** Trygghet smitter!

Børge Stave står midt på det blå gymsalgulvet på Storøya skole i Bærum kommune i Akershus. På trappetribunen sitter en rekke lærere, og på presentasjonen til Stave er overskriften «Arbeid med atferd som utfordrer».

Han står med smale bein og en kaffekopp som hviler i hendene, som en Oscar-statue. Klar for tre timer kursing i hvordan man som lærer skal håndtere en elev som utagerer. Og som kanskje tyr til vold. Målet er å gi lærerne en verktøykasse.

– Vi må jobbe med det. Vi kan ikke bare håpe at det ikke skjer, sier Stave.

– **Lærere føler maktesløshet**

Flere ferske kartlegginger viser at vold mot lærere er et omfattende problem. En undersøkelse blant rundt tusen lærere i 2018 viste at hver tredje barneskolelærer hadde opplevd vold i løpet av det siste året. Seks av ti lærere oppga at de har behov for opplæring i å håndtere truende situasjoner eller voldsepisoder.

Etter 93 tilsyn med barne- og ungdomsskoler konkluderte Arbeidstilsynet nylig med at skolene i stor grad mangler kunnskap om hvordan de skal forebygge og håndtere vold og trusler.

Firmaet Børge Stave jobber for, Verge Opplæring, merker økt pågang fra kommuner som vil ha kursing for skoleansatte. De kurser lærere på en rekke skoler i Bærum kommune, og de har også vunnet tilsvarende anbud i Stavanger og Drammen.

– De siste årene har vi fått flere forespørsler enn før. Det er en ganske stor økning, sier Stave.

En annen aktør på feltet, HAVA-instituttet, melder også om økt pågang fra skolesektoren. Stave tror det handler om økt bevissthet i kommuner og skoler, men også om jus. En ny forskrift fra 2017 om vold i arbeidslivet har gjort at arbeidsgiverne er mer på hugget.

– Vi møter ofte lærere som ikke opplever trygghet i jobben og som mangler verktøy til å håndtere situasjoner de står i. De føler på maktesløshet. >

«Lærerne skal ikke måtte sitte igjen alene med problemet.»

Svein Alnæs, lærer ved Storøya skole i Bærum

> Akkurat den følelsen kan reduseres nokså mye gjennom å få noen konkrete verktøy, sier Stave.

Han sier lugging, slag, spark og kasting av gjenstander er det som går igjen som de vanligste situasjonene lærerne opplever. Og hyppigheten av episoder er størst på 1.–4. trinn.

– Konsekvensene er gjerne mindre på barne-trinnet, fordi det er små barn. Men det kan også være alvorlige konsekvenser på barneskolen, ikke minst for de andre barna. Og det er lærere på 1. og 2. trinn som har fått knekt ribbein, for eksempel, sier Stave.

Han understreker at de først og fremst jobber med forebygging. Skolene skal bli flinkere til å oppdage ting tidlig for å unngå at det eskalerer til utagering og vold.

– Men hvis det oppstår en episode, er det viktig å vite hvordan man skal håndtere den, sier Stave.

I tillegg handler det om ettervern, hvordan skoleledelsen og de involverte bør opptre etter en hendelse for å ivareta både de ansatte og barna.

– Da handler det også om å ivareta den eleven som har utøvd vold.

– Man blir helt skjelven

Blant lærerne på tribunen i gymsalen denne dagen er Theodor Borchgrevink og Svein Alnæs. De underviser på 6. og 7. trinn på Storøya skole og setter pris på at de får denne type kursing.

– Hvis vi har noen verktøy å bruke, er det lettere å forholde seg rolig når situasjoner oppstår. Da håndterer vi det bedre, sier Alnæs.

Borchgrevink sier han selv har opplevd situasjoner hvor han har endt med å gjøre ting som han i ettertid har lurt på om var riktig.

– Da har jeg diskutert det med ledelsen og kollegaer etterpå. Det er en kjip situasjon å være i, man blir jo helt skjelven når slike ting skjer. Da handler det om å vite hva man skal gjøre, og å være trygg på at det man gjør er greit og riktig, sier Borchgrevink.

– Hvor mye skal man forvente at lærere skal håndtere av utagering og vold?

– Vi er ikke utdannet til å håndtere de ekstreme tilfellene. Samtidig kan vi ikke lukke døren og stikke av når det skjer noe. Vi føler selvsagt et ansvar for elevene, og vi vet at vi må gjøre noe, sier Borchgrevink.

Alnæs mener det er avgjørende at rutiner er på plass når slike episoder skjer.

– Det er viktig at de rette instansene fort blir koblet på. Lærerne skal ikke måtte sitte igjen alene med problemet. Ingen skal tolerere å stå i en arbeidssituasjon som oppleves uhåndterlig, sier han.

Rektor på Storøya skole, Britt Eia, sier de ikke har opplevd mye vold mot lærere på deres skole.

– Men vi ser at det er flere utagerende barn enn før, sier Eia.

Hun sier dette er noe skolelederne i kommunen diskuterer, og de er enige om at problemet særlig har vokst blant de yngre barna.

– Lærerne etterlyser verktøy for å bli tryggere i å håndtere situasjoner som oppstår. Slike episoder er jo det lærere blir mest satt ut av å oppleve, sier Eia.

Mest i alderen fire til åtte år

Verge Opplæring har vært inne i Bærum-skolene siden tidlig i 2018. Samtlige ansatte i skole og SFO skal gjennom et basiskurs. I tillegg får to ansatte ved hver skole utvidet opplæring, hvor de også skal kunne veilede andre ansatte på sin egen skole.

I kommunen er det 16.500 elever. Hver måned rapporteres det inn rundt 30 hendelser knyttet til utagerende atferd og vold, ifølge kommunaldirektør for oppvekst og skole i Bærum kommune, Siri Herikstad. Avviksmeldingene kommer i all hovedsak fra ansatte som jobber med barn fra fire til åtte år.

– Da kan det være tungt for ansatte å rapportere. Det kan føles fornedrende å oppleve at man som voksen ikke håndterer atferden til et lite barn. Vi har brukt mye tid på å formidle at dette er atferd vi ikke skal tolerere, og at det er viktig og riktig å melde fra. At det ikke handler om lærerens manglende kompetanse eller at de har noe skyld for det som skjer, sier Herikstad.

Ansatte som opplever episoder, får oppfølging og debriefing gjennom bedriftshelsetjenesten. Herikstad trekker fram viktigheten av å involvere forskjellige yrkesgrupper og jobbe på tvers av instanser, også de som er i kontakt med elevene på fritiden.

– Lærerne er opptatt av at de ikke blir sittende alene i situasjonen. De vil ha inn folk som er til stede på skolen over tid, ikke bare noen som kommer på et møte og gir råd. De ønsker en reell ansvarsdeling. Vi ønsker å ha kompetanse som kommer inn og som ikke forlater stedet før alle sier at «nå puster vi rolig igjen alle sammen», sier Herikstad.

Lærere på Storøya skole, Svein Alnæs og Theodor Borchgrevink.

En lærer kommer opp til kursholder Børge Stave i pausen, og Stave viser et par holdeteknikker for situasjoner hvor elever står i fare for å skade seg selv eller andre. Denne type teknikker er ikke en del av basiskursingen lærerne får denne dagen.

● Lærere på topp fem av utsatte yrker

I 2016 svarte 15 prosent av grunnskolelærerne at de har vært utsatt for vold og trusler. Gjennomsnittet for alle arbeidstakere er på 6,6 prosent. Det viser statistikk fra Nasjonal overvåking av arbeidsmiljø og helse.

Utdanningsforbundet har gjennomført flere kartlegginger det siste året:

- En undersøkelse blant 977 lærere i 2018 viste at 19 prosent var utsatt for vold det siste året. Problemet var klart størst på barneskolen, hvor det gjaldt hver tredje lærer.
- Av 750 lærere i Rogaland svarte nær halvparten at de hadde blitt fysisk angrepet av elever på skolen. To av tre lærere mente voldsepisoder skjer hyppigere nå enn før.
- I Tromsø svarte 30 prosent av 330 lærere at de var blitt fysisk angrepet eller hadde vært innblandet i en voldsepisode i løpet av det siste året.

– Skoler bør hente kompetanse utenfra

Da Utdanningsforbundet kartla omfanget av vold mot lærere i 2018, ble Tormod Korpås svært overrasket over hvor stort problemet var (se faktaboks).

– Hvis du spør folk ute i skolene, ville de ikke vært i nærheten av å gjette at omfanget var så stort, sier Korpås, som sitter i sentralstyret i Utdanningsforbundet.

Han mener terskelen fortsatt er for høy på mange skoler for å søke ekstern hjelp når man har store utfordringer som er vanskelige å håndtere. Lærerne i Bærum-skolene melder om positive erfaringer med kursingen de har fått.

– Skolene kan for lite om dette, og da er de nødt til å hente inn kompetanse utenfra, sier Korpås.

Han mener det viktigste skolene trenger hjelp til, er forebyggende arbeid, å plukke opp signaler og ta tak i ting før det eskalerer.

– Men vi kan ikke forvente at lærerne skal ta en rolle hvor de nærmest blir politi. Da aksepterer vi i så fall at det alltid vil være en viss mengde vold i skolen, og slik skal det ikke være, sier Korpås.

Han understreker at skoleeierne må ha beredskap til å håndtere situasjoner når de først oppstår, for eksempel gjennom å sette inn team med ekstra kompetanse til å følge opp.

– Lærere skal kunne forvente å få støtte i slike situasjoner, sier han.

– Må være mentalt forberedt

Børge Stave rusler rolig rundt på gulvet i gymsalen på Storøya skole. Titter opp mot tilhørerne.

– Som regel er grensesetting den viktigste utlosende årsaken til vold. Noen sier «dette får du ikke lov til». Det betyr ikke at læreren har skylden om noe skjer, men det betyr at dere har stor påvirkningskraft, sier Stave.

Han mener lærerne bør ha innarbeidet noen teknikker for å kunne håndtere situasjoner, hvis de oppstår.

– Det handler i stor grad om å være mentalt forberedt og ha tenkt gjennom hvordan man skal reagere. Er man forberedt, kan man ganske langt inn i aggresjonssituasjonen jobbe forebyggende for å unngå at det eskalerer, sier Stave.

En av lærerne blant publikum rekker opp hånden.

– Vi har hatt elever vi har måttet ta med til rektor mot deres vilje, og hvor vi har måttet ledsage med en hånd rundt skulderen. Da kan plutselig paragraf 9A i opplæringsloven komme på banen, og så blir det lov mot lov, sier læreren.

Stave nikker og sier at det er viktig å være i

forkant i slike situasjoner. Ta tidlig kontakt med foreldrene, før barnet kommer hjem igjen og forteller om det selv. Og skoleledelsen må ha rutiner for å følge opp.

– At eleven føler seg krenket, bør ikke føre til at vi slutter å gjøre ting som vi tenker er faglig, etisk og juridisk riktig. Inkludert tvangsbruk, men det må kunne forsvares som beskyttende for eleven eller dem rundt. Det handler også om sunn fornuft. Enkelte ganger bør man ikke holde rundt eleven, mens andre ganger er det helt greit, sier Stave.

Han sier at han selv har en nokså enkel tommelfingerregel for å vurdere om det er nødvendig å benytte seg av beskyttende tvangsbruk.

– Jeg spør meg selv om jeg ville gjort dette mot mine egne barn. Hvis svaret er ja, så gjør jeg det.

«Jeg spør meg selv om jeg ville gjort dette mot mine egne barn. Hvis svaret er ja, så gjør jeg det.»

Børge Stave, prosjektleder i Verge Opplæring

Slik håndterer du en truende

IKKE SÅNN:
Armene i kryss har negativ effekt fordi det skaper avstand.

IKKE SÅNN:
Hendene i lommen kan oppleves som likegyldighet eller manglende respekt for personens aggresjon.

IKKE SÅNN:
Hendene på hofta er en reaksjon på usikkerhet og dominans.

SÅNN:
Dette er anbefalt samtaleposisjon. Den er nøytral med kroppen i 45 grader vinkel mot eleven. Tillater deg å stå nærmere uten at den utagerende eleven opplever deg truende. Vinkelen gir også bedre beskyttelse med mindre treffflate og bedre balanse.

Vinkel og holdning. Hvordan du står betyr noe, men kroppsspråk må alltid sees i sammenheng med situasjonen.

HØYDE OG BERØRING:

Det er stor forskjell på om vi snakker til og ovenfra, eller med og nedenfra. Berøring kan være en relasjonsbyggende handling, men det kan også skape uventede aggressive reaksjoner. Les derfor elevens signaler, og pass på hvor du berører. Pass på at du alltid tilkjennegir deg før du beveger deg inn i andres personlige og intime sone.

Plikt til å gripe inn

Lærere har plikt til å gripe inn for å hindre at en elev skader seg selv eller andre eller eiendom.

Samtidig har lærerne et forbud mot å bruke tvang eller makt så sant det ikke er nødverge/nødrett.

Adgangen til å bruke nødrett og nødverge er snever, og den kan bare brukes når det er nødvendig for å forsvare noen eller noe mot risiko for skade.

Utdanningsdirektoratet har en egen nettside med tolkninger av regelverket.

Skoler mangler kunnskap

Arbeidstilsynet hadde tilsyn med 93 grunnskoler i 2018.

- Flere skoler mangler kunnskap om regelverket, og hvordan regelverket kan brukes for å forebygge vold og trusler.

- Mange ansatte får ikke god nok opplæring og øvelse i hvordan vold og trusler på jobb skal forebygges og håndteres.

- De fleste skoler har systemer på plass for å melde fra om voldshendelser. Allikevel blir slike hendelser ofte ikke rapportert.

Arbeidstilsynet skal i løpet av året veilede over 300 rådmenn om hvordan vold og trusler kan og skal forebygges.

situasjon

VÆR BEVISST AVSTAND OG POSISJON

Ufrivillig og uventet brudd på intimsone fører til fysiologiske og psykologiske endringer hos eleven. Det kan raskt resultere i aggresjon og vold. Les signaler, vær forutsigbar og la eleven ta initiativ til å nærme seg deg. Still deg heller ikke rett foran eleven, det gjør deg utsatt for slag og spark og påfører eleven ubehag. Kommuniser litt fra siden og ikke stå i veien for en fluktvei for eleven, som midt i en døråpning.

FYSISK GRENSESETTING FOR BARN SOM UTØVER VOLD:

Bruk av makt er belastende fordi man som voksen lett føler seg som overgriper. Ved målrettet vold eller kraftig utagering kan det imidlertid være nødvendig for å hindre at barnet skader seg selv eller andre. I grepet som er vist her holdes begge armene til barnet med den ene armen din. Hodet stabiliseres for å avverge skalling og skjerme barnet.

Det finnes flere teknikker som er utarbeidet for å skåne barnet mest mulig, men det er ikke uvanlig at disse blir tilpasset situasjonen. Denne type teknikker er ikke en del av basiskursene lærerne får av Verge Opplæring, men inngår i de mer omfattende kursene.

Huskeliste for voldsutsatt lærer

- Kontakt leder og meld fra om vold, trusler og skade.
 - Skriv intern skademelding (Arbeidsmiljøloven paragraf 5-1).
 - Hvis du er skadet eller får psykiske ettervirkninger, be om å bli undersøkt av lege. Fortell at skaden skyldes vold på arbeidsplassen.
 - Dersom det blir brukt makt for å stoppe eleven (nødverge/nødrett), dokumenter tvangsbruken skriftlig.
 - Skriv skademelding på NAVs skademeldingsskjema.
 - Forsikre deg om at arbeidsgiver melder skaden til skoleeiers forsikringsselskap.
 - Rapporter hendelsen skriftlig som et helse-, miljø- og sikkerhetsavvik og skriv avviksmelding.
 - Be arbeidsgiver eller fagforening om hjelp til å fremme eventuelle yrkesskadeerstatningskrav.
 - Vurder å fremme krav om voldsoffererstatning dersom du er påført skade som følge av en straffbar handling.
 - Ta imot den støtten og hjelpen du kan få av kolleger og ledelse.
 - Plages du med psykiske ettervirkninger, be om hjelp.
- Kilde: Ole Greger Lillevik/heftet «Tiltak mot vold og aggresjon i skolen».

Foto og kilde for tilhørende tekst:
Verge Opplæring
(bearbeidet av Utdanning)

«Han var helt utenfor seg selv og slo og sparket alt og alle»

Eleven slo og sparket vilt rundt seg. Læreren endte med yrkes-skade og utrygghet.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Utdanning har snakket med en lærer som ble utsatt for vold fra en elev.

– Jeg sto i skolegården da det kom noen elever løpende. De var såpass hysteriske at jeg skjønte det var noe alvorlig. Jeg handlet instinktivt og løp dit de pekte. To elever sloss voldsomt, og den ene var rasende. Jeg måtte legge meg oppå han for å forsøke å roe han, forteller den kvinnelige læreren, som ønsker å være anonym.

Episoden ligger noen år tilbake i tid og hendte på en barneskole. Hun var en erfaren lærer i 40-årene. På grunn av sykdom i personalet var det få lærere på inspeksjon den dagen.

– Dette var ikke en elev som pleide å slåss. I og med at de hadde vært uten tilsyn, visste jeg ikke hvorfor den ene hadde blitt så sint. Han klarte å vri seg løs og var på full fart mot en sterkt trafikkert vei, men jeg fikk tak i han igjen, sier hun.

Kragebeinet ble slitt løs

Da det pågikk, tenkte hun bare på hvordan eleven skulle få minst mulig skade.

– Han skrek, sparket, slo og gråt mens han angrep den andre gutten. Etter hvert kom det to lærere til som klarte å få han inn. Han var så sint at de hadde problemer med å få han med seg. Dette var ikke normal oppførsel, og jeg hadde aldri sett ham sånn før. Grunnen til at jeg ble skadet, var nok at han var helt utenfor seg selv og slo og sparket alt og alle. Jeg tror ikke han husker episoden etterpå, sier læreren.

Hun kjente ikke noen skade umiddelbart, men den påfølgende natten merket hun at noe var galt. Hun var til en rekke utredninger og undersøkelser.

– Det tok meg tid å forstå at smertene i ryggen, den stramme, vonde halsen og at jeg mistet stemmen, hadde sammenheng med det jeg hadde vært utsatt for, sier hun.

Etter hvert fant en behandler ut at noe var feil med kragebeinet, og hun ble sendt til røntgen.

– Kragebeinet var slitt løs og hadde lagt seg oppå stemmebåndene mine. Jeg hadde flere perioder med sykemeldinger, men jeg har blitt

I tiden etter hendelsen savnet læreren mer støtte fra skoleledelsen, som blant annet fortsatte å sende henne på inspeksjon tross utryggheten.

ILL.FOTO ISTOCK

bedre og bedre, sier læreren.

Legen ved sykehuset oppfordret henne om å søke å få skaden godkjent som yrkesskade, noe hun etter hvert fikk.

Bærer ikke nag til eleven

Hun er fortsatt preget av hendelsen.

– Episoden gjorde noe med meg. Jeg er ikke redd barn, men stiller meg med ryggen mot veggen hvis jeg hører noen løpe. Hvis jeg går i korridorer og det kommer noen bak meg, stiller jeg meg og venter til de har passert, sier hun.

I tiden etter hendelsen savnet hun mer støtte fra skoleledelsen, som blant annet fortsatte å sende henne på inspeksjon tross utryggheten. Nå er hun fritatt.

– Rett etter hendelsen hadde jeg satt pris på mer forståelse og støtte. Ingen kontaktet meg da jeg ble sykmeldt, ikke rektor og ikke verneombudet. En blir veldig alene. Jeg klandrer ikke eleven, men jeg skulle ha ønsket meg mer støtte fra mine egne ledere, sier hun.

Hun er opptatt av at skoler må ha rutiner på plass for å følge opp lærere som blir skadet på jobb.

– Jeg har ikke fasiten på hvordan det skal gjøres, men dette er noe som bør på plass.

Hun jobber fortsatt som lærer.

– Jeg trives kjempebra og bærer ikke noe nag til eleven. Han ble sint, kanskje med god grunn. Han var ikke ute etter å slå eller skade meg. Jeg prøvde å gjøre jobben min, men at noen derved mente at det var min egen feil at jeg ble skadet, føles ikke godt, sier hun.

«Å jobbe med å medføre en

Lærere bør trene sammen på å håndtere utagering og vold.

– Det handler om å være i forkant, sier forsker og kursholder Ole Greger Lillevik.

Han er førstelektor ved Universitetet i Tromsø og en av forfatterne bak heftet «Tiltak mot vold og aggresjon i skolen». Han sier voldsepisoder kan få alvorlige konsekvenser for dem som er involvert.

– Lærere blir skadet og skremt, og de opplever tap av trygghet. Og det er selvsagt også et problem for eleven som utøver volden, sier han.

– Lavere terskel for våpen

Flere og flere skoler henvender seg til han med ønske om kurs og opplæring. Han sier det er vanskelig å si om vold i skolen er et økende problem ettersom det også handler om at ansatte er blitt flinkere til å melde fra. Han tror imidlertid at det kan være en økning i mer alvorlige trusler.

– Og terskelen for å ha med kniv eller andre våpen på skolen er muligens blitt lavere. Det er en bekymring, sier Lillevik.

Å gardere seg helt mot voldshendelser mener han er umulig. Innføring av veldig strenge sikkerhetstiltak vil gå utover andre områder som omsorg og nærhet til elevene.

– Jeg har sluttet å snakke om at man skal ha et helt sikkert arbeidsmiljø, for å jobbe med mennesker vil alltid medføre en viss grad av risiko. Men det skal være trygt nok, sier Lillevik.

– Skal man forvente at en lærer skal klare å håndtere elevens sinne og aggresjon?

– Det er en del av det å jobbe med barn og unge. De har ofte et reguleringssystem som ikke er modent ennå. Da er det en del av oppdraget å hjelpe dem til å regulere det, sier Lillevik.

– Finnes ikke fasitsvar

Han sier det viktigste er at lærere har tenkt gjennom på forhånd hva de skal gjøre om det oppstår en situasjon.

ed mennesker vil alltid viss grad av risiko»

– Hvem man skal varsle, og hvordan man kan sikre seg selv og de andre elevene. Men det er veldig situasjonsbetinget, det finnes ikke noe fasitsvar, sier Lillevik.

Han mener skoler og lærere også må ha et bevisst forhold til hva vold er et uttrykk for.

– Hvis vi tenker at vold er ondskap, gjør det noe med praksisen. Tenker vi at vold er fortvilelse, skaper det andre typer reaksjoner og tilnærming, sier Lillevik, som mener aggresjon kan bli sett på som en avmaktstilstand.

– Avmakt er mangel på å bli hørt, sett og forstått. Når man jobber med unge mennesker som føler avmakt, må man pose på med forutsigbarhet, trygghet og anerkjennelse, sier han.

Samtidig understreker han at man må drive risikovurdering med tanke på elever hvor det er stor fare for voldelige episoder.

– Konfliktsituasjoner bygger seg gjerne opp over tid. I tidlig fase har man et stort handlingsrom for å forebygge, mens i senere fase blir handlingsrommet mindre. Humor kan for eksempel fungere bra i tidlig fase, men veldig dårlig sent i fasen, sier Lillevik.

– Men når du som lærer ser at en elev ikke har det bra, ta kontakt og gjør noe med det. Kommer man inn tidlig er det nesten ikke grenser for hva man kan få til.

Anbefaler å øve med lærerkolleger

Selv om en skole er flink til å forebygge, kan det allikevel oppstå truende episoder.

– Blir man stresset, redd eller sint mister man fort oversikt over situasjonen, mens om man er forberedt bærer man med seg psykisk og fysisk trygghet. Man kan for eksempel spille ut situasjoner som kan oppstå i lærerkollegiet og diskutere disse. I slik scenariotrening kjenner man på stresset og hvordan det er å stå i det. Det handler om å være i forkant, sier Lillevik.

Han sier skolene først og fremst skal øve på konfliktsituasjoner, ikke å håndtere vold rent fysisk.

– Det handler om å forstå hvilke situasjoner man skal gå inn i, og når man bør trekke seg unna. Å forsøke å avvæpne noen med en kniv er kanskje noe andre enn læreren bør gjøre, sier Lillevik.

Førstelektor ved Universitetet i Tromsø, Ole Greger Lillevik.

FOTO PRIVAT

– Men hvis en elev angriper en annen elev, vil læreren måtte gripe inn?

– Ja, men da er det en nødssituasjon. Hvis man først gir lærerne opplæring i å avvæpne en elev med stikkvåpen, gir det fort en forventning om at lærere skal gripe inn i situasjoner med våpen. Det er en forventning man ikke bør legge på verken lærere eller ansatte i barnevernsinstitusjoner. Da kan de ende opp med å gå inn i situasjoner de burde holde seg unna, sier Lillevik.

– Er det ikke en fare for at lærere fort føler skyld etter voldsepisoder, at de tenker at de burde gjort noe annerledes?

– Hvis en elev utøver vold, er det alltid elevens ansvar. Men når vi står midt i en situasjon, utgjør vi en forskjell. Noe av den volden som foregår i skole og barnevern kan være en konsekvens av ansattes atferd. Det må vi ta inn over oss. Ikke for å finne syndebukker, men for å utvikle bedre praksis, sier Lillevik.

– Kultur trumfer struktur

– Er det mange lærere som faller ut av yrket etter voldsepisoder?

– Jeg har ikke tall på det, men jeg vet at det skjer. Og er det én, så er det en for mye. Skolene må ha gode rutiner for å følge opp både lærere og elever etter en alvorlig hendelse. Skoleledelsen er lovpålagt å ha strukturer på plass, sier Lillevik.

Men han peker på at kultur allikevel trumfer struktur.

– Hvis det ikke er kultur for kollegastøtte, risikerer man en dobbelt krenkelse. Først blir den som er utsatt for vold skremt og skadet, deretter opplever de kollegaer som ikke forstår at de er skremt og skadet. Noe av kjernen i en krenkelse er ikke å få anerkjennelse for hvordan du føler det her og nå. Å bygge en støttende kultur er vel så viktig som å bygge strukturer, sier han.

«Blir man stresset, redd eller sint mister man fort oversikt over situasjonen, mens om man er forberedt bærer man med seg psykisk og fysisk trygghet.»

Agder

Nytt lag og ny leder

– Ottar har kjempet for sammenslåingen i snart femten år. Det er så fint at akkurat han får lede oss.

TEKST OG FOTO Sonja Holterman |
sh@utdanningsnytt.no

Det sa Mette Berg Nielsen fra Arendal:
– Jeg ble så rørt. Og glad.

Hun var en av de om lag 150 tillitsvalgte på det første fylkeslagsmøtet til Utdanningsforbundet Agder. Hun ga den nyvalgte lederen, Ottar Stordal fra Aust-Agder, en lang klem.

– Ottar har kjempet for denne sammenslåingen i snart femten år. Etter hvert har vi andre skjønt hva han prata om. Derfor er det så fint at akkurat han får lede oss, sa Nielsen.

Møtet fant sted i Kristiansand 8.–9. mai.

Stordal var innstilt til ledervervet og ble enstemmig valgt. Han mener de to fylkeslagene har vært for små hver for seg.

– Jeg har ønska dette siden 2006. Hjerterlig takk for tilliten. Samlet kan vi få bedre gjennomslag. Jeg skal gjøre en så god jobb jeg bare kan, sa han fra talerstolen.

Agder har valgt sin første ledelse. Her ser vi fylkesleder Ottar Stordal bli gratulert av Mette Berg Nielsen. Nyvalgt nestleder er Silje Gran Aanensen.

Ung nestleder på 45 år

Silje Gran Aanensen fra Vest-Agder var innstilt som nestleder og ble valgt.

– Hun er ung og representerer derfor framtida, sa Åse Løvdal, valgkomiteen.

Aanensen er 45 år: – Jeg er ikke så veldig ung da, men i dette systemet er jeg jo

det, sa hun med et smil.

Mange tillitsvalgte var opptatt av at de to tidligere fylkeslagene fikk lik representasjon. At man ikke kjenner kandidatene fra det «andre» fylkeslaget, ble også problematisert.

– Ikke vemodig å bli lagt ned

7. mai ble Utdanningsforbundets fylkeslag Aust-Agder og Vest-Agder lagt ned.

– Dette har jeg sett fram til lenge, sa Ottar Stordal.

– Det blir absolutt ikke vemodig å legge ned, sa Stordal, avtroppende fylkesleder for Aust-Agder.

Begge fylkeslagene åpnet møtene 7. mai i Kristiansand med én viktig sak på lista: nedleggelse.

– Utdanningsforbundet Agder blir ikke veldig stort, men betydelig større enn det vi er hver for oss, sa Stordal.

Han har store forventninger: – Et samlet Agder vil kunne

jobbe annerledes og forhåpentlig bedre enn det vi gjør nå.

Avtroppende fylkesleder i Vest-Agder, Svein Ove Olsen, sa seg heller ikke vemodig grunnet sammenslåingen.

– En ny tid begynner. Det gir nye impulser, muligheter og utfordringer, sa han.

– Agder er en svært naturlig geografisk, kulturell og politisk enhet. Samlingen av aust og vest er sannsynligvis den mest logiske og naturlige fylkessammenslåingen i regionreformen. I motsetning til for eksempel mastodonten Viken og de geografiske spagatene Vestlandet og Nord-Norge, sa Olsen.

Hvilken sak er viktigst for deg på årsmøtet?

Marianne Tjørnholm (49)
lærer i Kvinesdal voksenopplæring i Kvinesdal

– Jeg er opptatt av at voksenopplæringen skal bli mer synlige i Utdanningsforbundet. I dag ligger vi under grunnskolen. Vi bør få vår egen plass, slik som lederne har fått det.

Frode Aarø (46)
rektor ved Hunsfoss skole i Vennesla

– For meg er lærernes rettsikkerhet en viktig sak. Jeg er glad for at Utdanningsforbundet tar den på alvor.

Sigmund Tveiten (55)
lærer ved Øyslebø skole i Marndal

– Jeg synes saken om «Vi utdanner Norge» er viktig. Den inneholder hele Utdanningsforbundets politikk.

Vestfold og Telemark

Krever mer tid for kontaktlærere

Kontaktlærere må få mer tid til å følge opp elevene. Det vedtok Utdanningsforbundet Vestfold og Telemark på sitt årsmøte.

TEKST OG FOTO Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

Årsmøtet i det nystiftede fylkeslaget vil at forbundet skal kreve økt tidsressurs for kontaktlærere i forbindelse med de sentrale forhandlingene om arbeidstid. I innledningen til vedtaket ble det lagt vekt på at lærerne trenger mer tid til oppgavene framfor økt lønnskompensasjon. I dag er minstenormen 12 000 kroner i året for kontaktlærere, men i enkelte kommuner ligger beløpet på over 30 000.

– Det kontaktlærere først og fremst trenger for å gjøre en god jobb for elevene, er mer tid, sier fylkesstyremedlem Bjørnar Hagen, som innledet om saken på årsmøtet i Sandefjord, til Utdanning.

– *Er det ikke litt underlig at Utdanningsforbundet er skeptiske til ekstra lønnstillegg?*

– Vi vil gjerne at kontaktlærere får mer tillegg enn minstenormen på 12.000. Men en lønnsdifferanse på 30–35.000 blant lærerne i samme kommune blir problematisk. Dette fører også til at en betydelig del av lønnsdannelsen kommer inn under rektors styringsrett. I tillegg kan det bli en merkbar lønnsnedgang for dem som slutter i kontaktlærerfunksjonen, sier Hagen.

Ifølge arbeidstidsavtalen mellom Utdanningsforbundet og arbeidsgiverorganisasjonen KS skal kontaktlærere få redusert undervisningstida med minimum 28,5 undervisningstimer i året.

Atferdsvansker

I vedtaket blir det dessuten lagt vekt på at skolene må ansette flere kvalifiserte fagpersoner som kan ivareta elever med utfordringer i sin skolehverdag, og at dette må komme i tillegg til den vedtatte minstenormen for lærertetthet.

Utgangspunktet for forslaget fra lokallaget Porsgrunn var at elever med store atferdsvansker utsetter lærere for vold og trusler, og at det kan være vanskelig å skåne andre elever fra å bli utsatt for det samme. I vedtaket på fylkesårsmøtet ble gruppa som har behov for ekstra ressurser utvida til å gjelde «elever med utfordringer i sin skolehverdag».

– Elevene vi er opptatt av, blir ivaretatt i dette vedtaket. Jeg er alt i alt fornøyd med utfallet av saken, sier lokallagsleder Astrid Margrethe Danbolt til Utdanning.

– Mer tid til kontaktlæreroppagavene er viktigere enn økonomisk kompensasjon, mener Bjørnar Hagen.

Solveig Hals valgt til leder

Solveig Hals (52) ble 9. mai valgt til den første lederen i Utdanningsforbundet Vestfold og Telemark. Hun har de siste fire årene vært nestleder i Utdanningsforbundet Telemark og har bakgrunn som lærer i voksenopplæring for innvandrere gjennom 20 år.

Lars Kristian Waale (47) ble valgt til nestleder. Han er ungdomsskolelærer i Larvik og har vært fylkesstyremedlem i Utdanningsforbundet Vestfold.

Hvilken sak er viktigst for deg på årsmøtet?

Tord Auensen (51)
rektor ved Kjørbekehøgda barneskole i Skien

– Økt ressurs til ledelse er viktigst for meg. Barnehagene mangler merkantilt ansatte som kan støtte opp om styreren, og rektorer får mer oppgaver og ansvar uten at det følger med mer ressurser.

Anna Andersson (41)
lærer ved Sande ungdomsskole

– Jeg er opptatt av å se hele utdannings-systemet i sammenheng og ta vare på alle medlemsgruppene. Det er viktig å sikre god bemanning i barnehagene og å sikre gode overganger mellom barnehage og skole for barna.

Chayanin Janhom (24)
student og leder for Pedagogstudentenes lokallag i Porsgrunn

– Bemanning i barnehagene er viktig for at vi kan gjøre en god jobb. Vi trenger tid til å planlegge, å observere barna og sørge for at de kommer med i leken. Lek er blant annet viktig for å gi minoritetsspråklige barn språkstimulering.

«Troikaen» i Utdanningsforbundet Oslo, Atle Andre Danielsen, Aina Skjefstad Andersen og Therese Thyness Fagerhaug, ble gjenvalgt for fire nye år.

Oslo

Ledertrioen fortsetter etter et turbulent år

For Utdanningsforbundet Oslo har inneværende skoleår vært spesielt. Malkenes-saken førte til at læreres frykt for å si fra om kritikkverdige forhold i Oslo-skolen ble tatt opp i riksmediene.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Malkenes-saken, ytringsfrihetshøring, arbeidsmiljøkartlegging i Utdanningsetaten, direktørskifte og ny byråd har gjort året krevende for ledertrioen i Utdanningsforbundet Oslo.

Men likevel sa Aina Skjefstad Andersen (53) og de to nestlederne Therese Thyness Fuglehaug (60) og Atle André Danielsen (45) ja til en ny periode. Alle tre ble valgt til stående applaus. Det var 168 årsmøtedelegater på Sundvollen i Buskerud.

– Ryddejobben i Utdanningsetaten er påbegynt. Men vi er langt fra i mål, sier Aina Skjefstad Andersen til Utdanning i forkant av fylkesårsmøtet.

Lang debatt om politisk plattform

Den lengste debatten på fylkesårsmøtet dreide seg om å få vedtatt en ny politisk plattform. Blant temaene var vold og trusler i skolen, laget rundt eleven, tidsressurs og godtgjøring for kontaktlærerjobben, bemanning i skole og barnehage og seniortiltak.

Ytringskultur var også tema. Bakgrunnen var reprimanden lærer Simon Malkenes fikk da han beskrev en urolig skoletime på Ulsrud videregående skole i Dagsnytt 18 i NRK. Som Malkenes' fagforening ble Utdanningsforbundet Oslo, og senere også forbundet sentralt, part i saken.

– Mange skoler har lavt karaktersnitt. Hva det fører med seg for dem som står i klasserommet, er godt beskrevet av Simon Malkenes, sa Andersen fra talerstolen og la til:

– Vi kan ikke ha et inntakssystem som bidrar til uheldig rangering av elever og lærere.

Da saken eskalerte i mediene, ble det stilt spørsmål om lærere våger å si fra om kritikkverdige forhold. I ettertid har det vært en høring om ytringskulturen og arrangert to konferanser om temaet i Oslo, senest nå i mai.

– Sammen er vi sterke

Fra talerstolen snakket Andersen også om satsing på barnehagefeltet, både lokalt i Oslo og sentralt.

– Vi fikk til slutt gehør for at barnehagelærere trenger tid til planlegging, og vi har fått forståelse for at det er blitt stadig flere oppgaver for barnehagestyrene de siste 20 årene, sa hun og understreket at det fortsatt er utfordringer knyttet til blant annet ubundet tid, vikarbruk og voksentetthet. Men hun benyttet anledningen til å rose jobben som er gjort av forbundet.

– Barnehageoffensiven er et eksempel på felles innsats. Den har gitt viktige seiere. Sammen er vi sterke, sa Andersen.

Hvilken sak er viktigst for deg på årsmøtet?

Helene Sommerseth Bakkland (28)

Barneløst barnehage, bydel Alna:

– Pedagognorm i barnehagen er viktigst, og ikke bare for de yngste, men for alle. Jeg støtter Inga Marte Thorkildsens mål om å skjevfordele barnehagelærere til levekårsutsatte områder. Vi trenger flere språkressurser i bydel Alna der jeg jobber.

Øystein Utsogn (32)
Nydalen vgs., bydel Nordre Aker

– Vi trenger pedagognorm også i videregående. Jeg foreslår maks 28 elever i klassen, 32 som vi har nå, er for mange. Med stykkprissystemet taper skolen penger på at vi får færre elever. Derfor må det kanskje også gjøres noe med finansieringen.

Marie Elise Sollied Aker (28)
Sagene skole, bydel Sagene

– Skal jeg nevne en sak, er det tid og godtgjørelse til kontaktlærer. Noen har sagt på årsmøtet at tid er viktigere enn penger. Men vi trenger begge deler.

Møre og Romsdal

Ny, men erfaren leiar

Gerd Botn Brattli er sterkt oppteken av arbeidsmiljøet i skular og barnehage.

TEKST OG FOTO Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

Fylkesårsmøtet til Utdanningsforbundet Møre og Romsdal valde leiar og nestleiar for den komande fireårsperioden. Den nye leiaren er Gerd Botn Brattli (65) frå Volda. Ho har vore tillitsvald i Utdanningsforbundet sidan 1980 og har sete i fylkesstyret sidan 2009. Som nestleiar får ho med seg Håvard Moe (49) frå Giske.

Gerd Botn Brattli var innstilt av valkomiteen. Det kom benkeforslag på to motkandidatar, Hilde Holmeide Aandal og Orlaug Bjørdal Kårstad, som fekk høvesvis 18 og 11 stemmer.

Den nye leiaren sa til Utdanning at ho var både takknemleg og spent med tanke på vervet.

– *Kva er den viktigaste sak for deg på fylkesårsmøtet?*
– Det er vanskeleg å velja éi enkeltsak, men eg må trekka fram «Trygg på jobben». Blant lærarar i grunnskule og vidaregåande skule er vald

og truslar frå elevar eit aukande problem, viser undersøkingar. 35 prosent av lærarane på barneskular svarer at dei har blitt fysisk angripne av elevar, og over 30 prosent av tilsette i barnehagar fortel om trugsmål frå føresette, seier den nyvalde leiaren.

– Me må sjå nærare på utilsikta effektar av den nye «krenkeparagrafen», paragraf 9a-5 i opplæringslova. At elevanes subjektive oppfatning av situasjonar er avgjerande for korleis saker skal handsamast, kan setja læraren sin rettstryggleik i fare.

I vedtaket som vert sendt vidare til Utdanningsforbundets landsmøte 2019, står det mellom anna at «Utdanningsforbundet må finna ein handlingsretta strategi for å endra paragraf 9a-5 for å sikre rettstryggleiken til den enkelte.»

Den nye fylkeslagsleiaren i Møre og Romsdal, Gerd Botn Brattli, har vore tillitsvald sidan 1980.

Tid til å vere pedagogisk leiar

Det var semje blant delegatane om at pedagogisk personale skal ha rett til tid til planlegging, førebuingar, vurdering, fagleg utviklingsarbeid og liknande, for å sikre kvaliteten på det pedagogiske arbeidet.

Minst seks timar bør avsetjast til slikt arbeid, og minst fire av ei seks timane skal vere avsett til individuelt arbeid, ifølgje forslaget til Utdanningsforbundet Giske, som hadde saksansvar for dette punktet.

Forslaget vart vedteke, saman med eit tilleggsslag frå Elisabeth Strømmen, Utdanningsforbundet Ålesund, der fylkesårsmøtet bad landsmøtet vedta ein strategi for å knytte krav om tid til dei faktiske oppgåvene det pedagogiske personalet utfører.

Årsmøtet i Ålesund gjekk forholdsvis roleg for seg, men det var fleire spennande voteringar. Her ser vi fleire som strekker hendene i været, medan dei fire delegatane frå Fræna held seg i ro. Frå venstre: Lillian Harstad, Siv Kolstad, Edvin Rødal og Kristin Røed.

Kva er den viktigaste saka for deg på årsmøtet?

Einar Hernborg (46) rådgivar hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal (FAS)

– Eg vil ikkje trekka fram noko einskildsak. Dei viktigaste sakene for meg er dei som kjem frå lokallaga. De lokale engasjementet er viktig, vi skal ikkje berre vedta det som kjem ovanfrå.

John Helge Larsen (62) lærar ved Stordal skule

– Det viktigaste har vore å få sett saman eit godt fylkesstyre. Eg er nøgd med utfallet, me har fått eit komplementært lag med ei fin blanding av nytt og gammalt.

Wenche Eliassen (53) pedagogisk leiar ved Ringstad barnehage i Stranda

– Den viktigaste saka for meg er saka om arbeidstid for barnehagelærarar. Det er maktpåleggjande å få vedteke seks timars plantid for pedagogisk personale.

Hordaland

Vil ha skarpt dokument

Fylkesårsmøtet i Ulvik kvessa «Vi utdannar Noreg»-dokumentet. Framme frå venstre: Vibecke Samuelsen, Astrid Rongevær og Heidi Sille Stenhaug.

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Hordaland vil gjere dokumentet «Vi utdannar Noreg» til ein skarp reiskap for dei tillitsvalde.

TEKST OG FOTO Ingebjørg Jensen

Fylkesstyret la fram punktforslaga sine til debatten gjennom heile årsmøtet, og deltakarane heiv seg på for å skjerpe dei enda meir. Ulne vendingar som «å leggje til rette for» blei fort bytta ut med ordet «krevje».

Ei sterk lærarrolle krev at lærartittelen blir verna. Også vikarar skal vere kvalifiserte, ikkje ufaglærte, blei det argumentert. «Det må ikkje vere heimel for ukvalifiserte, også lærarar i vaksenopplæringa må ha både lærarfagleg og leiarfagleg kompetanse». Årsmøtet vil ha slutt på at ukvalifiserte vikarar blir brukt utan at korkje heimane eller politikarane får vite det, og vedtok å krevje at det skal vera eit

rapporteringsystem ved bruk av ukvalifiserte. Alle kommunar opprettar kommunale ordningar med fast tilsette vikarar.

Krav til digitale læreverk

Dei krev også at retten til vidareutdanning blir lovfesta, og at «den tilbakeverkande krafta i kompetanseforskrifta blir reversert». Dei vil motarbeide spesifikke fagkrav i lærarutdanningane, og arbeide for å reversere firarkravet i matematikk. Spesialundervisninga skal bemannast med kvalifisert pedagogisk eller spesialpedagogisk kompetent lærar ut frå elevane sine særskilde behov.

Marit Himle Pedersen peika på at kravet til læremiddel både på bokmål og nynorsk, tydelegvis ikkje gjeld digitale læremiddel: Hordaland vedtok at «krav til digitale verkøy på alle trinn i opplæringa vert likestilte med analoge». Hordalendingane vil også «arbeide for at kartleggingsprøver berre skal vere til internt bruk, og til utvikling av pedagogisk praksis».

Bemanning i barnehagane

Skal lærarane bry seg om skulefritidsordninga (SFO)? Spørsmålet hissa opp fleire

av debattantane, som svarte eit klart ja. Andre meinte det var på sida av forbundet sine oppgåver – at dei først og fremst skal dreie seg om løn. Ann Karin Oen peika på at Utdanningsforbundet også skal bry seg om samfunnet, slik det er nedfelt i statuttane, og ho støtta Odd Arild Viste sitt forslag om gratis SFO. Men det enda med krav om ein nasjonal makspris.

Profitt som fyord blei drøfta og spøka om, før dei vedtok «å arbeide for å få på plass ei endring i barnehagelova som gjer at det ikkje er råd å ta ut profitt frå barnehage».

Mange sprang på talarstolen for å støtte framlegget frå Odd Arild Viste, om to, ikkje tre småbarn per vaksen, og fire, ikkje seks store barn per vaksen. Skilring av kvardagen med ei stram bemanningsnorm som ikkje fungerer når nokon er sjuke, vekte gjenklang og nesten tårer. Det enda opp som fylket sitt framlegg. Dei vil også «krevja at bemanningsnorma må gjelda i heile barnehagen si opningstid, og at den skal gjelda på avdelingsnivå».

Kva er den viktigaste saka for deg på årsmøtet?

Helene Kjærland (35), pedagogisk leiar i Bjørnefjorden barnehage, Os.

– Bemanninga. Den gjeldande bemanningsnorma er ikkje konkretisert nok. Til dømes når dei ikkje tar inn vikar ved sjukdom. Bemanningsnorma må gjelde kvar dag. I små private barnehagar kan heile arbeidsgjevartida gå utan at det blir sett inn vikar. Dei har ikkje råd.

Aud Karin Oen (51), lærar ved Øygarden ungdomsskule

– Vi må slutte å tenke at vår erfaring ikkje tel like mykje som modellar utvikla ved skrivebordet. Det må kome nedanifrå og opp, ikkje omvendt!

Roar Ulvestad (51), organisasjonstillitsvald i Utdanningsforbundet Bergen

– Eg er mest oppteken av demokratiet i fagfornyninga. Det er ikkje demokratisk når Kunnskapsdepartementet gjer store endringar i læreplanutkasta som kom frå faggruppene. Til dømes vil dei ta omgrepet berekraft ut av norskfaget, og slik blir faget etisk svekka.

Nordland

– Ulik lønnspolitikk kan bidra til å utarme distriktene

I Nordland frykter flere at lønn som rekrutteringsmiddel vil gjøre det enda tøffere for distriktskommunene å skaffe kvalifiserte lærere.

TEKST OG FOTO Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Mange var kritiske da fylkesårsmøtet til Utdanningsforbundet Nordland i Bodø diskuterte lønn som rekrutteringstiltak for å skaffe flere lærere.

Bakgrunnen var et intervju med leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, i Utdanning i mars. Der oppfordret han kommunene til å bruke lønn i kampen om lærerne, slik tariffavtalen gir rom for.

– Jeg tror lærere kan godta nye typer lønnsforskjeller, som for eksempel at en nyutdannet får mer enn de selv fikk som nyansatt, dersom det betyr at de får flere kvalifiserte kolleger, sa Handal.

Mange på årsmøtet var uenige med forbundslederen.

– Ulik lønnspolitikk kan bidra til å utarme distriktene, sa Edit Nybakk fra Værøy og fikk støtte av Gøril Jensen fra Vestvågøy: – Vi får ikke bedre barnehager, skoler eller arbeidsplasser ved at noen tjener bedre enn andre. Forbundet må praktisere lik lønn for lik utdanning, sa hun fra talerstolen.

Lønn og utdanning

Tone Larssen fra fylkesstyret brakte et annet perspektiv inn i diskusjonen:

– Jeg kommer fra videregående og yrkesfag. Vi må ta hensyn til at vi har et kompetanselønnsystem med en begrensende definisjon av kompetanse. Individuelle lønnsforskjeller tvinges derfor fram i tilsetninger, sa hun.

Larssen fortalte om kolleger med et par års erfaring fra fagskole og pedagogisk-psykologisk utdanning og som tjener mer enn lektor med tilleg.

– Men alternativet er at vi legger ned fagskoletilbudene og mange av yrkesfagtilbudene. Da sitter vi igjen med studieforberedende og helse og oppvekst.

Tas til landsmøtet

Andre mente likevel at å bruke lønn som rekrut-

teringstiltak, klinger dårlig.

– Lønn er viktig, men skal vi være en fagforening som jobber for fellesskapet, jobber vi for likhet, sa Marianne Rørmark fra Sømna.

– Å tilby høyere lønn for å bli tilsatt betyr at vi stjeler en kvalifisert lærer fra en annen barnehage eller skole. Men uansett hvor denne læreren hentes fra, går det ut over ungene, som mister en lærer, sa Karen Strandenæs fra fylkesstyret.

Viggo Albertsen, også fra fylkesstyret, var imidlertid ikke enig:

– Vi får folk tilbake til læreryrket, og vi får nye til å bli lærere. Lønn virker på rekruttering og vi får folk tilbake, sa han.

Årsmøtet besluttet at landsmøtedelegatene skal ta med innspillene fra debatten til landsmøtet til høsten.

Møtet fant sted i Bodø 8.–10. mai.

Edith Nybakk fra Værøy er bekymret for distriktene dersom man skal bruke lønn for å rekruttere og beholde lærere.

Hvilken sak er viktigst for deg på årsmøtet?

Morten Rønningen
lærer i ungdomsskolen i Bø

– Det er å få valgt inn medlemmer i fylkesstyret som lytter til signaler fra årsmøtet, og som de neste fire årene lytter til lokallag og medlemmer. Organisasjonens styrke ligger i grasrota. Det må være krafta i organisasjonen videre.

Idar Notøy,
lærer i videregående i Narvik

– Saken «Vi utdanner Norge» er viktig fordi det er styringsdokumentet for de neste fire årene. Den gir retning og overordnet mål for det videre arbeidet. Det har vært veldig fint med gode innspill fra lokallagene og medlemmene.

Inge Sneberg,
lærer i barnehage på Sortland

– Arbeidstid og lønn, å ha konkurransedyktig lønn både i barnehage og skole. Sentral lønnsdannelse er viktig for å unngå konflikter. Vi ser med en lokal lønnspolitikk.

Finnmark

– Alle skal ha rett til kvalifisert lærer

Utdanningsforbundet Finnmark vil forandre opplæringsloven og barnehageloven, slik at den sikrer alle rett til kvalifisert lærer.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Dette fikk hundre prosent oppslutning under fylkesårsmøtet. Til møtet i Honningsvåg hadde fylkeskontoret laga en statistikk som viser at i dette skoleåret er 9,5 prosent av all undervisning gitt av ukvalifisert lærer. For de yngste skoleelevene er andelen 12,8 prosent. Andelen med ukvalifisert undervisning øker.

Følgende er sakset både fra delegater bak talerstolen og samtaler i pausene:

- Hos oss i Nesseby er mangelen framfor alt knyttet til samiskspråklige lærere, sa Torill Klogh ved Nesseby oppvekstsenter.

Skolen har både elever med samisk og norsk som førstespråk.

Problemet er kjent fra flere steder der elever har samisk som førstespråk. Eldre samisktalende lærere pensjoneres, og det er vanskelig å få dem erstatta.

- Dette generasjonsskiftet kommer på toppen av problemene vi har hatt lenge med å få samisktalende lærere, sa Torill Klogh.

- De samisktalende ender ofte opp med å ha time etter time i samisk. Men de har jo lyst til å ha andre fag også, som samfunnsfag eller kroppsøving, sa Klogh.

Særlig vanskelig meiner hun det er å få samisktalende lærere i matematikk i ungdomsskolen.

20,2 prosent av lærerstillingene i Nesseby er besatt av personer uten lærerutdanning. Måsøy kommune har ifølge statistikken 23,3 prosent lærere som ikke fyller kompetansekravet.

- I tillegg er vi svært spente på om vi får rektor til høsten. Undervisningssjef har vi ikke hatt på tre år, sa Ilone Kristiansen ved Havøysund skole.

Det er to skoler i kommunen. Havøysund skole ligger i kommunesenteret.

- Ved skolen på Rolvsøy mangler vi tre av fire lærere, fortalte Kristiansen.

– Reglene gjør det håpløst

Statistikken fra Utdanningsforbundet Finnmark omfatter ikke barnehagen. Men her er problemet

størst, ifølge Ilone Kristiansen. Måsøy mangler barnehagelærere i 75 prosent av pedagogstillingene.

- For å klare det nye pedagogkravet i barnehagene konstituerte Nordkapp kommune to fagarbeidere i pedagogstillinger. Da sa to pedagoger opp, sa Hege Riise fra Nordkapp barnehage.

- Konstitueringen endra jo ikke den virkelige situasjonen. Men det er en grov neglisjering av vår utdanning, sa Riise.

- Konstituering gir dem uten barnehagelærerutdanning lønn og arbeidsoppgaver som utdanna pedagog. En fagarbeider i pedagogstilling får derfor liten motivasjon til desentralisert barnehagelærerutdanning. Disse reglene gjør det hele håpløst, avsluttet Ilona Kristiansen.

Fra bakerste benk i årsmøtesalen fikk Utdanning en kommentar fra rektor ved Honningsvåg skole og medlem av valgkomiteen i Utdanningsforbundet Finnmark, Inger-Anne Dokken:

- Statistikken bygger på faste lærerstillinger. Hadde den vist det reelle timetallet der barna får undervisning av ukvalifisert lærer, hadde den sett helt annerledes ut. Ikke engang i Honningsvåg, der lærerdekkinga er god, har vi sjanse til å få kvalifiserte vikarer, sa hun.

Torill Klogh fra Nesseby, Ilone Kristiansen fra Måsøy og Hege Riise fra Nordkapp diskuterer lærermangel både inne i årsmøtesalen og ute i stiv kuling i pausen.

Nyvalgt leder Arnt Holger Jensen, barnehagelærer fra Alta.

Hva er den viktigste saken for deg på årsmøtet?

Eindrude Ilmari Kjersheim (28)
Lakselv videregående skole, Porsanger

– Vi må sikre en solid fagforening som oppnår resultater. Blir fagforeningene svekka, slik at vi ikke sikrer akseptable lønns- og arbeidsforhold for lærerne, vil vi heller ikke klare å sikre kravet om at alle barn skal ha rett til en kvalifisert lærer.

Aina Nyborg Sæterbakken (48)
Kirkenes barneskole, Sør-Varanger

– Det er viktig å være en del av det forumet som skal legge de helhetlige føringene mot fylkessammenslåinga med Troms. Vi må komme forberedt til den sammenslåinga, slik at vi kan takle utfordringene og se mulighetene.

Per Rane Moland (58)
Alta integrerings- og kompetansesenter

– Å få slått fast betydningen av sentral lønnsfastsettelse. Det må være likeverdig lønn i det fellesskapet som skal skape den skolen som er god for alle.

Rogaland

– Overgrepssdømte bør ikke få være medlemmer

– Er man dømt for seksuelle overgrep mot barn, bør man ikke få være medlem av Utdanningsforbundet, sa Hans Fredrik Hansen, Sandnes.

TEKST OG FOTO Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Fylkesårsmøtet i Utdanningsforbundet Rogaland vedtok 9. mai å foreslå utelukkning av overgrepssdømte fra forbundet.

– Vi som profesjonsorganisasjon skal sørge for at barn og elever er trygge i barnehage og skole. Overgrepssdømte bør derfor ikke få være medlemmer, sa Hans Fredrik Hansen, lokallagsleder i Sandnes.

Utdanning har avslørt at mange ansatte i skole og barnehage dømmes for seksuelle overgrep hvert år.

Overgrepssdømte får ikke jobbe i barnehage eller skole, men kan i dag være medlemmer av Utdanningsforbundet. Fra før kan forbundet utelukke personer som sprer ideer om rasehat, oppfordrer til hatkriminalitet eller er medlemmer av nazistiske eller rasistiske organisasjoner.

– For meg er forbundet medlemmene, og slike medlemmer kan man ikke ha, sier Hansen.

– Personer som begår overgrep mot uskyldige barn, har ingenting i vår organisasjon å gjøre. Har man voldtatt et barn, kom deg ut, du har ikke noe her å gjøre, sa Ane Eikeland gråtkvalt fra talerstolen.

– Rettsoppfatningen i Norge er at den som har sonet sin dom, har sonet sin straff. De er ikke fra-dømt retten til arbeid. De kan ha administrative

stillinger hvor de ikke har kontakt med barn og unge, sa Bjørn Guldbrandsen, Randaberg.

– Nettopp når en person er dømt, trenger han de rettighetene en fagforening kan gi, sa Guldbrandsen.

Fylkesårsmøtet vedtok forslaget om å utelukke overgrepssdømte og vil foreslå dette på landsmøtet i Utdanningsforbundet til høsten.

– Ta vare på de unge lærerne

Fylkesårsmøtet vedtok å opprette et Ung-Utvalg med medlemmer fra pedagogstudenter og medlemmer under 36 år. Leder og nestleder av Pedagogstudentene blir faste medlemmer av utvalget.

– Unge lærere og studenter kan bidra med mye i forbundet. Det er mye vi kan og vet, som organisasjonen kunne hatt nytte av, sier Alva Eide (26).

Hun er lokallagsleder i Pedagogstudentene ved Universitetet i Stavanger. Sammen med Jonas Bråthen og Tonje Frafjord deltar hun på fylkesårs-møtet. De tre utdanner seg til grunnskolelærere, og er glade for at fylkeslaget gjør mer for å ta vare på de unge medlemmene.

– Tema for utvalget blir blant annet praksissjokket, yrkesetikk og lønn ved ansettelse, sa Eide.

– **Vi som** profesjonsorganisasjon skal sørge for at barn og elever er trygge i barnehage og skole. Overgrepssdømte bør ikke få være medlemmer, sa Hans Fredrik Hansen, Sandnes.

Leder Gunn Reidun Tednes-Aaserød (t.v) og nestleder Karin Elisabeth Kaald Wathne leder Rogaland de fire neste årene. Arvid Tengesdal var enstemmig innstilt som nestleder, men under årsmøtet vant sittende Kaald Wathne med 58 mot 52 stemmer.

Hva er den viktigste saken for deg på årsmøtet?

Tove Ohm (41)
pedagogisk leder i Vats barnehage, Vindafjord

– Den viktigste saken akkurat nå er full bemanning i barnehagene. Vi må ha nok voksne i barnehagen i hele åpningstiden.

Hogne W. Helgesen (41)
hovedtillitsvalgt, Sandnes

– For meg er det viktig at man nå tør å si høyt at vi har lærermangel her i landet. Det utdannes ikke nok lærere. Det må vi gjøre noe med.

Solfrid Mydland (53)
lærer ved Sokndal skole, Sokndal

– Det viktigste for meg på dette fylkesårsmøtet er at medlemmenes stemme blir hørt. Vi behandler mange saker fra lokallagene her i Rogaland, og det er jeg glad for.

Trøndelag

Vil ha bemanningsnorm for ansatte i PPT

Utdanningsforbundet Trøndelag stilte seg bak forslaget fra Stine Hjerpbakk om en bemanningsnorm i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT).

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Stine Hjerpbakk.

– **De sårbare barna** taper mest på at vi ikke er nok ansatte, sa Hjerpbakk til fylkesårsmøtet i Trøndelag.

Hjerpbakk jobber som PP-rådgiver og logoped i Trondheim.

I forslaget viser Hjerpbakk til tall fra Statistisk sentralbyrå og Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Tallene viser en svært stor variasjon når det gjelder gjennomsnittlig antall barn/elever per fagstilling i PPT.

Eksempelvis er det i Trondheim 714 barn (barnehage og grunnskole) per fagstilling, i Levanger 428, mens det i Hemne er 247.

– Det kan ikke være sånn at hvor du bor, bestemmer hjelpen du får. Vi klarer ikke å følge

opp skoler og barnehager som vi skal, sier logopeden, som har jobbet i PPT i fem år.

– Øker befolkningen, må antall ansatte i PPT økes tilsvarende. Dette skjer ikke i dag. Vi trenger en bemanningsnorm også i min sektor. Det er allerede i dag for lite ressurser i PPT. Vi skal jobbe forebyggende, systemrettet og individrettet. Vi rekker ikke det vi skal gjøre. Det går ut over de barna som trenger det mest, sa Hjerpbakk.

Et enstemmig årsmøte sluttet seg til Hjerpbakks forslag. Hun har også sendt forslaget til de andre fylkesårsmøtene i Utdanningsforbundet.

– Jeg håper at flere fylker stiller seg bak forslaget mitt, sier hun.

Fra lokallagsleder til fylkesleder

Geir Røsvoll ble valgt til leder for Utdanningsforbundet Trøndelag.

Valgkomiteen hadde innstilt lokallagsleder i Utdanningsforbundet Trondheim, Geir Røsvoll, til leder av det nye fylkeslaget i Trøndelag. Det ble fremmet benkeforslag om sittende leder for Sør-Trøndelag, Hans Lieng.

Under fylkesårsmøtet på Hell i Stjørdal ble det snakket varmt om begge kandidatene.

Det nyopprettede fylkeslaget skal fungere fra 1. august og vil ha over 15.000 medlemmer.

159 delegater stemte på Røsvoll, mens motkandidaten fikk 64 stemmer. Det var på forhånd klart at det ville komme benkeforslag.

Geir Røsvoll (50) har vært leder for Utdanningsforbundet Trondheim siden 2013. Han ble i 2015 spurt om han kunne tenke seg å stille som leder i Utdanningsforbundet Sør-Trøndelag.

– Den gangen takket jeg nei. Da jeg ble foreslått og spurt denne gangen, takket jeg ja. Jeg

stiller som lederkandidat fordi jeg har veldig lyst og mener at jeg kan gjøre en god jobb, sier Røsvoll.

En rørt Røsvoll takket årsmøtet for tilliten.

Nestleder i fylkesstyret i Nord-Trøndelag, Hilde Lein, var valgkomiteens innstilling til nestleder. Hun ble valgt uten motkandidater.

Så glad blir man når resultatet av avstemningen er klart. Geir Røsvoll kunne slippe jubelen løs.

Hva er den viktigste saken for deg på fylkesårsmøtet?

Trine Røhmen (43)
barnehagelærer ved Byneset barnehage i Trondheim:

– Den viktigste saken er at vi har tid nok, både til å gjøre jobben vi er satt til og til å planlegge. Som organisasjon går vi også inn i en ny tid. Å skape et nytt og godt fylkestyre er viktig.

Bjørn Ove Elvestad (40)
lærer ved Lø skole på Steinkjer:

– At en person som jeg har stor tro på, skal lede det nyopprettede og sammenslåtte fylkeslaget, har vært den viktigste saken for meg på dette møtet. Jeg er tilfreds med at vi valgt en som er helt ny.

Tone Jøssund (46)
barnehagelærer, hovedtillitsvalgt i Trondheim:

– Jeg har 17 års erfaring fra barnehage. Å sikre full bemanning i hele åpningstiden i barnehagen er den aller viktigste saken på dette fylkesårsmøtet.

Alle drikkedruktene
er uten tilsatt sukker.

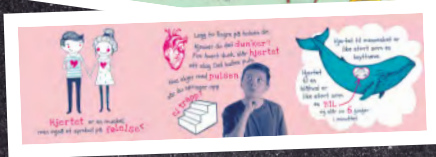

Foresatte bestiller og
betaler direkte til TINE.
Skolen mottar oversiktlege lister
til bruk under utdeling.

La de eldste elevene få ansvar for utdelingen
- klassen mottar pengene til klassetur e.l.
Meld skolen på Elevprogram!

Nytt, lærerikt design
på skolemelka;
Matematikk, ernæring m.m.

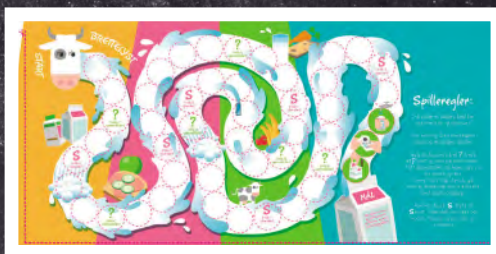
De øvrige produktene på
skolelyst.no er utviklet spesielt
for skolene, med fokus på
smaker som barna liker.

Trenger skolen støtte til
aktiviteter, klassetur e.l?
Søk skolelystfondet.

Skolemelkordningen fra TINE
heter nå skolelyst.no. Vi vil bidra til
skolelyst på skolene!

Morsomt og lærerikt brettspill
som er utviklet i samarbeid med
Grønt Punkt kan bestilles helt
gratis på skolelyst.no

Får skolen levering fra Kalbakken
(Oslo) eller Sem? Produktene leveres
i ferdigpakke klassesett-tydelig
merket med hvilke elever som skal
ha de ulike produktene.

Skoler som deltar på Skolelyst.no er prioriterte kunder og
det finnes flere fordeler ved å delta enn de som er nevnt her.

«Barn fungerer som forskere, og ikke som elever.»

Jesper Juul (1948-) dansk familierapeut og forfatter

● Samisk

Utfordrende temaer på sitt eget språk

Sametinget prioriterer 10 millioner kroner til digitale læremidler for å forebygge trakassering, rusmiddelmissbruk, vold og overgrep.

Tall fra Elevundersøkelsen viser at samiske elever opplever mobbing i sin skolehverdag. Forskning gjort av Astrid M. A. Eriksen ved Senter for samisk helseforskning viser at samiske kvinner i Norge har opplevd mer vold og overgrep enn norske kvinner. Det finnes få læremidler om disse temaene.

– Dette er alvorlig og uakseptabelt. Vi må skaffe læremidler til skolene som kan forebygge trakassering, rusmiddelmissbruk, vold og seksuelle overgrep, sier sametingsråd Mikkel Eskil Mikkelsen i en pressemelding.

Samiske barn og unge trenger opplæring om og å reflektere rundt disse temaene og utfordringene på sitt eget språk, heter det i pressemeldingen.

Tall fra Elevundersøkelsen viser at samiske elever opplever mobbing i sin skolehverdag. Nå bevilger Sametinget midler til digitale læremidler for å forebygge blant annet slik trakassering.

FOTO ESPEN BRATLIE, SAMFOTO/NTB SCANPIX

– Samiske lærere må få gode læremidler til slik opplæring, sier Mikkelsen.

Sametinget har kunngjort en konkurranse for læremiddelprodusenter på Doffin.no for å finne produsenter av tverrfaglige digitale læremidler på nord-, lule- og sørsamisk for grunnskole og videregående opplæring om ovennevnte tema.

● Forskning

Utviklingsvansker øker risikoen for erting

En studie av over 41.000 femåringer i Den norske mor og barn-undersøkelsen viser at 1 av 12 (8 prosent) barn med utviklingsvansker, emosjonelle vansker eller atferdsvansker er utsatt for gjentatte krenkelser og erting, mot 1 av 36 (2,8 prosent) småbarn uten slike vansker. Barn med fem eller flere vansker har 17 ganger høyere risiko for å utsettes for erting og krenkelser enn barn uten vansker.

Alle disse vanskene øker risikoen for å utsettes for gjentatte krenkelser og erting: autistiske trekk, emosjonelle vansker, atferdsvansker, generelle lærevansker, oppmerksomhetsvansker og impulsiv atferd, motoriske vansker, språkvansker og og/eller hørsels- og synsvansker.

Studien er et samarbeid mellom Folkehelseinstituttet, Statped og Universitetet i Oslo.

8 prosent av barn med emosjonelle vansker, atferdsvansker eller utviklingsvansker er utsatt for gjentatte krenkelser og erting, mot 2,8 prosent barn uten slike vansker.

FOTO NED HORTON, FREEIMAGES.COM

● Global oppvarming

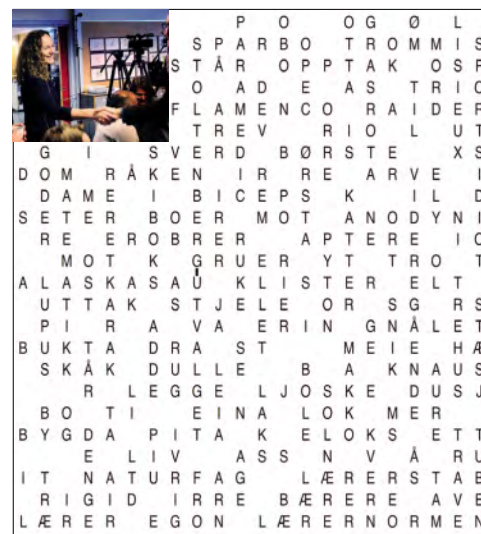
Plakater fra skolestreiken 22. mai stilles ut på Nobels Fredssenter. FOTO NIAL FRILSETH / NOBELS FREDSSENTER

Materiale fra klimastreiken stilles ut

22. mars streiket over 40.000 norske skoleelever for klimaet, i den største miljødemonstrasjonen i Norges historie. Med selvlagde plakater og fantasifulle slagord ga ungdommene klar beskjed til politikerne: Dere må gjøre mer for å bremse klimendringene, og dere må gjøre det nå.

I Nobels Fredssenter er plakaten en del av den nye utstillingen KlimaLab, som åpnet 4. mai. I Naturhistorisk museum er skolestreik-bilder stilt ut på gjerdene til byggetomta til det nye Klima-huset. Norsk Teknisk Museum har også samlet inn materiale fra streikene i hele landet, som de vurderer å stille ut.

● Kryssordløsning

Vinnere

Vinnerne av påskekryssord er: Reidun Øien, 1407 Vinterbro og Gunn Edsborg, 2619 Lillehammer, som begge vil motta boksjekk på kr. 500,-. Vi gratulerer.

Mange barn er papirløse i Irak etter at IS er nedkjempet

Uten ID-papirer risikerer barn i Irak å miste både skolegang og helsehjelp. Omkring 45.000 barn står i fare for å bli ekskludert, advarer Flyktninghjelpen.

– Vi står overfor det som kan bli en tidsinnstilt bombe. Å gi disse barna skolegang, helsehjelp, rett og slett retten til å eksistere, er nøkkelen til en bærekraftig framtid for disse barna og for Irak, sier generalsekretær Jan Egeland i Flyktninghjelpen.

Det gjelder spesielt barn født mellom 2013 og 2017, mens IS kontrollerte omkring en tredel av Irak. De har ikke lenger gyldig fødselsattest siden irakiske myndigheter ikke anser papirer utstedt av IS som gyldige. Mange irakere har dessuten mistet dokumenter under flukt.

Flyktninghjelpens rapport «Barrierer fra fødsel» skildrer situasjonen for anslagsvis 45.000 barn. Man frykter nå en oppblomstring av sykdommer som tidligere var utryddet i Irak, siden mange ikke får nødvendige vaksiner. For dem som ikke får sin identitet bekreftet, kan livet i Irak bli veldig vanskelig. Du har ikke rett til å kjøpe et sted å bo, ingen mulighet til å få en formell ansettelse eller å inngå ekteskap.

FN bekymret

Situasjonen har vekket bekymring hos FN, som også anslø tidligere i år at 45.000 irakiske barn mangler gyldige identifikasjonspapirer.

Domstolene i Irak som får mange av disse sakene på bordet, har bedt myndighetene endre lovverket. Dette omfatter ikke bare familier etter tidligere IS-krigere, men også helt vanlig sivile innbyggere i byer og landsbyer som IS har kontrollert i flere år.

– Vi ber irakiske myndigheter om å sikre at papirløse barn får samme rettigheter som andre irakiske borgere, sier Egeland til AP.

Flyktninghjelpen mottar 170 henvendelser i måneden om hjelp for familiemedlemmer i denne situasjonen. Det gjelder også barn som ikke har en registrert far, eller hvis far er registrert på listene til sikkerhetsmyndighetene eller mistenkt for å ha hatt en tilknytning til IS.

Barn fengslet

Human Rights Watch er også blant organisasjonene som har dokumentert at situasjonen er svært vanskelig for barn i irakiske og kurdiske områder, spesielt for dem som er anklaget for å ha en forbindelse til IS.

Rundt 1.500 barn ned i 13-årsalderen satt ved årsskiftet bak lås og slå i Irak, anklaget for IS-tilknytning. Organisasjonen slår fast at det også er blitt brukt tortur for å presse fram tilståelser. Dette er omtalt i rapporten «Everyone Must Confess: Abuses against Children Suspected of ISIS Affiliation in Iraq». ©NTB

Familier flykter fra Mosul på grunn av krigshandlinger mellom IS og irakiske spesialstyrker i 2017. Flyktninghjelpen sier at anslagsvis 45.000 barn uten gyldige dokumenter risikerer å bli avskåret fra grunnleggende rettigheter som skole og helsehjelp.

FOTO MAYA ALLENIZZO/AP/NTB SCANPIX

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

TALL

SOM FORTELLER

SSB skole – lærerens inngang til SSB

SSB skole presenterer statistikk, faktasider, visualiseringer og publikasjoner læreren kan bruke i undervisningen.

Bruk SSB i undervisningen!

ssb.no/skole

Var åpen om problemer ved skolen:

– Fare for at man blir s

– De kortsiktige ulempene hindrer mange i å varsle om problemer på skolen, sier rektor ved Bjøråsen skole på Romsås i Oslo, Jarle Dukic Sandven.

FOTO SONJA HOLTERMAN

ett på som **bråkmaker**

Rektor Jarle Dukic Sandven valgte å prate høyt om dårlig miljø på skolen. Han innrømmer at han var redd for å bli sett på som en bråkmaker.

TEKST OG FOTO Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

– De kortsiktige ulempene hindrer mange i å varsle om problemer på skolen, sier rektor ved Bjøråsen skole på Romsås i Oslo, Jarle Dukic Sandven.

Han vurderte det selv, kviet seg, men håpet at den langsiktige gevinsten ville veie opp. I mars 2018 sendte han derfor et brev til Oslo kommune, politiet og andre instanser som har noe med Romsås og ungdommene der å gjøre. Ett år senere har han oppsummert, og han er ikke i tvil.

– Jeg fikk kritikk fra enkeltpersoner, jeg visste den ville komme. Men jeg ville gjort det samme igjen, sier Sandven.

Gjengdannelse på skolen

Bakgrunnen for varselbrevet rektoren sendte, var at flere unge på Romsås slet. Skolen og lærerne fikk ikke kontakt og kontroll. Kriminelle gjenger var i ferd med å dannes, og de yngste ungdommene ble dratt inn i dem. Skolen hadde forsøkt å få kontroll, å hjelpe og bidra, men klarte det ikke. Rektor skjønnte at de trengte hjelp, men å be om det ville skape støy.

– Jeg var forberedt på at brevet kunne bli snapset opp av media. Dette handlet jo om ungdomsgjenger, og da er det interessant stoff, sier han.

Få dager etter at brevet var sendt, begynte journalistene å ringe. Fra VG, Aftenposten, NRK og flere andre redaksjoner.

– Det jeg var redd for, var ytterligere stigmatisering av Romsås, sier Sandven.

Det han håpet å unngå, var at saken skulle handle om etnisitet og innvandring. Flertallet av elevene på Bjøråsen har minoritetsbakgrunn.

– Men den vinklingen kom jo. Det var synd. For dette handler om levekårsutfordringer, ikke om bakgrunn, mener Sandven.

– Skjønner godt at skolefolk vegrer seg – Noen vegrer seg. De vil jobbe med omdømme, og da er det viktig å få fram de positive sidene ved

skolen og elevene. Å løfte fram det positive er fint, men vi må tørre å prate om det negative også, sier Sandven.

Selv var det elevenes omdømme han tenkte mest på da han pratet med journalister, men litt på seg og sitt eget også.

– Hva vil de rundt meg tenke om meg når jeg nå varsler? Kan det slå negativt ut for meg og karrieren min? Sånne tanker hadde jeg jo også, innrømmer han.

Å innrømme at skolen, en selv som rektor, og lærerne, ikke har kontroll over elevmassen, sitter langt inne. Det å si det offentlig, er enda tøffere, mener han.

– Man er redd for å bli sett på som en bråkmaker. En som ikke vil spille på lag, sier Sandven.

Fikk kritikk

Før brevet ble sendt, hadde han informert Utdanningssetaten i Oslo, og han opplevde ikke at noen forsøkte å stanse ham. Etter at saken kom ut i mediene, kom kritikken, og den var ikke mildere enn ventet.

– Man må være villig til å ta den kritikken. Du må stole på dem rundt deg, både de her på skolen og samarbeidspartnerne våre, sier han.

Hans argument mot kritikerne var:

– Vi må være ærlige om utfordringene vi har. Vi må tørre å belyse situasjonen, sier han og forklarer: – Vi på skolen var ikke fornøyd med det vi fikk til. Vi trengte hjelp, og ved å få de rundt oss til å ta mer ansvar for de mest utsatte ungdommene, kunne vi få til noe, håpet jeg.

Ungdommer reagerte

VG skrev: «Rektor advarer mot gjengdannelse på Romsås». Aftenposten siterte rektor på at: «Jeg er faktisk redd for at man skal miste kontrollen.» Rasistiske utsagn dukket opp i kommentarfeltene, og enkelte politikere brukte utspillet hans til å sanke støtte for en strengere innvandringspolitikk.

Det var også en del på Romsås som reagerte.

– Mange visste hvem disse ungdommene jeg pratet om, var. Og ungdommene selv visste det jo også. Mange var usikre på om det var greit å prate offentlig om dem, sier Sandven.

– Flere av ungdommene ble frustrert og mente dette førte til verre stigmatisering av Romsås, sier Sandven.

Kritikken var likevel ikke overdøvende.

– Det var dråper i forhold til det positive. Foreldrene samlet seg, og i år fikk de FAU-prisen i Oslo, sier han stolt.

Foreldrenes arbeidsutvalg-prisen deles ut årlig av Oslo kommunale foreldreutvalg (KFU).

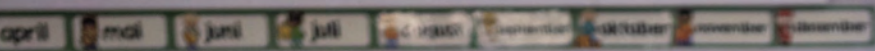
Fra bydelen kom forespørsler om hva de kunne gjøre. Byrådet var positive, og politiet startet et samarbeid.

– Skolen er helt annerledes enn for ett år siden. Romsås er tryggere og vi har et godt samarbeid med alle rundt oss, sier rektor.

– Vi som jobber med en så krevende og viktig samfunnsoppgave, plikter å gi beskjed dersom noe er galt, sier han.

Han anbefaler andre rektorer og lærere å gjøre det samme, om de ikke når fram gjennom andre kanaler: – Man må bruke de interne retningslinjene, men hjelper ikke det, må vi som jobber i skolen tørre å gi beskjed.

«Vi som jobber med en så krevende og viktig samfunnsoppgave, plikter å gi beskjed dersom noe er galt.»

Fravæersgrense fra 1. trinn

Ved Vollebekk skole i Oslo har de innført bekymringsgrense for fravær for elever fra 1. trinn. Med fravær på over 10 prosent følges en tiltakstrapp som skolens personale har fått opplæring i.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no FOTO Erik M. Sundt

Det er tidlig morgen i bydel Bjerke i Oslo. Elevene på Vollebekk skole er i ferd med å finne fram til sine klasserom. Rektor Kathrine Larsen og barnevernspedagog Silje Hrafa Tjersland byr på kaffe.

Vollebekk skole var ny i 2017. Etter hvert vil den få rundt 800 elever fra 1. til 10. trinn. Da Kathrine Larsen og Silje Hrafa Tjersland begynte å jobbe sammen for to år siden, fant de ut at begge er opp-tatt av å bekjempe fravær. Målet er gode nærværs-vaner tidlig, som gjør at elever ikke dropper ut. Nå kaller skolen seg en nærværsskole, og fraværs-registreringen begynner fra første dag i 1. klasse.

– Silje er ildsjelen bak tiltakstrappen. Når jeg snakker til foreldre, pleier jeg ofte å si at elever har rett, men også plikt til å gå på skole. Vi informerer om at Vollebekk er nærværsskole, og legger vekt på at det å bekjempe fravær handler om omsorg for eleven. Her kommer Silje inn, sier Larsen.

Barnevernspedagogen selv sier at hun mener det er mer fruktbart å snakke om skolefravær enn om skolevegring eller skolenekting.

– Merkelappen «skolevegrer» kan virke lam-mende på elever, foreldre og skolepersonell. Å snakke om bekymringsfullt fravær gir større rom for godt endringsarbeid, sier Tjersland.

«Hver dag teller»

Dersom fraværet nærmer seg 10 prosent, registre-rer og rapporterer lærerne det oppover. Møter om fravær med skoleledelsen holdes jevnlig.

– Vi må også ha med lærerne på lag. Det betyr at vi må lære dem å forebygge alvorlig fravær. Den første samtalen med foreldrene tar kontaktlærer. Som regel løser ting seg da. Ved behov involveres Silje og skoleledelsen raskt, sier rektor.

Fravær er også tema på foreldremøter. En vei-leder inneholder fakta, tiltakstrapp og praktiske

verktøy. Det avholdes faste teammøter og trinn-møter der fravær er tema.

– Vi har kontinuerlig oversikt over alle elevers fravær, sier Larsen.

– *Har dere fått noen negative reaksjoner mot å begynne fraværsregistrering så tidlig?*

– Nei. Jeg tror det er en forståelse for at målet er at ingen skal falle fra, sier Tjersland.

Helst skulle hun sett at fraværsregistreringen tok til i barnehagen.

– Informasjon om bekymringsfullt fravær bør følge barnet over i 1. klasse. Det siste året i barne-hagen bør foreldrene forberede barna på at de må møte opp på skolen. Begynner vi så tidlig, er det enda lettere å forebygge, sier Tjersland.

Tomme pulter får oppmerksomhet

På tredje trinn er lærer Anna Steudel i gang med å lære elevene brøkregning. Før timen er i gang, håndhilser hun på hver enkelt. Har noen vært borte én eller flere dager, ønskes de velkommen tilbake. Ved lengre fravær legger lærerne til rette for at det skal bli lett å komme tilbake til klassen.

Tjersland bruker ti minutter i hver klasse for å fortelle om hva det innebærer å være en nærskole, og om hva som skjer hvis fraværet nærmer seg 10 prosent. Denne morgenen er det elever på åttende trinn som får besøk.

Elevene får høre at de ikke kan ta ferie utenom skoleferiene med mindre de skal noe viktig, som å delta i bryllup eller begravelse. Mange rekker opp hånden når Tjersland spør om de har hørt om fra-værsregelen i videregående skole.

En elev forteller at han var borte fra en tidligere skole i fire uker på grunn av sykdom. Han får vite at sykdom er gyldig grunn og at elever også vil bli fulgt opp i videregående skole.

«Det siste året i barne-hagen bør foreldrene forberede barna på at de må møte opp på skolen.»

Silje Hrafa Tjersland, barnevernspedagog

På Vollebekk skole skaffer de seg raskt over-sikt over hvorfor en pult står tom. De har laget en veileder for skolenærvær kalt «Hver dag teller». Den inneholder fakta, tiltakstrapp og praktiske verktøy.

«En elev som er borte fra skolen over tid, lager seg ofte forklaringer som gjør at de havner i en ond sirkel.»

Silje Hrafa Tjersland, barnevernspedagog

Til slutt forteller Silje at elevene på Vollebekk har høyt nærvær og at de kan senke skuldrene.

- Jeg synes arbeidet fungerer bra, sier kontaktlærer Henning Gulbrandsen.

- Dukker det opp en vanskelig sak, kontakter vi Silje for å få hjelp.

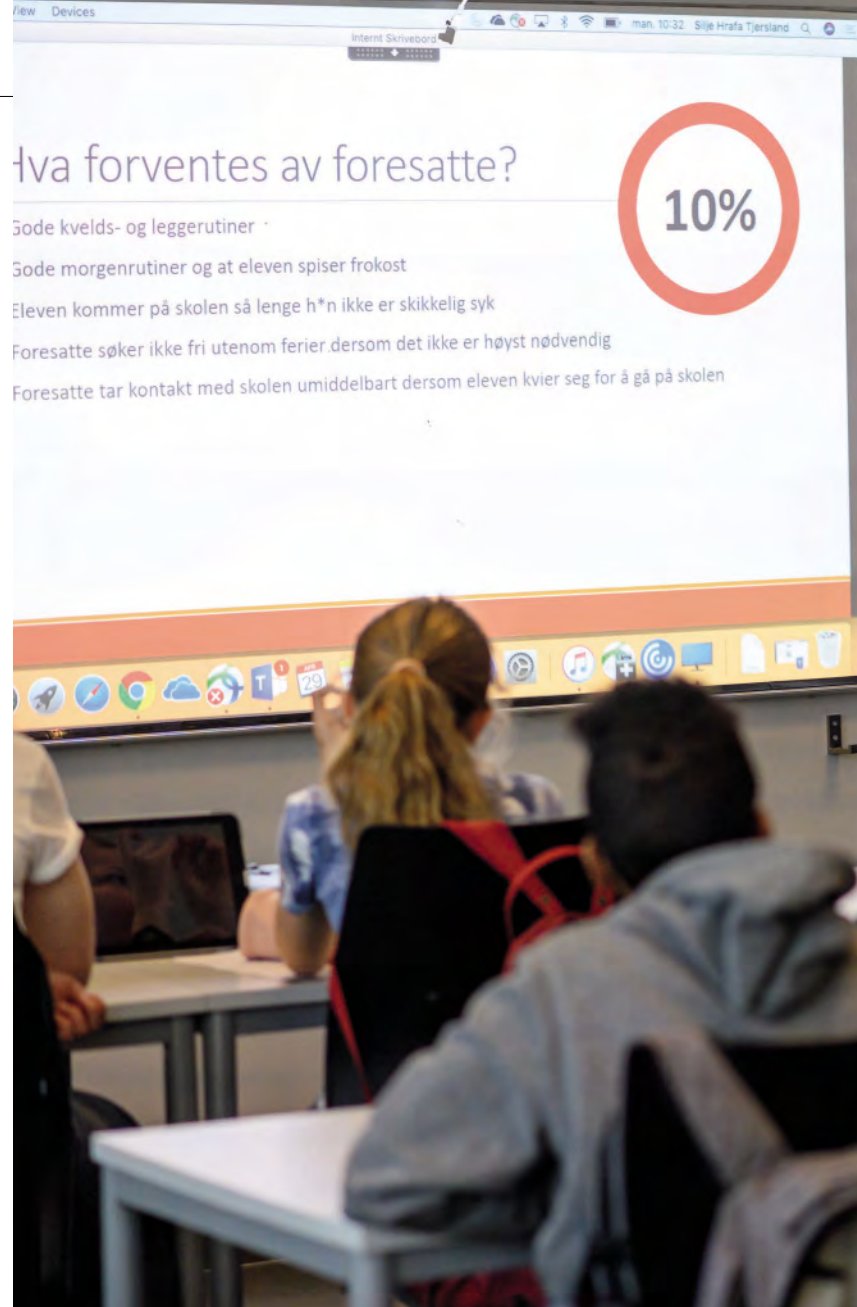
Oslo-skolen har også en digital løsning for fraværsregistrering i Fronter som gjør at de til enhver tid har oversikt.

Begynner med en samtale

Ifølge Silje Hrafa Tjersland kan fravær ofte starte med fysiske plager som vondt i magen eller hodet. Både fysiske og psykiske plager kan føre til skole-relatert angst. Elevens vansker kan bunne i utfordringer hjemme, i sosialt utenforskap eller faglige vansker. Problemene er ofte sammensatte.

- For å finne fraværsårsakene, er det viktig å

På et informasjonsmøte med elever på 8. trinn forteller barnevernspedagog Silje Hrafa Tjersland at skoleåret består av 190 dager. Elever og foresatte har 175 dager til ferier og annen ikke opplæringsrettet aktivitet. Utover det innvilges det ikke permisjon for mer enn 10 skoledager per skoleår. Og man må ha en god grunn.

begynne med en samtale med elev og foreldre, hver for seg, og sammen. Man kan spørre: Er det noe på skolen som gjør det vanskelig å være her? Er det noe hjemme som gjør det vanskelig å dra på skolen? sier hun.

For å få til tidlig innsats er årsakskartlegging sammen med eleven en god metode.

- Også somatiske lidelser kan gi fravær. Da må vi gjøre elev og foreldre trygge på at skolen kan legge til rette slik at eleven er tilstede til tross for eventuelle fysiske plager.

Trener opp skolekondisen

Blant skolens tiltak er ukentlige samtaler med kontaktlærere. Noen elever trenger hjemmebesøk fra skolen.

- En elev som er borte fra skolen over tid, lager seg ofte forklaringer som gjør at de havner i en ond sirkel. Da bruker jeg gjerne begrepet skolekondis. Å mestre skolen krever trening. En elev med lav

Lærer Anna Steudel håndhilser på elevene sine hver morgen. Begynner en elev å nærme seg 10 prosent fravær, tar hun som kontaktlærer første telefon til foreldrene. Ofte holder det med denne ene telefonsamtalen.

skolekondis, for eksempel etter et lengre fravær, må trene. Det kan være både slitsomt og smertefullt, som for en idrettsutøver, sier Tjersland.

Noen elever sliter med en alvorlig psykisk lidelse. Angst, depresjon og selvsykdom har økt i omfang.

- Kommunikasjon mellom elever som sliter psykisk og skolens personale kan foregå via sms eller mobilappen Teams. En elev som er i ferd med for eksempel å skade seg selv, kan slik raskt tilkalle en voksen underveis i skoledagen. Lav terskel for å tilkalle hjelp fra en man stoler på, kan bety mye, sier Tjersland.

– Gode relasjoner er aller viktigst

- *Hva skal til for å få elever til å komme på skolen?*

- Gode relasjoner er viktigst. Å ha en lærer eller en annen voksen i skolen som ser deg, anerkjenner deg og er glad deg, betyr aller mest. Det er ikke nytt, men det virker, sier Tjersland.

Hun erkjenner at individuelle årsaker til fravær kan være vanskelig å håndtere for skolen alene. Da trenger de hjelp fra andre fagpersoner. Men skolen kan tilrettelegge hverdagen for å forebygge fravær, mener hun. Fraværet kan også bunne i problemer i familien, i vennegjengen eller med kjæresten.

- Nærmeste familie betyr mye, og foreldrene

Silje Hrafa Tjersland og rektor Kathrine Larsen har som mål at elevene på Vollebekk har under 10 prosent fravær. Det gjør dem godt rustet til å møte kravene i videregående.

er de første som kontaktes når en elev sliter. Men av og til er vi kanskje for lite flinke til å dra inn et større nettverk. Kanskje kan en onkel følge nevøen eller niesen til skolen. Kanskje kan eleven gå på tur med en tante og hennes hund, foreslår Tjersland og understreker at man må ta seg tid til å bli kjent med den enkelte elev.

Sletter anmerkningen

Tjersland har jobbet med alvorlig skolefravær på heltid over flere år og har møtt mange ungdommer med så høyt fravær at situasjonen, ifølge eleven selv, virker mørk og håpløs.

- Hva må til når det ser som mørkest ut?
- Vi voksne må vise at vi har tro på at situasjonen kan snu. En elev som sliter, må vises tillit, ikke bare få negative tilbakemeldinger. Eleven må være med på å definere både utfordring og løsninger, skal man lykkes. Han eller hun må ha mulighet til å påvirke sin egen livssituasjon, selv om det er vi voksne som bestemmer at de skal være på skolen.
- Har du eksempler på konkrete tiltak?
- Å slette anmerkninger kan være virkningsfullt. Også belønning, som stjerner for å komme på skolen eller delta i visse timer, kan fungere. Da kan et visst antall stjerner bety for eksempel

et kinobesøk. Et annet tiltak er å følge eleven til skolen i en periode.

Overganger kan være vanskelige

Overganger, som det å få en ny lærer, kan være vanskelige for barn å takle.

- Jeg hadde en elev som hadde klart seg godt på skolen fra 1. til 5. klasse. Timene var forutsigbare. I hver time skrev læreren hovedinnholdet i det som skulle foregå i liten firkant nederst på tavla. Men så fikk eleven ny lærer som jobbet annerledes. For en elev med stort behov for forutsigbarhet, kan en slik forandring føre til at eleven ikke kommer på skolen.

En annen elev hadde problemer med å si bokstaven r. Han brukte alle krefter på å finne ord uten r. Til slutt kan det føles bedre å være hjemme, for å unngå problemet.

Strategien Tjersland brukte for at eleven til å føle seg vel, var å vise til andre med en litt annerledes r-lyd og i samarbeid med logoped, gjøre eleven trygg på at r-lyden var mer enn god nok til å bli forstått.

- For å forsøke å forebygge angst og depresjon hos elever er det behov for å trene på sosiale og emosjonelle ferdigheter. Elever skal få kjennskap

til både egne og andres følelser. I møter om en elev må alle stemmer, både skoleledelsens, lærernes, foreldrenes og elevenes bli hørt.

Rektor forteller at i det forebyggende arbeidet jobber skolen med sosial og emosjonell kompetanse. Et viktig mål er å skape mer robuste barn som lærer at livet kan være vondt og vanskelig av og til: – Vi lærer barna livshåndtering. Og vi jobber tett med pedagogisk-psykologisk tjeneste.

Vollebekk skoles treningsprogram for sosial og emosjonell kompetanse består av åtte økter om våren og åtte økter om høsten og følger eleven gjennom hele det tiårige skoleløpet.

– Skolene bør ha oversikt

- Jo raskere elevens vansker blir håndtert, jo mindre fravær får eleven, sier Tjersland.

– Vi kan forhindre antallet alvorlige skolefraværssaker gjennom å forebygge og å gi elever rett hjelp til rett tid. Dette er prinsipper for nærværsskolen Vollebekk. Fraværstallene våre viser oss at det nytter.

På 1. til 3. trinn har kun 5,9 prosent et fravær på over 10 prosent. Ingen har et fravær på over 20 prosent. På ungdomstrinnet er fraværet enda lavere. Bare 3,5 prosent har et fravær over 10 prosent, og kun én elev har et fravær på over 20 prosent.

Ifølge Tjersland mangler det systematisk oversikt over fraværet i grunnskolen

- De ferskeste tallene for skolefravær i grunnskolen fant jeg på Utdanningsnytt.no. Der leste jeg at 22.000 elever i grunnskolen er hjemme i minst én måned. Det er mange. Hvis dette er unge som ikke får kyndig hjelp, har vi et potensielt kjempeproblem, sa hun og la til:

– Ifølge forskningen er sammenhengen mellom høyt fravær i grunnskolen og frafall fra videregående skole stor.

Pedagogstudentenes landsmøte

Lærerutdanningene må ta ansvar for en en bærekraftig utvikling

Samme dag som Natur og Ungdom vedtok ny skolestreik for klimaet, vedtok Pedagogstudentene en resolusjon om bærekraftig utvikling. De krever at lærerutdanningene halverer sine klimautslipp.

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

29. april varslet Natur og Ungdom og flere organisasjoner at det blir ny skolestreik for klimaet. Det skjer fredag 24. mai.

29. april vedtok landsmøtet til Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet en resolusjon om bærekraftig utvikling, der de krever at utdanningsinstitusjoner skal halvere sine klimagassutslipp innen 2025 og være klimanøytrale innen 2030. Pedagogstudentene mener institusjonene må ha et søkelys på bærekraft i hele utdanningsløpet for lærere og pedagoger.

Leder Frank Bræin sier organisasjonen har jobbet mye med bærekraftsmål de siste årene, men ikke hatt noen konkret politikk på området:

- Landsstyret har i år vedtatt i arbeidsprogrammet at vi skal styrke det arbeidet. Slik fikk vi denne resolusjonen.

Pedagogstudentene holdt landsmøte

26.–29. april på Sundvolden hotell i Buskerud. Der vedtok de å jobbe for en todeling av praktisk-pedagogisk utdanning. Her stemmer delegatene over om stemmegivning skal skje i en app. Forslaget ble nedstemt.

Pedagogstudentene mener lærerutdanningene må bli mer bærekraftige. Her ser vi leder Frank Bræin (t.h) med nyvalgt medlem i arbeidsutvalget, Magnus Dybdahl.

Inspirert av Greta Thunberg

Nyvalgt medlem i PS' arbeidsutvalg og selv klimastreiker, Magnus Dybdahl, har vært sterkt delaktig i arbeidet bak resolusjonen. Han sier resolusjonen også dreier seg om sosial bærekraft og søkelys på universell utforming i skolen og utdanningene.

– *I hvilken grad er dere påvirket av skolestreiker Greta Thunberg?*

– I veldig stor grad. Thunberg er veldig tydelig i sine ord. Det motiverer og inspirerer oss til også å være tydelige, sier Dybdahl.

Frank Bræin sier det handler om å ta ansvar for samfunnet og framtiden.

– Mye av det handler også om de nye læreplanene og rammeplanen for barnehagen, sier han.

Også Norsk Studentorganisasjon (NSO) vedtok nylig at de mener at staten skal slutte å finansiere petroleumsforskning. Og at staten heller bør øke pengebruken på forskning «knyttet til energiomstilling, klima, miljø og fornybar energi». NSO vedtok dette i en resolusjon på sitt landsmøte i starten av april.

Vil ha praktisk-pedagogisk utdanning for 1.-7.-trinn

Pedagogstudentene vil jobbe for en todeling av praktisk-pedagogisk utdanning; en egen utdanning som kvalifiserer for arbeid på trinn 1.-7.

28. april vedtok landsmøtet en ny plattform for praktisk-pedagogisk utdanning. Der står det at «pedagogstudentene mener at PPU-A skal kvalifisere studentene til arbeid på trinn 8–13. Det bør utvikles en egen praktisk-pedagogisk lærerutdanning eller et tilsvarende løp som kvalifiserer til arbeid på trinn 1.–7».

I dag kvalifiserer PPU til jobb i 5. klasse og oppover.

– Vi vil se om løpet kan differensieres slik at man kan rette seg inn enten mot ungdoms- og videregående skole, eller mot barneskolen, sier leder Frank Bræin, og legger til:

– I dag begynner bare mellom 60 og 70 prosent av dem som tar PPU å jobbe i skolen.

– Stor oppmerksomhet om 1.-7. trinn

Bræin sier det i utdanningsdebatten i dag er stor oppmerksomhet om hvordan man skal skaffe flere lærere, særlig til 1.-7.-trinn. I 2017 var det en underdekning av grunnskolelærere på 1000 årsverk. Om 20 år kan dette ha økt til 5800 lærere,

skrev Utdanningsnytt i februar.

– Det er nok en ganske lang vei å gå før man kvalifiserer til undervisning ned til første klasse med ettårig PPU. Men jeg tror det kan være lurt å se på mulighetene for å spisse PPU mer ut ifra trinnet man ønsker å undervise på, sier Bræin.

Han tror også bedre lønns- og arbeidsvilkår er det viktigste for å sikre flere lærere til barneskolen.

– Mange har ikke kompetansen

Påtroppende nestleder Elise Håkull Klungtveit sier at «selv om vi er en felles profesjon, skal det være forskjell på å være lærer for små barn, og på å være lærer for større barn».

– Mange lærere med PPU jobber i småskolen uten å ha kompetanse for å jobbe der. Derfor tenker vi at det kan være et lurt grep for å gi dem den rette kompetansen for å jobbe med små barn, sier Klungtveit.

– *1.-7-lærerutdanningen er femårig. Mye forskning viser at de første årene på barneskolen er svært viktige for læringsresultater videre. Er ett års PPU nok for å jobbe i barneskolen?*

– Dette har vi hatt oppe til debatt, men det handler om at den samlede mengden pedagogikk kommer mer intensivt, sier Klungtveit.

Frank Bræin ble gjenvalgt som leder av Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet og får følge av nestleder Elise Håkull Klungtveit. Dermed får organisasjonen for første gang to barnehagelærere på topp.

FOTO CHRIS HÅVARD BERGE

Kvinnelige lærere fikk halv lønn

Det er i år 150 år siden kvinner fikk lovfestet rett til å utdanne seg til lærere. Kvinner måtte betale utdanningen selv, mens menn fikk den betalt og ofte fikk dobbel lønn når de var ferdigutdannede.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Helt fra 1820–30-tallet hadde unge menn fått gratis lærerutdanning ved de offentlige lærerseminarene, mens kvinner måtte betale utdannelsen sin selv. De fikk heller ikke lov til å delta på seminarer, som bare var åpne for menn. Kvinner hadde bare adgang til å ta kortere kvalifikasjonskurs. Disse var av mye lavere faglig kvalitet enn de mannlige lærernes utdanning, skriver Ingrid Wreden Kåss i en artikkel på nettstedet Stemmerett.no

Enkelte lærerinner var mot likelønn

Et annet problem var at lærere og lærerinner fikk ulik lønn for samme arbeid. Lærerinnen lønn lå ofte på litt under halvparten av det mennene fikk. Lærerinnen, kvinnesaksforkjemperen og politi-

keren Anna Rogstad lyktes etter hvert i arbeidet med å heve lærerinnenenes lønninger. Likevel tok det lang tid å få gjennomslag for prinsippet med likelønn, også blant lærerinnene selv. Mange av dem var redde for å miste jobben dersom lønnen deres ble hevet for mye. De lave lønningene ga kvinnene et konkurransefortrinn, og de fryktet at de mannlige lærerne ellers ville bli foretrukket til alle stillinger.

Først i 1920 fjernet staten muligheten til å lønne statsansatte kvinner etter lavere satser enn menn.

Borgerlige kvinner

Torild Skard (83) ble Norges første kvinnelige lagtingspresident i 1973. Hun har vært første kvinne i en lang rekke stillinger og verv, nasjonalt og inter-

nasjonalt, og hun har markert seg som en sterk og engasjert forkjemper for kvinners og barns rettigheter. Hun brenner ennå for kvinnesaken.

– Hvis kvinner skulle ha en utdanning, var lærerinnen en av få muligheter i tidligere tider. De som utdannet seg som lærerinner på slutten av 1800-tallet, kom fra en borgerlig bakgrunn. Begge mine bestemødre var lærerinner, forteller Skard.

Hun har selv utdanning som lærer, men har utdannet seg videre, og i tillegg til alle sine verv og stillinger har hun skrevet en lang rekke bøker og artikler. Skard har blant annet forsket og arbeidet med temaet kvinnelige politikere internasjonalt.

Halv lønn og en liten hybel

På midten og slutten av 1800-tallet fikk mennene gjerne de mer prestisjefulle jobbene i storskolen, mens kvinner ble satt til å undervise de yngste elevene. I Kristiania hadde heller ikke kvinnene adgang til å få overordnede stillinger som rektor eller overlærer før 1909. Mannlige lærere ble også stort sett ansatt i full stilling, mens kvinnene gjerne fikk fylle inn der det var behov. Lærerne ble tildeelt leilighet, mens lærerinnene kun fikk en liten hybel. Dessuten var det innført en enkepensjon, men det fantes ikke noen enkemannspensjon.

Gift måtte slutte

Kvinnelige lærere som giftet seg, måtte som regel slutte som lærer. Mange valgte derfor å leve som ugifte.

– En borgerlig gift kvinne skulle forsørges av mannen sin. Min mormor gikk ned i stilling da hun giftet seg, men hadde mange verv. I tillegg var hun opptatt av at å være husmor var et yrke og ivret for at det skulle være anledning til å utdanne seg til husmor, forteller Torild Skard.

At kvinner skulle ha anledning til å utdanne seg,

Mathea Hauger var utdannet ved Hamar Seminarium, og underviste ved Brauter og Stubberud skoler i Nes. Hun sluttet som de fleste kvinner som lærerinne da hun giftet seg. Brauter skole ble bygd i 1880.

FOTO AKERSHUSBASEN

I forbindelse med Utdannings 150 års jubileum tar vi et historisk tilbakeblikk på utviklingen i norsk skole.

Årets åttende utgave vil i sin helhet være viet jubileet.

Tips oss!

Har du noen minner fra jobben eller bladet som du vil dele med oss?

redaksjonen@utdanningsnytt.no

#Utdanning150
@utdanningsnytt.no

Bakgrunnen for jubileet er etableringen av Norsk Skoletidende av Nils Christian Egede Hertzberg i 1869.

I 1934 ble Norsk Skoletidende slått sammen med Skolebladet til Norsk Skoleblad, og i 2002 ble Skolefokus og Norsk Skoleblad slått sammen til dagens Utdanning.

var en viktig del av kvinnekampen.

– Skolering og organisering var noe som opptok dem. Blant annet fikk en i gang framhaldsskolene som skulle gi kvinner mulighet til en praktisk og teoretisk utdanning. En må huske at det var et patriarkalsk samfunn og fordi om kvinner etter hvert fikk innpass i flere og flere organer, skulle det gå lang tid før de fikk makt. For eksempel var det først etter 2. verdenskrig at vi fikk en kvinnelig minister, sier Skard.

Foregangskvinnen

Den aller første kvinnen som møtte på Stortinget var lærerinnen Anna Rogstad. Hun var også en foregangskvinne innen pedagogisk teori og i kampen for kvinners rettigheter. Hun krevde at lærerseminarene skulle åpnes for kvinner på lik linje med menn. Denne saken fikk hun og hennes meningsfeller gjennomslag for i 1890.

I 1869 ble det tillatt for kvinner å ta lærerutdanning. Det var kvinner som jobbet som lærere før den tid også, men da ble det vedtatt en lov som ga

dem lov til å utdanne seg.

I 1873 tok Rogstad «lærerinneprove av høyere grad». Da hadde hun allerede et par års yrkeserfaring som lærerinne.

Lærebøker av kvinner

Rogstad var med på å stifte Norges Lærerforening i 1892, og var nestleder fra starten og fram til 1907. Det var hennes fortjeneste at kvinnene i foreningen fikk like mange representanter i styret som mennene, skriver Ingrid Wreden Kåss.

Rogstad var også engasjert i utviklingen av pedagogikken og skrev selv flere lærebøker. Sammen med noen andre frivillige lærerinner organiserte hun også kveldskurs for unge kvinner i husstell, kjølesom, engelsk og bokføring. Målet var å gjøre de unge kvinnene økonomisk selvstendige. Kurset var forløperen til «Fortsettelsesskolen for unge piger», som hun stiftet i 1900. Fortsettelsesskolen ble overtatt av kommunen i 1909, med Rogstad som skolestyrer.

Anna Rogstad underviser i geografi på Sagene skole i Oslo. Årstallet er 1908 eller 1909.

FOTO ANDERS BEER WILSE/NORSK FOLKEMUSEUM

Kilde:
stemmerett.no/tema/personene/anna_rogstad.html

På Ekeberg bøkene lev

Høy som et hus

Høyst i skolegården til Ekeberg skole i Oslo rager Bestemor (lærer Elisabeth Karlsen på en stige) fra «Georges magiske medisin» av Roald Dahl. Mange elever stopper og ser opp.

g blir vende

Ved hjelp av kostymer, karnevalsminke og parykker blir bøkene levende på Ekeberg skole.

TEKST OG FOTO Eva Groven

– Det morsomme fremmer læring

Timeplanen denne første uken i april byr også på Torbjørn Egners fortellinger. Her åpner Bakermester Harepus (Cathrine Skui Berge) og Lille My (rektor Nina Jutkvam) «Ut av boka»-uka. – Vår erfaring er at når ting er morsomt, er det lettere å lære, sier Skui Berge, som underviser i kunst og håndverk.

Med fyrst Voldemort på bakhodet

På arbeidsrommet til 5.-trinnslærerne råder det Harry Potter-stemning. Lærerne har latt seg inspirere av J. K. Rowlings fantasyserie fra trolldomsskolen Galtvort. Fra v. professor Krengle/ Voldemort (Maria Pettersen), Ronny (Eilev Rossehaug), Stønne-Stina (Dina Skogstad Skaug) og Lulla (Frida Pauline Haug).

Intense innsatser

Uka er fylt av quiz, skrive- og tegnekonkurranser, forfatterbesøk, filming, natursti, drama og mye mer. Her ser vi Siri Boye-Alsos og Jenny Dyrhaug-Reine i klasse 3A gruble over de åtte av ti spørsmål de ennå ikke har svart på, som for eksempel «Hva heter kjæresten til Knerten?»

Magiske dager

Ronny (Eilev Rossehaug, lærer 5. trinn) og Lulla (Frida Pauline Haug, lærer 5. trinn) fra Galtvort. Alle 5.-trinnslevene går denne uka på Ekeberg skole for trolldom og hekseri. De skal blant annet spille rumpeldunk, lage eliksirer og fly på mystisk vis ved hjelp av grønn bakgrunnsskjerm.

Forvandlings-lærer

Skolegården kryr av kjente karakterer, som klippet ut av bøkene. Nå skal elevene finne og kjenne igjen flest mulig. Her ser vi Galtvorts Minerva McSnurp (Helen Høien, lærer 5. trinn), lærer i transfigurasjon.

Verdens sterkeste jente

Blant de mange kjente karakterene i skolegården var Pippi med åpen Herr Nilsson fra Astrid Lindgrens bøker. Bak kostymet finner vi Sara Martinsen, lærer 1. trinn.

Fra Brødrene Grimm til Disney

Rapunzel (Mona Jørgensen, lærer 6. trinn) og Minni Mus (Anja Nordseth Kolstad, lærer 6. trinn) vinker til elevene. Det ene eventyret ble publisert i 1698, mens Minnie så dagens lys i 1928.

Vi fant! Vi fant!

I «Hvor er Willy»-bøkene av Martin Handford skal man finne Willy, og noen ganger også Wilma, Trollmann Hvitskjegg, Skurk og hunden Boff i illustrasjoner som myl-drer av folk. Her ser vi Wilma (avdelingsleder Beate Mikkelsen, og Willy (avdelingsleder Jon Andre Sæther) i snakk med elever som fant dem.

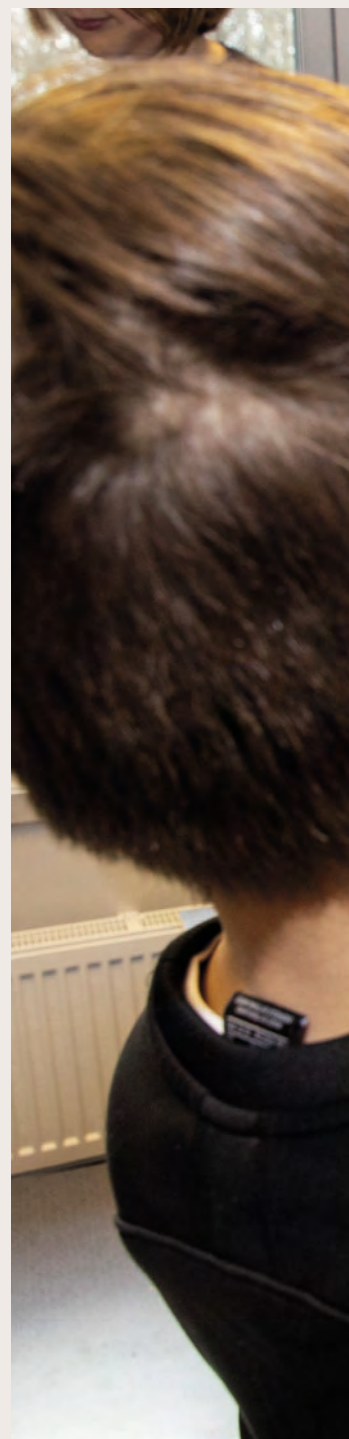
Onkel Skrues skrekk

Tre glade B-gjeng-karer ser ut som om de planlegger nye brekk. Fra v.: 176-617 (Janne Kolstad Bye, lærer 7. trinn), 176-761 (Lisbeth Waaler Haug, lærer 7. trinn) og 176-167 (Katherine Vik, lærer 7. trinn).

I mangel av skrivepult

Agnes Grønnberg Hagem og Ella Dobloug Gregersen i klasse 3C arbeider iherdig med oppgavene. Det skal krysses av for Rødhette, ulven, jegeren, Lille My og Hermine, Lucifus Malfang og mange flere.

Frodig litteratur

I «Ut av boka-uka» løses timeplanen opp, og det jobbes tverrfaglig: – Responsen fra elever og lærere er veldig god. En slik uke er viktig for kulturarven. Vi har et godt og aktivt bibliotek på skolen, og det skal være stas å komme inn der og bla i en bok, sier rektor Nina Jutkvam.

Filmoptak

Klasse 4C jobber i grupper for å lage filmsnutter til «Heksene» av Roald Dahl. Her ser vi Lukas Sevland Løkkeberg filme Isabel Kindagaire Nilsen. Senere skal filmsnuttene redigeres sammen til en liten film.

På skattejakt

Julie Lilleby, Karoline Hagerup-Jenssen og Lars Gramshaug Mossin i klasse 4D leter etter ulike symboler fra «Heksene» av Roald Dahl. Her har de funnet en heksehatt ved hjelp av sjørøverkartet de fikk utlevert. En filmrull og en negl skulle de også finne.

Petit

Hilde Eskild

● Tilbakeblikk

For 50 år siden

Problem for
kvinnelege lærarar

Kvinnelege lærarar vil alltid komme i ein problemfylt situasjon når dei gifter seg og får born. Å vere både yrkeskvinne, ektemake og mor er ei umenneskeleg påkjenning både fysisk og psykisk. (...) Somme kunne halde det gåande dersom dei kunne få noko mindre arbeidsbør, t.d. halv post eller annan brøkpost (...). Styremaktene – både dei sentrale og dei lokale må ha augo opne for denne reserven og leggje tilhøva til rette slik at den så langt råd er, kan komme til nytte.

Norsk Skoleblad
nr. 22/1969

For 25 år siden

William Nygaard i
åpenhjertig intervju for
første gang siden opp-
holdet på Sunnaas

– Engstelig for nye
attentater er jeg ikke,
men jeg beklager at
den spontane friheten
er borte.

– Etter attentatet
er jeg blitt mindre
opptatt av meg selv
og mer oppsatt på
å skjære gjennom
uvesentligheter.

– Stortinget burde
ikke vist passiv hold-
ning, men tatt ansvar
for å bekjempe
statsterrorisme.

Skolefokus
nr. 10/1994

ILL.FOTO STIG BØRRE ELVEGÅRD/SAMFOTO/NTB SCANPIX

Gjem denne dagen i hjertet deres,
for dette er en dag som kan hentes
frem når livet blir vanskeligere.

Våre forfedre, vikingene, fortalte om de tre nornene Urd, Skuld og Verdande. Nornene var skjebnegudinner. De bodde i et langt hus ved den tredje roten til verdenstreet Yggdrasil. Deres oppgaver var å pleie treet. Sørge for at verdenstreet, som holdt alle ting sammen og sørget for at alt fantes, hadde det bra. Nornene spant også alle menneskers livstråder og vevde verdens vev, så world wide web er ingen ny idé.

Når et menneske ble født, tente nornene et lys for det, og den første nornen ga tre gaver: tro, håp og drømmer. For slik begynner alle ting. Vi må drømme det fram, tro at det er mulig og håpe det går. Vi må våge å drømme om, håpe på, tro på et godt liv. Bruk disse gavene for alt de er verd!

Etter hvert som mennesket vokste til, kom den andre nornen med sine gaver: skuffelser, motgang og nederlag. Kanskje dette høres ut som det

motsatte av gaver, men skuffelser, motgang og nederlag hjelper oss til å vokse. Hjelper oss til å utvikle oss som mennesker. Men én ting er viktig: Vi trenger noen rundt oss som kan ta vare på oss og dempe den aller verste smerten.

For verden er vakker og vidunderlig, urettferdig og grusom. I livet finnes godhet og ondskap, kjærlighet og hat, omsorg og likegyldighet, raushet og smålighet, nytelse og smerte... for å nevne noe. Det å være et menneske, er først og fremst veldig variert!

Livet er ikke alltid like gøy, ikke alltid like enkelt, men det er slik det er! Dere som feirer konfirmasjon, vil i en hel dag ha mennesker rundt dere som er samlet for deres skyld, som er glad i dere og vil dere vel. Se godt på dem. Gjem denne dagen i hjertet deres, for dette er en dag som kan hentes frem når livet blir vanskeligere.

En konfirmant får gaver. Hadde det vært vikinger blant oss, hadde de kunnet fortelle dere at også den tredje nornen bringer hvert eneste menneske gaver. Det skjer når livslyset er blitt kortere. Kanskje flammen flakker litt. Da får vi de siste av nornenes gaver: minner, erfaringer og evnen til å fortelle historier.

Husk at meningen med livet varierer med hvor du er i livet. Det er akkurat det som gjør det å leve så spennende. Lykke til med å samle minner og erfaringer. Lykke til med å gjøre livet ditt til en flott fortelling. Den bare du kan fortelle. Den som er bare din.

«Den første
nornen ga
tre gaver:
tro, håp og
drømmer.»

● Hilde Eskild

lærer, forfatter og forteller

ARKIVFOTO PRIVAT

Neste nummer

kommer 14. juni!

Foto: Nordmøre museum

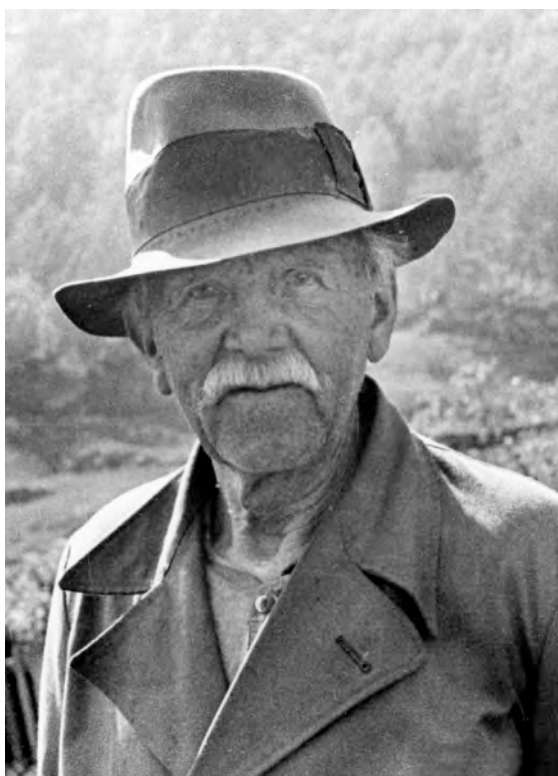

Foto: Anna Grostøl/Norsk Folkemuseum

Les om læreren i 150 år

De siste 150 årene har læreren og lærerrollen endret seg betraktelig. Vi har gravd i fotoarkivet – etter hatter, barter og fotformsko.

Annonsefrist: 29. mai

mj@hsmedia.no / tlf. 91 173 473

Barnehagelærerutdanningen:

Barnehagelærerutdanningen trenger økte økonomiske rammer

Annette Kristoffersen Winje

Høgskolelektor ved
Høgskulen på Vestlandet
Barnehagelærer-
utdanningen campus
Stord

FOTO PRIVAT

Studenter og lærere erfarer at tiden til å undervise, følge opp studentgrupper og praksisstudium minker. Dette må vi ta på største alvor.

I den nyeste rapporten fra følgegruppen for barnehagelærerutdanningen står det at profesjonsrettingen i utdanningen er blitt sterkere enn tidligere (Følgegruppe for barnehagelærerutdanningen 2017). På samme tid viser forskning at norske barnehager ikke holder den kvaliteten som forventes av en pedagogisk institusjon (GoBaN 2015; BfB 2015).

Det har i de senere årene blitt gjort et godt stykke arbeid knyttet til kvalitet i barnehagen. Jeg mener tiden er inne for å rette fokuset mot barnehagelærerutdanningen. Skal landets barnehager være gode, må nødvendigvis utdanningen være tilsvarende god, når vi vet at den største faktoren som knytter seg til kvalitet i barnehagen, er personalet. De fleste pedagogene i dagens og fremtidens barnehage er og blir utdannet i den norske barnehagelærerutdanningen. Studenter og lærere erfarer at tiden til å undervise, følge opp studentgrupper og praksisstudium minker. Dette må vi ta på største alvor.

Barnehagelærerprofesjonen er en kompleks profesjon som ikke bare skal utdanne pedagoger, men også «ledere». De skal kunne vurdere ulike situasjoner og utøve «skjønn» daglig. Arbeidsoppgavene handler om å ta ansvar for det faglige pedagogiske innholdet i tråd med lov og rammeplan for barnehagen. Videre skal barnehagelærere være gode relasjonsbyggere for alle barn, samt være gode veiledere for personale og foreldre. I tillegg skal de samarbeide med andre instanser, som blant annet pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og barnevernet. Barnehagelærerstudenten trenger med andre ord en sammensatt utdanning hvor de får muligheter til å bli kjent med profesjonen og seg selv i rollen som pedagog og leder. Man lærer ikke seg selv å kjenne i mellommenneskelige relasjoner ved å bare få undervisning om temaet i et auditorium eller på nett. Dette må suppleres med levdt liv, det handler om å være i en dannelsesprosess sammen med andre. Studentene trenger undervisningstid hvor det er rom for å reflektere sammen med sine lærere på campus og i praksis.

Dette er i tråd med studentenes rett til å ha gode dannelsesarenaer i sin utdanning (Dannelsesutvalget for høyere utdanning 2009). Universitet og høgskolesektoren preges i dag av en konkurranse-diskurs hvor utdannere kjemper om ressursene, hvor forskning- og utviklingsarbeid, publisering og gjennomstrømming av studenter belønnes på institusjonsnivå (Meld. St. 16 (2016-2017)). Dette er et resultat av politiske strømninger som ikke går opp med utdanningsinstitusjoners dannende rolle.

I de nasjonale retningslinjene for barnehagelærerutdanningen står det at pedagogikk spesielt skal bidra til studentenes dannelsesprosess, personlige vekst og utvikling, analytiske ferdigheter, integrering av teori og praksis, innsikt i vitenskapelige tenkemåter og til etisk refleksjon (Kunnskapsdepartementet 2012b, s. 10). Ut fra formskriften blir pedagogikk videre som fag spesifikt ansvarliggjort i forhold til barnehagelærerens helhetlige profesjonsdanning. Uten økte økonomiske rammer blir det mindre tid i utdanningen til å øve på relasjoner og reflektere kritisk over profesjonsetiske dilemmaer. Det blir mindre tid til de sårt trengte pedagogikktimene (Bræin 2019 i Utdanning).

Følgforskning av barnehagelærerutdanningen og regjeringens egen ekspertgruppe har spesifikt sett på barnehagelærerrollen. De poengterer at utdanningen trenger økte økonomiske rammer for å kunne tilby det barnehagene trenger. Det blir spennende å se hva den sittende regjering har av vilje og handlingskraft til å prioritere barnehagelærerutdanningen og se den som viktig i arbeidet knyttet til kvalitet i barnehagen.

«Forskning viser at norske barnehager ikke holder den kvaliteten som forventes av en pedagogisk institusjon.»

Kilder:

- Følgegruppe for barnehagelærerutdanning (2017). Ei reform tek form? Rapport nr. 4. Bergen: Høgskulen på Vestlandet.
- Dannelsesutvalget for høyere utdanning (2009). Kunnskap og dannelse foran et nytt århundre: Innstilling fra Dannelsesutvalget for høyere utdanning.
- Kunnskapsdepartementet (2012a). Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanningen.
- Kunnskapsdepartementet (2012b). Nasjonal forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning.
- Meld. St. 16 (2016-2017). Kultur for kvalitet i høyere utdanning (2016-2017).

Periodesystemet er 150 år

Grunnstoffer og periodesystemet for alle

● **Eivind Torgersen**
Journalist og forfatter
FOTO RUBEN SOLER

En tverrfaglig introduksjon til grunnstoffer og det periodiske system. Det er plass til 150-årsjubilanten i alle fag hvis du bare leser bak symboler, atomvekter og elektronskallkonfigurasjoner.

I år er det 150 år siden russeren Dmitrij Mendelejev publiserte det aller første periodesystemet. Den gangen, på 1860-tallet var det drøyt 60 kjente grunnstoffer. I dag består systemet av 118. Alle passer inn i det samme systemet.

Plasseringen i periodesystemet forteller mye om egenskapene til hvert av grunnstoffene, disse naturens minste byggeklosser. Slik sett er tabellen et uunnværlig verktøy for skoleelever og studenter, så vel som forskere og ingeniører.

Men det er ingen grunn til å la naturfaget ha dette vitenskapelige ikonet for seg selv. Periodesystemet inneholder så mye mer enn atomvekter, smeltepunkter og frysepunkter. Her er nok å ta av for lærere i alle fag.

Geografiske grunnstoffer

25 grunnstoffer er oppkalt etter byer, steder, land og elver. Mest påtrengende er den lille svenske bygda Ytterby. Tettstedet nord for Stockholm har gitt navn til fire grunnstoffer: yttrium, ytterbium, terbium og erbium. Det er fordi Sverige var en kjemisk stormakt på 1700- og 1800-tallet, da mange av grunnstoffene ble oppdaget.

Men også dagens stormakter er representert. Russland har ruthenium, moskovium og dubnium. USA har californium, tenness, berkelium og americium. Francium, gallium og lutetium er franskmennenes bidrag, mens Tyskland har både germanium, rhenium, darmstadtium og hassium.

Britiske forskere har oppdaget flere grunnstoffer enn noen annen nasjon, men den lille byen Strontian i Skottland er deres eneste stedsnavn i periodesystemet. Det ligger der i form av strontium, grunnstoff nummer 38.

Historiske grunnstoffer

Det er vanskelig å undervise i historie uten å snakke om den franske revolusjon. Det ville vært like vanskelig å undervise i kjemi uten den kjemiske revolusjonen som foregikk i skyggen av den politiske.

På 1770- og 1780-tallet gnistret Paris av politiske motsetninger. Vitenskapen sto også i brann, og stridens kjerne var grunnstoffet som gjør ilden mulig – oksygen. Oksyngengass ble isolert i 1774, men det tok lang tid å skjønne hva dette egentlig var for noe. At det ikke bare var en del av lufta, men også en viktig ingrediens i vann, i menneskekroppen og i jordskorpa. Kjemifaget ristet i grunnvollene i takt med den franske statsmakten.

I 1789, samme år som opprørerne stormet Bastillen, så det ut til at den kjemiske kampen var vunnet. Men det gikk ikke så bra med mannen som sørget for det nye vitenskapelige verdensbildet. Antoine Lavoisier endte sine dager under giljotinen som et av ofrene for det revolusjonære terrorregimet.

KRLE-grunnstoffer

De greske gudene og mytologiene har inspirert mange grunnstoffoppdagere. Tantal og niob er oppkalt etter Tantalos og Niobe. En far og en datter som led hver sin ublide skjebne etter å ha pådratt seg gudenes vrede.

De mektige titanene var barn av Gaia og Uranos, jorden og himmelen, og har fått grunnstoffet titan. En av dem, Prometheus, har til og med fått grunnstoffet promethium helt for seg selv.

Men også de norrøne gudene er godt representert, og det må vi takke svenskene for. Det var der grunnstoffene thorium og vanadium ble oppdaget og navngitt. Det er lett å kjenne igjen hammer-

guden Tor. Bak vanadium skjuler gudinnen Frøya seg – hun gikk nemlig også under navnet Vanadis.

Sunne og usunne grunnstoffer

Man skal nok være forsiktig med å blande fagene kjemi og mat og helse. Selv om alt vi spiser også er kjemi, kan store doser av rene grunnstoffer føre veldig galt av sted.

Datidens rykter fortalte at den svenske kjemikeren Carl Wilhelm Scheele (1742–1786) døde fordi han likte å smake på alle stoffene han forsket på. Senere analyser tyder riktignok på at dette ikke var tilfellet, i hvert fall ikke den eneste dødsårsaken for den femdoble grunnstoffoppdageren.

Men det var ikke så langt unna at vi fikk et grunnstoff som het sukkerium. Eller glucinium, da, siden forskere liker å bruke greske eller latinske ord. Mannen som oppdaget dette i 1797, ville gi det navn etter den søte smaken. Det syntes andre ble for dumt og bestemte at det skulle hete beryllium.

Oktavloven – en godbit for musikk lærere

Da Dmitrij Mendelejev puslet med sitt periodesystem på slutten av 1860-tallet, var det allerede kjent at det fantes en form for systematikk blant grunnstoffene. Noe mer enn at de økte jevnt og trutt i atomvekt.

Engelskmannen John Newlands kalte det oktavloven. For hvert åttende grunnstoff, når de var listet opp etter stigende atomvekt, dukket det opp egenskaper som lignet hverandre. Litium minnet om natrium, svovel hadde egenskaper som minnet om oksygen, og det samme forholdet gjaldt klor og fluor.

Newlands ble latterliggjort og hånet for å hente begrepet «oktavloven» fra musikkens verden. Kunne han kanskje spille en liten trall på grunnstoffene sine? Men Newlands hadde rett han, og han var en viktig forløper for Mendelejev og hele det periodiske systemet.

«Selv om alt vi spiser også er kjemi, kan store doser av rene grunnstoffer føre veldig galt av sted.»

* Eivind Torgersen har skrevet bøkene «Genier, sjarlataner og 50 bøtter med urin – historien om det periodiske system» og «Hele verden i lomma – bli kjent med de 118 grunnstoffene».

Få menn i barnehagene er ikke rådgivers ansvar

● **Petter Hagen**
rådgiver ved
Skien videregående skole
FOTO PRIVAT

Rådgivere i skolen gir ikke råd til elever om hva de bør eller ikke bør studere. Vi veileder gjennom samtaler og ved bruk av ulike veiledningsverktøy.

I nyhetsmorgen på NRK P2 den 12. april kl. 06.52 var det en sak om barnehagelærerutdanningen og menn. Der kom det frem at under 20 prosent av dem som søker på utdanningen for å bli barnehagelærer, er menn, ifølge nye tall fra Statistisk sentralbyrå. For å finne en forklaring på dette intervjuet NRK en styrer i en barnehage i Porsgrunn, som legger hele ansvaret over på rådgiverne i skolen idet han uttaler følgende:

«Det handler om informasjon, tror jeg, opplæring av rådgivere i videregående i forhold til hva yrket egentlig er for noe, at det er mangel på kunnskap også hos de som skal rådgive elever til hva de skal utdanne seg til videre, det trengs mer informasjon om hva utdanningen egentlig er for noe hvis slags jobb man egentlig går inn i».

Dette er en uttalelse som faller på sin egen urimelighet, av flere grunner. Først må det ryddes litt opp i feilaktige forestillinger rundt rådgivere i skolen. For det første, rådgivere i skolen gir ikke råd til elever om hva de bør eller ikke bør studere. Vi veileder gjennom samtaler og ved bruk av ulike veiledningsverktøy. For det andre, vi er ikke og vil aldri bli orakler som kan alt om alt. Vi søker informasjon gjennom besøk på ulike campuser, i dialog med utdanningsinstitusjonene, og i veldig stor grad gjennom bruk av universitetenes og høgskolenes egne hjemmesider på nettet, og Utdanningsdirektoratets nettside utdanning.no. Vi har altså tilgang

til den samme informasjonen som hvem som helst andre med tilgang til internett. I tiden før 1995, da internett ikke var tilgjengelig for folk, var rådgiverne på skolene i en helt annen situasjon. De var da mer eller mindre de eneste som hadde tilgang til skoletilbud og informasjon om hva de ulike utdanningene gikk ut på. De hadde ofte bokhylla full av brosjyrer og hefter som de alene hadde tilgangen til. I 2019 er informasjonen rundt utdanning og utdanningsmuligheter heldigvis både mer tilgjengelig og åpen for alle.

Så til hovedsaken, hvorfor er det så få menn i barnehagelærerutdanningen? Svaret på dette er altså ikke at rådgiverne i skolen ikke kan nok om dette, eller at rådgiverne trenger opplæring i hva barnehagelærerutdanningen er. Det forundrer meg at det velges et så enkelt svar på en så kompleks problemstilling. Så hva er egentlig årsakene til at så få gutter velger barnehagelærerutdanning når de gjør et utdanningsvalg? Ut fra egne erfaringer med mange samtaler med ungdom i mange år, utkristalliserer det seg tre hovedgrunner fra ungdommens ståsted. En forklaring er interesse. Mange elever, både jenter og gutter, forteller meg at de ikke ønsker å jobbe med små barn og at de heller ønsker å arbeide i skolen med større barn, eller at de ikke ønsker å arbeide med barn eller ungdom i det hele tatt. De trenger ofte ikke mer informasjon, de har allerede googlet og undersøkt. Barnehagelærer er ikke noe for dem!

En annen forklaring elever oppgir, er lønn. Mange gir uttrykk for at de synes lønnen er for dårlig. Her viser det seg imidlertid at mange elever ikke helt er klar over at barnehagelæreryrket ikke lenger er å anse som en lavlønnsgruppe innenfor offentlig sektor. Minstelønnen for Deltas medlemmer i en PBL-barnehage (Private Barnehagers Landsforbund) er for en barnehagelærer med 0 års ansenitet 417 700 kroner (pr. 1. mai 2018). Hvorvidt dette er et bra eller dårlig lønnsnivå, kan selvsagt diskuteres. I veiledningen med elever ber jeg dem ofte å reflektere over egne forventninger og å sette ting i perspektiv. En sykepleier med 0 års ansenitet tjener til sammenlikning 400 000 kroner i året, en spesialsykepleier/jordmor med 0 års ansenitet 435 000 i året.

En tredje forklaring til at få menn blir barnehagelærere kan være knyttet til status og feilaktige forestillinger knyttet til hva utdanningen inne-

holder og hva yrket går ut på. Her har barnehagestyresen selvsagt helt rett, den informasjonen kan helt klart bli bedre. Spørsmålet er bare hvem som har primæransvaret for å formidle og presentere denne informasjonen. En ting er i alle fall helt sikkert, det kan ikke være rådgiveren i videregående skole sitt ansvar eller oppgave alene. Mener virkelig barnehagestyresen at en rådgiver skal kunne informere fullt og helt om alle de 1200 vanligste yrkene i Norge? For hva gjør barnehagelærerutdanningen viktigere å informere om enn politiutdanningen, sykepleierutdanningen, ingeniørutdanningen eller odontologiutdanningen? Er det rådgiverne i den videregående skolen som skal profilere og informere hver enkelt utdanning? Selvsagt ikke! Vi er ikke talspersoner for de ulike utdanningsinstitusjonene. Universiteter og høyskoler bruker millioner av kroner hvert år på å profilere, reklamere og informere om ulike studietilbud. Det er de som må ta ansvaret for at innholdet og mulighetene i tilbudene når ungdommen. I tillegg er det Kunnskapsdepartementet som har ansvar. Kunnskapsminister Jan Tore Sanner har uttalt at det er opprettet et nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling hvor alle sentrale aktører er representert. Der snakkes det om rekruttering, særlig rekruttering av menn til lærerutdanningene. Det finnes også en hospiteringsordning for gutter på ungdomsskolen hvor de kan utforske barnehageyrket. Og hva med kommunene og barnehagene sitt ansvar? De bør jo i sitt rekrutteringsarbeid i det minste synliggjøre hvorfor jobb i barnehager bør være interessant for unge gutter med gode faglige forutsetninger, som også på det grunnlag kan velge andre utdanningsalternativer!

Rådgiverne i skolen er ikke talspersoner for den ene eller den andre utdanningen. Vi hjelper først og fremst elevene til selv å finne informasjonen de trenger, og selvfølgelig også sammen med eleven i veiledningssituasjonen. Vi har fokus på karriereferdigheter, vi utforsker videre elevenes interesser og muligheter, og vi veileder dem rundt valget de til slutt må ta. Vi råder ikke elevene til å studere verken barnehagelærerutdanningen eller ingeniørutdanning. Det valget er elevens, og ingen andres!

Bemanningsnorm – bra, men langt fra bra nok

● **Odd Arild Viste**
leder i medlemsråd
barnehage, Utdannings-
forbundet Bergen

FOTO PRIVAT

Hvis ikke vi som representerer profesjonen, definerer hva som er god nok bemanning, hvem skal da gjøre det?

Hva er god nok bemanning i barnehagen? I november i år skal landsmøtet til Utdanningsforbundet vedta forbundets politikk for de fire neste årene. Forslaget til ny politisk plattform for Utdanningsforbundet i dokumentet «Vi utdanner Norge» legger tilsynelatende opp til at vi skal slå oss til ro med den normen som allerede er vedtatt. I forslaget heter det at «De lovfestede bemannings- og lærernormene i barnehage og skole må videreføres, og mulighetene som ligger i dem må utnyttes av profesjonsfellesskapet.»

Høsten 2018 ble det endelig innført en ny bemanningsnorm for barnehagen, som sier at det skal være minst én ansatt per henholdsvis tre små og seks store barn. At det ble innført en norm der det før ikke fantes noen minstestandard, var en stor seier. Utdanningsforbundet var en viktig del av bevegelsen, som kulminerte med barnehageopprøret og foreldreopprøret i 2018, og som i årevis har kjempet for minimumsnormer. Våren 2018 fikk kunnskapsminister Jan Tore Sanner overlevert hundrevis av historier fra virkeligheten, som på levende vis synliggjorde det skrikende behovet for bedre bemanning. Utfordringen jeg mener vi står overfor nå som normen er vedtatt, er at den er langt ifra god nok.

Historiene som ministeren mottok, kom nemlig fra en virkelighet hvor den gjennomsnittlige bemanningen lå omtrent på det nivået som den nye normen sier vi nå skal ligge på. Med andre ord; selv om mange barnehageeiere har vært nødt til å ansette flere, er det også mange barn som ikke opplever en bedring av bemanningen etter innføringen av normen. Mitt inntrykk etter å ha møtt barnehagelærere på kurs, klubbese og i andre sammenhenger er helt entydig: behovet for flere ansatte i barnehagen er fortsatt skrikende. Jeg møter ofte pedagoger som er slitne, og som forteller om at de ikke greier å følge opp barn så godt som de gjerne vil. Stemningen på gulvet er, sånn som jeg opplever det, helt unison. Normen er ikke

god nok. Derfor var det med stor undring jeg leste forslaget til ny plattform, hvor ambisjonen kun er en videreføring av gjeldende norm.

Når Utdanningsforbundet skal meisle ut politikken for de kommende årene, mener jeg at vi må ha en politikk som medlemmene våre kjenner seg igjen i, og som gjenspeiler ønskene og behovene ute i sektoren. Og ikke minst mener jeg vi må være konkrete. Jeg tviler sterkt på at et generelt krav om flere pedagoger ville hatt samme effekt som det konkrete målet om 50 prosent har hatt. 50 prosent er nå blitt vedtatt politikk hos de fleste partiene. Det er vi som representerer profesjonen og som har de beste forutsetningene for å si noe om hva som er god nok bemanning i barnehagen. Hvis ikke vi definerer hva som er god nok bemanning, hvem skal da gjøre det? Utdanningsforbundet blir lyttet til av politikerne fordi vi representerer de som vet hvor skoen trykker, både faglig og på andre måter.

Utdanningsforbundet Bergen har på sitt årsmøte vedtatt et mål om en norm som sier maksimalt to små barn per ansatt og maksimalt fire store barn per ansatt. Vi mener at dette bør være det målet som Utdanningsforbundet sikter seg inn mot i den videre kampen for god nok bemanning i barnehagen. Kommer vi dit, vil vi på en helt annen måte enn i dag kunne følge opp de store ambisjonene rammeplanen legger på oss, selv om de ansatte skal på pauser, møter og kurs, og vi vil kunne være godt dekket hele dagen. Kanskje vi til og med får tid til å drive med systematisk veiledning. Oppfordringen er herved gitt. Først til fylkesårsmøtene, og så til landsmøtet.

«Behovet for flere ansatte i barnehagen er fortsatt skrikende.»

Søking til lærerutdanning

Lærermangelen i Nord-Norge

Regjeringens rasjonering av småskolelærere i Nord-Norge fortsetter. Ved å justere karakterkravene ville flere komme inn på lærerutdanningene.

Departementet fremhever en økning i antall søkere til lærerutdanning på 1 prosent, men det skyldes først og fremst en økning i søkingen til barnehagelærerutdanning, på 7 prosent. Det er ikke så mye å glede seg over. Tilgangen på slike lærere har vært god en stund. I Stortinget for noen måneder siden foreslo Hans Fredrik Grøvan (KrF) å bruke noen av disse i småskolen, hvor det forventes stor mangel. Statsråd Iselin Nybø (V) uttrykte interesse for forslaget, som etter kort tid ble lagt dødt av hennes med-statsråd Jan Tore Sanner (H). Barnehagelærere har ikke 4 i matematikk, må vite.

Økningen i søkingen til barnehagelærerutdanning bør sees i sammenheng med det nye mattekravet for sykepleierutdanning; her er kravet 3. Dette ble ifølge daværende fungerende statsråd Henrik Asheim innført med blant annet samme begrunnelse som firerkravet for lærere – status for yrkesgruppen. Jenter som ikke regner med å få

3 eller 4 i matte, og dermed har lav status, søker rimeligvis et studium som samsvarer med deres egen lave status.

For de tre ordinære typer lærerutdanning, for trinn 1.-7., trinn 5.-10. og lektorutdanning, er det nedgang i søkertallene på henholdsvis 1, 6 og 5 prosent. Dette kan være en første indikasjon på at søkere føler seg mer trygge på arbeidsmarkedet generelt, slik at færre sikter mot trauste og sikre stillinger i det offentlige. De tre siste årene har det vært en økning i antall lærere på snaue 1000 i året. I år skyldes økningen lærernormen, men de to tidligere årene er det vanskelig å se noen annen årsak enn at de snaue tusen søkte trygghet i skolen, fremfor et arbeidsmarked som da var mer usikkert. I lys av nedgangen i søking til lærerutdanning er det ikke urimelig å forvente at det i år vil bli vanskeligere å fylle de drøye 1000 ekstra lærerstillingene som skal opprettes som følge av annen runde av lærernormen.

Lærermangelen er mest alvorlig for småskolen. Høyere klassetrinn dekkes av lærere som tar fag-

studier og praktisk-pedagogisk utdanning, i tillegg til av lærere som tar utdanning for trinn 5.-10. og den såkalte lektorutdanningen. I så måte er det gledelig at antall førstevalgsøkere bare gikk ned med 1 prosent på utdanningene for trinn 1.-7.. Men ved de fire nord-norske lærestedene er nedgangen på 5 prosent for denne utdanningstypen. For Nord-Norge innebærer dette at regjeringens rasjonering av småskolelærere fortsetter. Sist skoleår ble antallet ufaglærte lærere på trinn 1.-4. i Finnmark doblet, på tross av at man fikk ca. 1000 flere lærere på landsbasis, som følge av lærernormen. Man spør seg hvor lenge Finnmark og Nord-Norge vil finne seg i dette. Hvis man kuttet firerkravet i matte og justerte kravet om 3,5 i snitt til f.eks. 3,3, ville flere komme inn på lærerutdanningene.

Professor Karl Øyvind Jordell,
Universitetet i Oslo

Innlegget ble først publisert på Khrono.no 25. april.

Dikt

En lærer lager klassekart

Jeg er lærer og jeg skal lage klassekart

At de og jeg vet hvor de skal sitte er lurt, har jeg erfart

At Lise ikke kan sitte med Ole, det er avklart

Akkurat slik mammaen til Ole har forklart

Og Ahmed kan ikke sitte slik at han ser Ove, så klart

Å krangle med foreldrene til Ahmed om det ville være veldig rart

At tvillingene sitter på samme rekke, er helt feil åpenbart

Det er mange foreldre som skjønner at det er smart

Blikkontakt gjør Magnus veldig sart

Psykologen sier han må bli spart

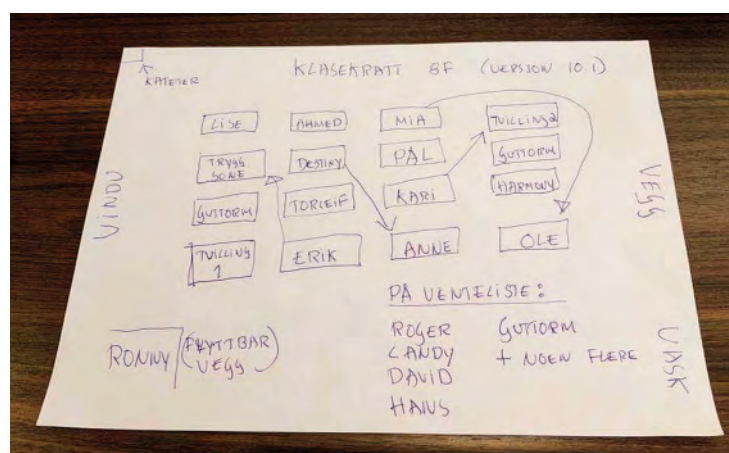
Mia har tunge tanker og må sitte fremst for å bevare sin egenart
Noe annet ville få rektor til å lure på om jeg var riktig vel bevart

Ifølge far er Erik så intelligent at jeg bør være advart,
Jeg må tenke på ham først når jeg lager klassekart

Jeg skal bruke alt jeg har av krefter, tid og evner for en finne en god løsning

Det finnes et alternativ til underdignhet, buking og «pleasing» som har høy grad av involvering:

Jeg tar det elevene sier, det jeg vet, og lager en kobling

ILL: GUTTORM HELGØY

Siden går jeg helt bananas og bruker litt tid på undervisning

26 elever og 27 hensyn å ta.
Klassekart? Dette blir bra.

Guttorm Helgøy

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

Kommuneøkonomi

Lytt til rektorene i Stavanger

Det er mer utfordrende å drifte skolene nå enn tidligere, sier rektorer i Stavanger-skolen. Det er mer krevende å kunne oppfylle kravene i opplæringsloven. Politikerne har de siste årene gitt mer penger til skolesektoren enn rådmannen har rådet til. Likevel er det ikke nok, viser det seg. I løpet av de siste ti årene har det blitt færre lærere i Stavanger-skolen. Samtidig har det blitt flere elever.

Rett før påske vedtok politikerne i Stavanger formannskap å bevilge 15 millioner kroner til skolesektoren i Stavanger, som en ekstrabevilgning for 2019. Utfordringer knyttet til ny ressurstilodelingsmodell for tildeling av pengene til skolene i Stavanger og ny norm for lærertetthet og krav om flere lærere på skolen er bakgrunnen.

Denne rådende oppfatning om hva som danner behovet for ekstrabevilgningen, stiller vi oss undrende

til. Ressurstilodelingsmodellen er kun omfordeling av budsjettet for skolesektoren, og ny norm for lærertetthet er finansiert av staten.

Rektorer i Stavanger har pekt på at de 15 millionene for 2019 er helt nødvendige for å kunne ha mulighet til å oppfylle kravene i opplæringsloven i år. De peker likevel på at det er behov for mer penger også de kommende årene. Loven har mange krav til skolen. Blant disse er spesialundervisning til dem som trenger det, alle barns rett til et godt og trygt psykososialt opplæringsmiljø, og nok lærere til ordinær undervisning. Det er denne vanlige undervisningen som skal styrkes med ny norm for lærertetthet. Derfor er den også fullt ut finansiert over statsbudsjettet.

Flere av driftsstyrene ved skoler i Stavanger har meldt at de ikke kan vedta budsjettet for 2019 fordi det ikke var nok til alle lovpålagte oppgaver. Forel-

drene i denne byen ser nå behovet for økte bevilgninger til skolesektoren. Dette står rektorene, foreldrene og Utdanningsforbundet sammen om.

Vi mener at politikerne må lytte godt til rektorene og driftsstyrene som sier fra om at budsjettene ikke strekker til og er bekymret for at svekket økonomi vil påvirke kvaliteten på opplæringen. Vi gir honnør til rektorer og driftsstyrer som sier fra om en vanskelig økonomisk situasjon, og vi er glad for at Stavanger har en ytringskultur fra rådmannen og ned til den enkelte virksomhet, der det er plass til å dele både suksesshistorier og utfordringsbilder. Vi har store forventninger til at budsjettene for skolesektoren i Nye Stavanger for de kommende årene viser at skolene prioriteres.

Inger G. Haraldsen, leder i Utdanningsforbundet Stavanger

Har du behov for nye medarbeidere?

På Lærerjobb.no kan du utlyse ledige stillinger!

Ta kontakt med Mona Jørgensrud
mj@hsmedia.no / tlf. 911 73 473

Lærerjobb.no

Din stillingsannonse blir eksponert i følgende kanaler:

* Stillingsutlysning på Lærerjobb.no * Stillingskarusellen på utdanningsnytt.no * Facebook @laererjobb * Nyhetsbrevet fra utdanningsnytt.no

● Lærerutdanningen i Nord-Norge

Nord: Det er inga skam å snu!

Kjære Nord universitet! Når du no planlegg å legge ut på ei strabasios og faretrugande ferd, kan det vere lurt med litt sunt folkevett på reisa.

1. Planlegg (struk)turen etter behova som faktisk finst
 - Vis omsyn til geografien. Områda du gjev deg i kast med er enorme.
 - Tenk på land og folk. Det at vi er forskjellige er vår styrke!
 - Dei som seier at alle vil på bytur, er på bærtur.
2. Tilpass (struk)turen
 - Ikkje legg ut på langtur i ulendt terreng med skjult agenda.
 - Er du på veg til å bryte ut og gå aleine, vær varsam!
3. Unngå bomtur
 - Sørg for å ha kunnskap. Den kan visst vere både første- og «annanrangs».
 - Godt tråkka stiar er ofte gode å gå i.
 - Lytt til erfarne fagfolk, gjerne dei med hundre års erfaring.
4. Du har no ansvar for førstehjelpsutstyret
 - Ta vare på lærarar og sjukepleiarar. Dei kan redde liv!
 - Dersom du hamnar i ulukka kan du få hjelp, takka vere ei i bunad.
 - Vi kunne ha varsla politiet, men dei er dessverre ikkje i nærleiken lenger.
5. Vær merksam, når du no er på tynn is
 - 80.000 helgelendingar kan utløse skred.

- Eit skred kan gå tre gongar så langt som høgda på henget.
- Først vil skredet ramme Helgeland, seinare vil det eskalere NORD-over.

6. Legg frå deg uvêr og kulde
 - Nord-vinden klarar ikkje å blåse anorakken av ein friluftslivsstudent om sola lyser sterkare her heime.
7. Ikkje lag dine eigne kart
 - Rapportar er nyttige, men berre om innhaldet er korrekt.
 - Forsking er viktig, men berre dersom ho vert lytta til.
 - Kjenn etter i ditt indre moralske kompass.
8. Avpass farta og pass på at alle er med
 - Søk ly i distrikta. Her er det både hjerte- og husrom.
 - Ikkje tre huva ned over auga.
 - Då risikerer du å grave deg sjølv ned i (u)tide.
9. Vend i tide!
 - Lytt til erfarne studentar.
 - Hold (fusjons-)avtala.
 - Det er inga skam å snu!

Jenny Myklebust | «Annanrangs»-utdanna lærar frå Høgskulen i Nesna

● Karakterar i norskfaget

«Nynorsk, denne gufne og bakstreverske oppfinnelsen fra det barbariske Vestland. Pføy!»

Ingen ting er som ein rykande fersk offentleg rapport som er so rikhaldig at ein kan plukke akkurat det som passar inn i eins eige prosjekt. Aller sist ute er høgresida i form av «regjeringa», som etter å ha lese Stoltenberg-rapporten har funne sine slakt-offer for å lette på kvardagen for dei angjeveleg stakkarslege og teorisvake gutane som slit med å hevde seg i jenteverda.

Eg snakkar då sjølvstøtt om karakterane i norskfaget. Det er for høgresida heilt urimeleg at dette faget skal ha tre karakterar, basert på vurdering av hovudmål, sidemål og munnleg kompetanse. Dette gjev for dei ei heilt urimeleg skeivfordeling, der språkleg kompetanse får telje mykje meir enn andre og meir «gutevenlege» kompetansar.

No som alltid før, er dette framlegget ein dårleg

bygd trojansk hest for å kome nynorsken til livs. Gjennom sprekkene i buken på den konservative øyken ser vi blårudd i alle aldrar og fasongar med «spynorsk mordliste» i blikket.

Inntil vidare har vi to likestilte målformer, og undervisninga i skulen skal tuftast på dette. Om vi endrar på vurderingsformene og innrettinga på karaktersettinga, endrar vi og på undervisninga. Vi veit i dag at vurdering har blitt halen som lograr hunden. Om dei som stiller seg bak forslaget, hadde meint alvor i å lette på kvardagen for gutane, kvifor ikkje fjerne munnleg karakter som separat storleik? Munnleg kompetanse kan vel so godt vere ein del av den totale kompetansen i hovudmål so vel som sidemål.

Ein kan i utgangspunktet òg stille spørsmål ved

om det er so urimeleg at norskfaget har fleire karakterar enn eit fag som til dømes kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE).

Om du ser på norskfaget på 8.-10. trinn, er det sett opp med 398 timar, medan KRLE har 153. Mitt framlegg er at vi tek vekk eigen munnleg karakter i norskfaget og endar opp med to karakterar; ein i hovudmål og ein i sidemål. Etter modell frå KRLE kan vi og seie at sidemålet skal utgjere «om lag» halvparten. Det ville vere heilt urimeleg om dei smartaste i landet ikkje skulle lære so pass mykje bokmål.

Og kjære blårudd: Neste gong du vil stakkarsleggjere gutane, ikkje vel nynorsk som blodoffer. Det er for lett å gjennomskode. Du har dumma deg ut der før.

Roar Ulvestad

Rett på sak

● Bemanningsnormen for barnehager

Uvurderlig KrF-innsats, men for tidlig å feire

Kristelig Folkeparti og Hans Fredrik Grøvan har gjort en uvurderlig innsats for å sikre finansiering av bemanningsnormen for barnehager. Men fortsatt går over 60.000 barn i en privat barnehage som mangler offentlig finansiering for nye offentlige krav.

I en rekke innlegg i flere medier den siste tiden tar KrF og Hans Fredrik Grøvan rettmessig æren for å ha sikret flere barnehager øremerkede midler til innføring av bemanningsnormen for barnehager.

KrF har bidratt til at mange barnehager unngår en svært vanskelig situasjon med tanke på videre drift, og uten KrFs bidrag ville mange tusen flere barn gått i en barnehage som ikke ville hatt finansiering til å innfri de kravene som Stortinget har vedtatt for norske barnehager. Etter PBLs syn har KrF gjort en strålende innsats for å redusere de negative konsekvensene av at kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) la fram en bemanningsnorm som var elendig utredet og som ikke var finansiert på kommune- og barnehagenivå.

Det er imidlertid for tidlig å sprette champagne og Mozell i KrF og i regjeringen.

Tre måneder før barnehagene må innfri bemanningsnormen går over 60.000 barn i en privat barnehage der flere hender å holde i og flere fang å sitte på ikke er finansiert.

Alle foreldre med barn i barnehage i Norge betaler det samme for barnehageplassen. Da må regjeringen også ta sin del av regningen, slik at alle barnehagebarn får et barnehage tilbud i tråd med minimumskravene i loven.

Anne Lindboe

Administrerende direktør
i Private Barnehagers Landsforbund

● Trygdeoppgjøret

Pensjonistane aksepterer ikkje null!

● **Rolv Sæter**

medlem sentralt pensjonistråd

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Så lenge vi har økonomisk vekst i dette landet, må også pensjonistane få sin del.

Trygdedrøftingane skal gjennomførast 20. og 21. mai 2019. Dei fire siste åra har pensjonistane hatt negativ inntektsutvikling kvart år. Dersom reguleringsforskrifta for pensjonar blir følgt slavisk, ligg det an til nulloppgjør denne gongen.

Auka realinntekt er auka nominell inntekt fråtrekt prisauken. Det som er felles for alle pensjonistar, er det spesielle reguleringsregimet med underregulering, reallønsvekst for arbeidstakarane minus 0,75 prosent. Dette regimet har vi hatt sidan 2011. Pensjonistorganisasjonane har lenge kravd at denne årlege underreguleringa på -0,75 prosent blir fjerna.

Unio og dei andre arbeidstakarorganisasjonane har kravd at reguleringa blir endra til gjennomsnittet av løns- og prisvekst, slik den opphavlege intensjonen var i pensjonsreforma som Stortinget vedtok. Dette vil kunne hindre dei store svingingane, men like fullt gir dette pensjonistane like dårleg inntektsutvikling over tid. Derfor bør pensjonane regulerast likt med lønsveksten. Det alle organisasjonane som deltek i drøftingane er einige om, er at Stortinget skal behandle pensjons- og trygdeoppgjøret i

etterkant. Det har regjeringa motsett seg så langt. Da kunne Stortinget gjort noko med dei urimelege utslaga, som det dårlegaste året 2016, da pensjonane hadde ein nedgang i realinntekt på 1,9 prosent.

Det alle må vite, er at pensjonistane også blir ramma av prisveksten. Siste året har auken i straumpris og avgifter stått for ein stor del av konsumprisauken. Denne utgiftsveksten treff pensjonistar like mykje som andre. I år bør staten i tillegg kompensere for inntektstap pensjonistane har hatt dei siste åra.

Vi har ein velferdsstat som skal ivareta alle. Dersom det er slik at staten skal redusere veksten, for å betre samfunnet si berekraft, må det gjelde alle. Så lenge vi har økonomisk vekst i dette landet, må også pensjonistane få sin del. Vi aksepterer ikkje at forskjellane aukar og at pensjonistane skal tape økonomisk gong på gong.

«Vi aksepterer ikkje at forskjellane aukar og at pensjonistane skal tape økonomisk gong på gong.»

Er det plass til kreativiteten, til røverne og rebellene?

● **Tone Stangeland**
førstelektor i drama og
anvendt teater
FOTO HANNE VÆRUM SØRENSEN

● **Hanne Værum Sørensen**
førsteamanuensis
i pedagogikk
Begge er ansatt ved
Høgskolen på Vestlandet
i Bergen.
FOTO HVL

Det må være plass for kreativitet, nysgjerrighet, forestillingsevne og oppfinnsomhet i all undervisning.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | tonelileng@gmail.com

Barnehagen er ute på tur med fireåringene. Matpakken er spist, og pedagogisk leder innleder en samtale om hva barna kunne tenke seg å jobbe med når de blir voksne.

Hun starter samtalen i en inviterende, lekende tone ved å si: «Jeg vil være barn når jeg blir voksen, og da vil jeg plage de voksne med mange spørsmål». Barna blir først stille, de ser på henne, og litt etter er det noen som ler.

En vil være politi, for da kan folk ringe til ham og be om hjelp. Andre vil være brannmann, skorsteinsfeier eller sjokaptein. Nyttige og hjelpsomme yrker.

Jonathan følger pedagogens lekende tone og sier med et smil at han vil være røver når han blir stor. Pedagogen blir litt alvorlig og spør ham om hvem han tenker vil ringe til en røver for å få hjelp? Jonathan merker at ideen hans om å bli røver ikke passer inn i samtalen, og han blir stille en stund. Etter en tenkepause sier han med svak stemme uten at pedagogens hører ham: «Jeg vil heller også være politi».

Kreativitet er et nøkkelord

Vanligvis oppfattes Norge og de andre nordiske land som demokratiske, mangfoldige og fremsynte samfunn. Dersom denne oppfattelsen skal kunne forsvares fremover, mener vi at kreativiteten og lekenheten må få større plass i samfunnet. Men barnehage og skole blir forsøkt gjort til målstyrte, ensartede institusjoner der barn skal tilpasses systemet slik at hvert individ kan måles ut fra internasjonale, «objektive» kriterier.

Kan barns kompetanser overhodet måles objektivt?

Alle barn er født kreative. Barn er aktive og nysgjerrige og utforsker omverdenen når de bruker sin fantasi og forestillingsevne. Selv om den psykologiske kreativitetsforskningen har vokst i omfang de siste årene, er det fremdeles mye å undersøke for å forstå hva kreativitet er og hvordan kreativiteten kan utfolde seg, skriver professor i psykologi Lene Tanggaard (2018). Hun hevder at det er et

ubetinget gode for barn at all pedagogisk virksomhet har fokus på kreativitet og definerer kreativitet som blant annet forestillingsevne, oppfinnsomhet og nysgjerrighet. Tanggaard påpeker at kreativitet knytter seg til evnen til både å tilegne seg og overskride det eksisterende på utallige kontekstspesifikke måter.

Det er ikke nok at vi blir glade når barn utfolder seg kunstnerisk, når de maler, tegner, synger og danser. Vi skal også kunne se og anerkjenne barnets kreative utfoldelse i vid forstand. Men hva kreves da av pedagogen? Som ledd i en kreativ tankeprosess hevder Geir Kaufmann (2006), professor i organisasjonspsykologi, at det må være rom for åpen og søkende problemløsning uten spesifikke og klare forhåndsdefinerte mål, selv om denne formen for problemløsning i utgangs-punktet kan virke både «vill» og «irrasjonell».

Med det innledende eksemplet fra en barnehage viser vi hvordan et barns kreative og ganske logiske svar på et læringsspørsmål fra pedagogen, får som resultat at den kreative input ignoreres. Jonathan lærer at selv om han trodde der var rom for lek, så var det likevel ikke det. Han måtte tilpasse seg den rådende diskurs i samtalen og komme med et svar som de voksne, her pedagogen, aksepterer som «riktig». Ellers kan man ikke være med som en anerkjent og respektert deltaker i samtalen.

Den pedagogiske leder er ikke en streng tante Sofie. Hun har bare gode intensjoner for sin samtale med barna. De skal lære noe om viktige samfunnsforhold, de skal også være aktive, medvirke og bidra. Gjennom sine dialoger med barna er det pedagogens hensikt og forventning at barna kan tilegne seg viten om nyttige yrker og få seg jobber som passer inn i vårt moderne, demokratiske og mangfoldige samfunn. Men når pedagogen gir en meget positiv respons på forslag og ønsker om jobber som politi, sjokaptein eller håndverker, og en like negativ respons på Jonathans ønske om å være røver, så er hun – om hun vil det eller ei – med på å fastholde en diskurs om et samfunn der det gjelder å innordne seg. Altså et samfunn hvor det ikke er plass til uventet og overraskende kreativitet. Det er >

Referanser:

- Egner, T.** 1955. Folk og røvere i Kardemommeby. Oslo: Cappelen Damm.
- Kaufmann, G.** 2006. Hva er kreativitet? Oslo: Universitetsforlaget.
- Salomonsen, C. J.** 2018 (opr. 1919). Smitsomme Sindslidelser før og nu med særligt henblik på de nyeste kunstretninger. Foredrag i Dansk Medicinsk-Historisk Selskab, den 15. januar 1919. Udgivet i Kbh: Levin & Munksgaards Forlag. I E. Lie og K. Tanghøj (red). Smitsomme Sindslidelser før og nu med særligt henblik på de nyeste kunstretninger. Aarhus: ÆTHER.
- Tanggaard, L.** 2015. Å fremme barns kreativitet: fremtidens utfordring. I J. Klitmøller og D. Sommer. Læring, dannelse og utvikling. Kvalifisering til fremtiden i daginstitusjon og skole. Bergen: Fagbokforlaget
- Greta Thunberg** på en FN-konferanse 12. desember 2018. (COP24): <https://www.youtube.com/watch?v=gfaJLEokOC0>

SKOLSTREJK
FÖR
KLIMATET

K

«Hadde hun fulgt Jonathans fantasi i leken, kunne det ført til mer kreativitet, oppfinnsomhet og lek i samtalen.»

heller ikke plass til den naturlige og logiske konklusjon: Finnes det politi i leken, så må det også være noen røvere som de kan fange.

Fra leken til alvorlig

Det er ikke noe nytt at fravikelser fra rådende diskurser gir uro og kritikk. For 100 år siden anklaget den danske professor i bakteriologi Carl J. Salomonsen i et foredrag den moderne kunst for «mangel på naturetterlikning». Han antok at moderne kunstnere lever i en forvrengt forestilingsverden.

Edvard Munch måtte nok av og til male noen litt mer muntre bilder enn for eksempel «Skrik» og «Syk pike». Som takk for losji i månedsvis hos velstående borgere, måtte han lage portretter av deres vakre barn i pent tøy på blomsterengen. På samme måte som den danske dikter H. C. Andersen også klippet noe fint i papir, eller fortalte en god historie for å gjøre seg fortjent til gode levevilkår for en stund.

Munch og Andersen kjente begge sin besøkestid. Det gjorde også vår Jonathan. Han så hvor det bar hen, og kanskje for å slippe ytterlig tiltale ble han først nesten usynlig, og så fikk han stille mumlet frem at han allikevel heller ville være politi. Han forstod sannsynligvis at det var problematisk å ville skille seg ut og være en røver! Det hadde kanskje vært lettere for Jonathan å tro på seg selv og sin berettigelse hvis gjengen hadde vært der på benken ved lunsjen? Men det var nemlig ingen Kasper og Jesper sammen med ham, den dagen. Istedet var der en pedagog, som først legger opp til lekenhet i samtalen om hva man kan bli som voksne og hvilke folk et samfunn har bruk for. Deretter blir hun helt alvorlig, nesten bekymret, da Jonathan sier han vil være en røver. Hadde hun fulgt Jonathans fantasi i leken, kunne det ført til mer kreativitet, oppfinnsomhet og lek i samtalen. Ved hjelp av sin forestillingsevne lå det her en mulighet for pedagogen til å følge Jonathans idé og dermed bekrefte at det er plass til mangfold, plass til røvere og rebeller i barnehagen og i samfunnet.

Robotene kommer

Særlig etter år 2000 har OECD hatt fokus på kvalitetsvurderinger av utdanning i medlemslandene og har eksempelvis stått i spissen for innføringen av PISA-undersøkelser. Hensikten har vært å muliggjøre sammenligninger mellom

landenes skoleelever, undervisning og utdanning. PISA-testingen har medført rangeringer av skoler innbyrdes og mellom land. Det har vist seg at på noen skoler blir noen barn bedt om ikke å komme på skolen på selve testdagen, fordi disse barna vil kunne trekke skolens gjennomsnittresultat ned.

En entydig og klar konklusjon basert på internasjonal forskning viser at PISA ikke gir økt kvalitet i undervisningen eller økte kvalifikasjoner hos elevene. Testene gir snarere et press på elevene og medfører stress og uro. Forskning på resultater og utbytte av forskjellige undervisningsstrategier viser at programmer som eksempelvis Tidlig start ikke gir bedre resultater. Som professor Dion Sommer påpeker, har programmet tvert imot negativ effekt på barn. Barna utsettes for negativt prestasjonspress og krav om omfattende paratviten fremfor å kunne utfolde kreativiteten. Hvis man forhindrer barn i å være oppfinnsomme og nysgjerrige, risikerer vi et samfunn med uselvtendige og ukritiske mennesker hvor barn registreres og sammenlignes med andre barn på andre skoler og i andre land med helt forskjellige vilkår.

Ensartethet, automatisering og robotisering er relevant innenfor industri og transport, hvor maskiner kan overta arbeidsoppgaver som tidligere er utført av mennesker. Men i arbeid med mennesker – i barnehagen, i skolen, i utdanning, handler det om relasjoner mellom mennesker og da er roboter hverken relevant eller fornuftig.

Maskiner eller roboter vil aldri kunne erstatte menneskelige kvaliteter som selvstendig tenkning, teamarbeid og omsorg for andre. Derfor må det være plass for kreativitet, nysgjerrighet, forestillingsevne og oppfinnsomhet i all undervisning, i barnehage, skole og høyere utdanning.

Å skrive en tekst er også en kreativ læreprosess, og for å skrive en tekst med tyngde og troverdighet trengs dialoger mellom fagfolk som utfordrer og inspirerer hverandre. Kreative mennesker leker med språket, og de reagerer på uventede, uortodokse og originale måter, i stedet for å følge konvensjonene og gjøre det som forventes. Kreative mennesker svarer som Jonathan gjorde det i samtalen med pedagogen, eller de maler og tegner noe som ikke er en etterlikning av naturen, slik som Picasso og de andre avantgarderkunstnerne. De som var forut for sin samtid, de som var rebelske, gjorde opprør mot det bestående og ble forsøkt satt på plass av Salomonsen og andre som han. Det lyk-

tes ikke, og i stedet var de moderne kunstnerne og rebellene med på å skape en ny og spennende fremtid for hele samfunnet.

På masterstudiet i barnehagekunnskap ved Høgskolen på Vestlandet bruker vi undervisnings- og arbeidsmåter som verken er automatiserte eller robotiserte. De oppgavene vi gir studentene overfor, kan kreve performative løsninger og ha dramatisk form. En oppgave kan settes i gang med en kick-off som kan være en røver, en rebell eller en kunstner verdig. Skriftlige oppgaver kan også innebære krav om å skrive en engasjerende og aktuell kronikk som skal publiseres. I begge typer oppgaver utfordrer vi studentenes evner til å analysere og reflektere og vi utfordrer deres sans for å komme til kjernen av en sak. Deres evner til hurtig å kunne løse nye arbeidsoppgaver settes på prøve. Deres evner til å samarbeide, tenke kritisk og være kreative, er ferdigheter og kompetanser som kan utvikles gjennom de kreative undervisningsformene. Disse kvalifikasjonene er mye mer enn kun de grunnleggende ferdigheter som å lese, skrive, regne og bruke digitale verktøy. Vi snakker om kunnskap skapt i dialoger, hvor meninger kan oppstå og utvikles, gjennom uttrykk, refleksjon, respons og videre gjennom kritikk, utfordringer, spørsmål, medspill, motspill og synergieffekter.

Til sammen konstrueres verdifull, fremtidsrettet læring og kunnskap som bygger på det opprinnelige, men som settes sammen på nye og overraskende måter.

Vårt opprop her er at de voksne, fagpersonene; barnehagelærere, lærere og undervisere må stå sammen og igjen tro på seg selv og sin egen faglighet. Politikere og ledere må tro på de profesjonelle fagfolkene, som faktisk vet noe om hvordan små barn og unge, ja mennesker generelt, lærer og utvikler seg og tilegner seg viten, kunnen og handlekraft.

Det er håp for fremtiden når svenske Greta Thunberg på 15 år, på et toppmøte om klimaet taler de tilstedeværende politikere midt imot og slik bryter den politiske samtalediskurs. Hun kritiserer politikerne for ikke å være voksne og modige nok til å si tingene som de er. På vegne av tusenvis av unge som streiker for klimaet avslutter hun med ettertrykk: «The real power belongs to the people».

Vi trenger flere som Jonathan og Greta, vi trenger flere røvere og rebeller: «The real power belongs to the creative people!»

Minneord

● Herman Ruge

Forsøksgymnasets uvurderlige og alltid entusiastiske lærer gjennom 31 år, Herman Ruge, gikk bort 18. april 2019, nær 91 år gammel.

Herman var cand.real. og sluttet i sin jobb som forsker ved Sentralinstitutt for industriell forskning i 1967 for å delta i etableringen av Forsøksgymnasets i Oslo (FGO). Det var en lykke for FGO. Ideen bak skolen var helt i Hermans ånd. Vi fikk på en gang en person med udiskutabel fagkompetanse, som identifiserte seg med skolens demokrati, og som med sine verdier og væremåte personifiserte alt skolen stod for.

Herman grep straks muligheten til fagforsøk. Det ble dataundervisning fra 1968, og reformer i skolematematikken. Undervisningen skulle knyttes til hverdagslige, praktiske oppgaver og utfordre nysgjerrighet, fantasi og utforskning. Foucaults pendel hang i trappesjakten gjennom fem etasjer, det var magnetiske leker og ballonger i vakuum. Han inspirerte jenter i matematikk, og snart gikk elevene rundt i strikkede «matematikkoppgaver». Forsøksarbeidet nedfelte seg i eget pensum, egne lærebøker med tilhørende eksamen for alle trinn. (Ruge: Utvikling og reform av videregående skolematematikk). Hermans tanker og ideer fikk

stor påvirkning på den videregående skolen, blant annet i Reform 94.

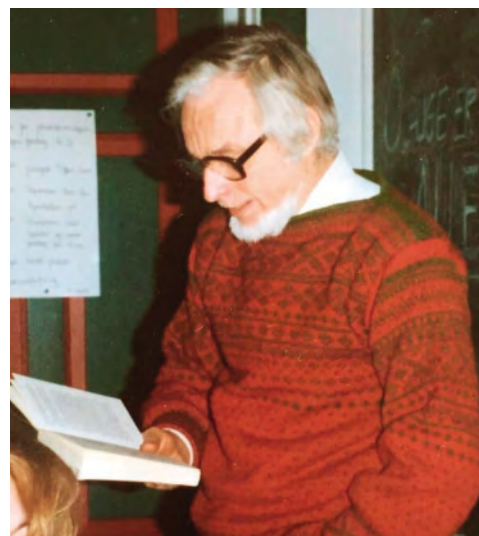
Han levde det grønne skiftet lenge før begrepet kom. Han var opptatt av miljøvern fra Alta-aksjonen til Brundland-rapporten, bymiljø og lokalhistorie, og alt dette nedfelte seg i skolen.

Herman var glad i Mummitrollene, og han leste «Grantreet» ved juleavslutningene for et lydhørt publikum. Gjennom Tove Janssons univers formidlet Herman sine verdier: raushet, inkludering, nysgjerrighet og latterliggjøring av konvensjoner og borgerlighet.

Vi vil takke Herman for alt han gjorde og for alt han har betydd for Forsøksgymnasets.

Mami Lise Bøckman
Eva Evenmo
Ida Heiberg Solem
Helene Strand Johansen

lærere og skoleledere ved Forsøksgymnasets i Oslo

Herman leser Tove Janssons «Grantreet». FOTO FGO-ARKIVET

Forsøksgymnasets 1971.
Herman Ruge på huk til venstre.
FOTO LASSE KWETZINSKY OG TOM ARNE HANSEN

Modum kommune

Modum kommune er en god arbeidsplass som jobber for at vi skal være samhandlende og romslige, nyskapende og modige.

Det er rundt 1200 dyktige og engasjerte medarbeidere i Modum kommune som har som hovedmål å gi best mulig tjenester til innbyggerne.

Velkommen som arbeidssøker!

Rektor Stalsberg skole

Modum kommune har ledig fast 100 prosent stilling som rektor ved Stalsberg skole.

Modumskolen

Modum kommune har et sterkt fokus på folkehelse og forebyggende arbeid blant barn og unge. Skole er et viktig satsingsområde for kommunen. Modumskolen har visjonen «Skolemestring for livsmestring» og jobber for en best mulig tilpasset opplæring for alle elever. Modumskolen har et styringsdokument med tre hovedtemaer; Fremtidens læring, Lærings- og klasseledelse, og Organisasjonslæring. Det arbeides godt og systematisk med læringsmiljøet i alle kommunens skoler, der blant annet LP-modellen og AART er viktige verktøy.

Se Modum kommune sine nettsider for mer informasjon:
<https://www.modum.kommune.no>

Søknadsfrist 02.06.2019

Kontaktperson Eskil Dahl Rotherud, Undervisningssjef, tlf: 32789343, mobil: 41101594, eskil.dahl.rotherud@modum.kommune.no

Moe skole
Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn

Lærerstilling – vikariat

Moe skole er en kristen friskole for 1.-10. trinn. Skolen har 140 elever og ligger sentralt i Sandefjord. Skolen blir eiet og drevet av Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn (DELK). DELK driver to andre skoler i Vestfold: Granly skole (1-10), Tønsberg og Bjerkely skole (1-7), Re.

Skolen har for neste skoleår ledig vikariat i 100 % stilling som kontaktlærer i 1. klasse, lærerutdannet for 1. – 4. trinn og helst med erfaring og/eller utdanning innen spesialpedagogikk.

For full utlysning vises til www.moeskole.no

Søknadsfrist: 28. mai 2019.

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

BESTILL ABONNEMENT PÅ UTDANNING

- Få bladet til arbeidsplassen eller rett hjem i postkassen

Ønsker du faglig påfyll eller å holde deg oppdatert på hva som er nytt innen utdanningsfeltet? Da bør du abonnere på Utdanning.

Bladet Utdanning utgis 14 ganger i året og er Utdanningsforbundets medlemsblad. Innholdet er faglig og politisk stoff med tilknytning til pedagogikk og skole.

Prisen på abonnement er 700,- kroner i året.

Du kan abonnere på Utdanning ved å sende en epost til abonnement@utdanningsnytt.no

For medlemmer i Utdanningsforbundet

Bladet Utdanning er kostnadsfritt for medlemmer og studentmedlemmer. Som medlem kan du bestille og endre ditt abonnement ved å logge deg inn på Min side på udf.no

UTDANNING

Vilde B. Riiser | Advokat

Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE

**Lov
og
rett**

Bilder, film og lydopptak i skolen

Vurderingen av hvor grensene går for eksempel for fotografering og lydopptak i skole og barnehage, beror i hovedsak på en avveining mellom ytringsfrihet og retten til privatliv.

Åpenhetsutvalget har nylig levert sin innstilling til Helse- og omsorgsdepartementet (Nou 2019:10). Utvalgets mandat har i korte trekk vært å utrede rettstilstanden for besøk, bilder, film, lydopptak eller lignende i blant annet barnehage og skole, samt utarbeide en veileder for slik aktivitet.

Det er ikke foreslått noen konkrete lovendringer, men i utredningens del IV er det tatt inn både forslag til veileder og forslag til samtykkeskriv. Det gjenstår fremdeles å se om forslagene blir vedtatt. I det videre behandles noen hovedtrekk av gjeldende rett på området.

Vurderingen av hvor grensene går for eksempel for fotografering og lydopptak i skole og barnehage, beror i hovedsak på en avveining mellom ytringsfrihet og retten til privatliv.

Den generelle reguleringen i personopplysningsloven gjelder i skolen som ellers i samfunnet. Personvernforordningen artikkel 6 krever at den som skal behandle personopplysninger, må ha et lovlig grunnlag. Det betyr at dersom skolen skal behandle personopplysninger om ansatte, elever eller foresatte, må den ha et lovlig behandlingsgrunnlag. De lovlige behandlingsgrunnlagene er listet opp i personvernforordningen artikkel 6 nr. 1.

Når det gjelder fotografering, filming og lydopptak i skolens regi, er samtykke det mest aktuelle behandlingsgrunnlaget. Skolen må innhente samtykke som dekker alt den planlegger å bruke bildet, filmen eller lydopptaket til. Samtykket må dermed spesifikt nevne både fotograferingen og annen behandling, for eksempel lagring, deling eller publisering av bildet.

Forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder for

ansatte i skolen. Taushetsplikten innebærer en plikt til å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det den ansatte i forbindelse med arbeidet får vite om noens personlige forhold. Skolens fotografering, filming eller lydopptak av elever kan i noen tilfeller føre til situasjoner der taushetsplikten brytes. Dette er først og fremst hvis taushetsbelagt informasjon kommer med på et bilde, en film eller et lydopptak. Den omstendighet at en elev går på en skole, er i utgangspunktet ikke taushetsbelagt, men hvis det er snakk om en skole for elever med spesielle helseproblemer, kan dette slå annerledes ut. Da vil informasjon om at eleven går på skolen også innebære informasjon om elevens helsesituasjon.

Skolen har etter opplæringsloven paragraf 9A-3 plikt til å arbeide kontinuerlig og systematisk for at kravet til et trygt og godt skolemiljø blir oppfylt. Alle som arbeider på skolen, har etter paragraf 9A-4 plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering om dette er mulig.

Dersom fotografering, filming eller lydopptak gjør at skolen ikke kan oppfylle sin plikt til et forsvarlig tjenestetilbud, forsvarlig drift og et forsvarlig arbeidsmiljø, ivareta taushetsplikten eller ivareta elevens rett til et trygt og godt skolemiljø, kan skolen gjøre inngrep som er nødvendige for å oppfylle forpliktelsene. Dette gjelder også overfor andres foreldre, journalister eller andre som for eksempel fotograferer i skolegården.

Skoleeier kan også gjennom ordensreglene forby eller sette rammer rundt elevenes egen bruk av mobiltelefoner og andre digitale verktøy i skoletiden.

Ordensreglene kan inneholde regler om at elevene ikke har lov til å fotografere, filme eller gjøre lydopptak av hverandre uten å spørre om lov, og stadfeste at slikt materiale ikke kan publiseres på digitale medier uten samtykke.

Slike regler, inntatt i et godt kommunisert ordensreglement, kan bidra til å bevisstgjøre elevene og skape grunnlag for reaksjoner på regelbrudd.

«Skoleeier kan også gjennom ordensreglene forby eller sette rammer rundt elevenes egen bruk av mobiltelefoner og andre digitale verktøy i skoletiden.»

Fra forbundet

● **Utdanningsforbundet**

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO: TOM-EGIL JENSEN

Trygdeoppgjør

Vi blir stadig eldre her i landet og dermed flere som over tid skal leve av pensjon. Tallene over antatt livslengde ser ganske annerledes ut nå enn da folketrygden ble vedtatt under regjeringen Borten på siste del av 1960-tallet. De siste ti år har det derfor vært en relativt omforent holdning at noen endringer måtte til for å sikre et bærekraftig pensjonssystem også for kommende generasjoner. Det er en av årsakene til at alderspensjonene i dag er forskriftsregulerte. Pensjonene økes først med lønnsveksten, men reduseres deretter med 0,75 prosent. Denne underreguleringen ble fastsatt i en tid da pilene pekte ganske stabilt oppover i norsk økonomi. Tanken var at pensjonistene skulle få en regulering tilsvarende gjennomsnittet av lønns- og prisveksten når reallønnsveksten var 1,5 prosent. Var reallønnsveksten bedre enn 1,5 pst, ville også pensjonistenes regulering bli bedre enn gjennomsnittet, mens det ville bli stikk motsatt om reallønnsveksten ble lavere.

Årets trygdeoppgjør finner sted 21. mai. Det er jo reelt sett ikke noe oppgjør mellom likeverdige parter, men en drøfting – der også Unio skal delta. Unio går inn i disse drøftingene med krav om en omlegging av reguleringene av alderspensjonene, slik at disse direkte skal følge gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. Unio vil også, som i fjor, kreve videreføring av skjerming mot levealdersjustering for uføre. I tillegg til dette vil Unio kreve at regjeringen legger fram trygdeoppgjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren. Det vil gi Stortinget en anledning til å debattere om de seinere års utvikling i alderspensjonistenes økonomi tilsier at dagens reguleringsregime bør justeres.

Både debatten og endringen trengs. Vi har nå vært gjennom en periode med svak lønnsvekst. Alderspensjonistene har av den grunn hatt en reell nedgang de fire siste år. Og de har ingen garanti for at dette ikke blir situasjonen også de kommende år. Dette er fullstendig uakseptabelt og kan ikke fortsette. Det viser at den gjeldende reguleringsforskriften ikke ivaretar det som var

Stortingets intensjon, og at den derfor bør endres. En direkte regulering av alderspensjonene med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten vil fjerne usikkerheten knyttet til den framtidige reallønnsveksten.

Staten har rett og slett sluppet billig unna i flere år som følge av den lave reallønnsveksten. Nå reagerer stadig flere, både pensjonister, arbeidstakere og tillitsvalgte. Og det er ikke det minste rart. De som i dag er alderspensjonister, skapte gjennom sin yrkesdeltakelse det avgjørende grunnlaget for velstandsutviklingen dette landet har opplevd de siste 40 år. Det er ikke annet enn rett og rimelig at de også skal få ta del i den videre velstandsutviklingen i sin pensjonisttilværelse.

Årets trygdeoppgjør handler om anerkjennelse og verdsetting. Det skal ikke alderspensjonistene stå alene om å kjempe for. Her ligger det et ansvar hos hele fagbevegelsen for å ta tak i situasjonen. Unio vil derfor søke bredest mulig støtte for våre krav i god dialog med de øvrige organisasjonene. Det er viktig at det trykket som i det siste har bygget seg opp, holdes ved like helt inn i oppgjøret – også med sikte på at dette må Stortinget ta tak i dersom statens forhandlere ikke imøtekommer våre krav.

«Årets trygdeoppgjør handler om anerkjennelse og verdsetting.»

Guttene er ikke problemet

Utdanningsforbundet er glad for at det settes søkelys på hvorfor gutter gjør det dårligere enn jenter på skolen, men mener Stoltenberg-utvalget har feil forutsetninger og foreskriver feil tiltak.

– Utvalget ser ut til å ta utgangspunkt i at målene, testkravene og karakterpresset i dagens skole er bra og riktig, og at det er elevene, les guttene, som er problemet. Vi mener at det er skolen som må tilrettelegge for at alle elever skal finne seg til rette der og få et godt læringsutbytte, sier Terje Skyvulstad, nestleder i Utdanningsforbundet.

Bryter med verdier

Rapporten fra utvalget tar i stor grad et samfunnsøkonomisk perspektiv på barnet og ungdommen. Barn og unges egenverdi blir målt ut ifra hvilken nytteverdi den har for fremtidige skoleprestasjoner og økonomisk framgang i samfunnet.

– Dette bryter med Utdanningsforbundets verdier og Lærerprofesjonens etiske plattform, og ikke minst så bryter det med formålet med opplæringen. Derfor deler ikke Utdanningsforbundet rapportens syn på læring, og troen på testing av enkelte målbare standarder som utgangspunkt for tiltak, sier Skyvulstad.

Utdanningsforbundet mener også at utvalget fremmer mange forslag uten god nok kunnskap.

Må undersøke nærmere

Tendensen med at gutter gjør det dårligere enn jenter på skolen er lik i mange land vi kan sammenlikne oss med. Likevel mener den internasjonale organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling

TILRETTELEGGING:

Utdanningsforbundet deler ikke Stoltenberg-utvalgets tro på testing som utgangspunkt for tiltak, og mener skolen må tilrettelegge slik at alle elever får et godt læringsutbytte.

FOTO: UTDANNINGSFORBUNDET

(OECD) at den er tydeligere her i Norge. Statistikk viser at gutter er overrepresentert i bunnen av fordelingen av grunnskolepoeng og underrepresentert i toppen av fordelingen. Det er også langt flere gutter enn jenter som får spesialundervisning.

– Samtidig er det viktig å understreke at skoleprestasjoner kun er en del av det trettenårige skoleløpet alle barn og unge skal gjennom. Skoletiden er barn og unges liv. Her skal de møte meningsfull læring, de utvikler seg, de lærer å omgås andre, kjenne seg selv og sine styrker og svakheter, de skal ha det morsomt og de skal få et godt grunnlag for å mestre livet, ta del i de demokratiske prosessene og kulturarven, fastslår Skyvulstad.

Skolen trenger nok ressurser

Utdanningsforbundet understreker i sitt hørings-svar at det mest hensiktsmessige for å bidra til en god barndom og ungdom med gode muligheter

for læring og utvikling, vil være å satse på at det ordinære utdanningsløpet er godt og har de nødvendige ressurser for å imøtekomme alle barn og unges behov, evner og talenter. Det er også viktig at dette utdanningsløpet er i det offentlige regi.

Stoltenberg-utvalget

- Kunnskapsdepartementet oppnevnte i 2017 en ekspertgruppe som skulle samle kunnskap om hvorfor kjønnsforskjeller i skolen oppstår og komme med forslag til hva som kan bidra til å motvirke slike forskjeller.
- I februar ble Stoltenberg-utvalgets utredning «Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner» lagt fram. Nå er Utdanningsforbundets hørings-svar klart.

Hør på Lærerrummet!

Podkasten Lærerrummet gir innsikt i ulike tema innen utdanningsfeltet, og er for alle som er engasjerte i barnehage, skole eller innen høyere utdanning. Gjestene er forskere, lærere, barnehagelærere, elever, ledere, politikere – eller andre. Dette er tre av de siste episodene:

#25: Mobbing i barnehagen #24: Deling av nakenbilder #23: Klima og bærekraft

Lærerrummet er på iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Søk om å få klimapris

Merk deg 22. september. Det er søknadsfristen for Utdanningsforbundets klimapris 2019. Vinn 50.000 kroner til videre arbeid!

– Utdanningsforbundet ønsker at norsk utdanning i enda større grad skal engasjere barn og unge i klimaspørsmål, og gi økt kunnskap om både klimaendringer og klimaeløsninger, sier leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet.

Alle barnehager, skoler og lærerutdanningsinstitusjoner i Norge kan søke om prisen. Prisens mål er at den skal virke motiverende og fremme arbeidet med utdanning for bærekraftig utvikling i hele utdanningsløpet.

Søknadsfristen for 2019 er 22. september.

Fokus på artsmangfold

I fjor var Brattås barnehage i Tønsberg en av vinnerne. Assisterende daglig leder Stig André Kragnes forteller at de har fortsatt arbeidet, og har laget en bærekraftsløype.

– Denne våren har barnehagen fokus på artsmangfold og å ta vare på naturen. Vi ble veldig glade for å vinne prisen og oppfordrer andre til å søke, sier han.

Prispengene har de ennå ikke brukt av.

FIKK PRIS: Daglig leder Annemarte M. Bekkevold og assisterende leder Stig André Kragnes representerte Brattås barnehage da de vant en av prisene i 2018.

FOTO RIKKE BJURSTRÖM

Er sykkelen forsikret?

Mange bruker sykkel både til jobb, skole og ellers i hverdagen. Har du innboforsikring i Utdanningsforbundet er sykkelen din dekket for tyveri og hærverk med inntil 40 000 kroner når du bruker den utenfor hjemmet. Står sykkelen i låst bod eller garasje som ingen andre har tilgang til, er den dekket med inntil 60 000 kroner. Dekningene gjelder også elsykkel.

Les mer på udf.no/innboforsikring

Rydd tid til fagfornyelsen

Snart er det siste frist for innspill, og nå er det viktig at din skole: *Leser høringen for fagene som er aktuelle ved din skole. Diskuterer innspill dere ønsker å sende inn. Svarer på høringen.*

Bruk informasjonen på utdanningsforbundet.no/var-politikk/fagfornyelsen, og på udir.no. Fremtidens læreplaner skal tas i bruk trinnvis fra skolestart i 2020.

Høringsfristen er 18. juni 2019.

Prisen

– Det er fordi vi ønsker å ta en nøye vurdering på hva vi ønsker å bruke pengene på, slik at de blir brukt på en klok måte. Vi har fått inn noen konkrete forslag som vi jobber med å ta stilling til nå, forteller han.

Hvem kan søke?

En prisvinner må tilfredsstille minst ett av følgende kriterier:

- Ha utmerket seg i sitt arbeid med utdanning for bærekraftig utvikling.
- Ha bidratt aktivt med å finne fram til eller øke bevisstheten om løsninger på klimautfordringene. Løsningene kan gjerne være lokale og eksempelvis knyttet til energibruk, avfall, innkjøp eller transport.
- Ha integrert en innsats for bærekraftig utvikling i læringsarbeidet.

Det blir delt ut inntil tre priser på 50 000 kroner hver, og prispengene skal fortrinnsvis gå til å styrke vinnernes videre klimaarbeid.

– Vi oppfordrer så mange som mulig til å søke, og håper at oppmerksomhet rundt prisen kan inspirere og motivere andre. Klimasaken er en av vår tids aller viktigste saker, og vi som utdanner barn, unge og de som selv skal bli lærere kan utgjøre en stor forskjell, sier Handal.

Hør også podkasten *Lærerrommets episode 23 «Klima og bærekraft»*.

Kurs

Lek og lær med verdensrommet

4. juni inviterer vi i samarbeid med NAROM og Nordic Esero til kurs i Lærernes hus i Oslo for barnehageansatte. Kurset tar utgangspunkt i rammeplanmålene og legger til rette for å berike barnas initiativ, undring, nysgjerrighet, kreativitet, læringslyst og tiltro til egne evner. Kurset er gratis for ansatte i barnehagen, men begrenset antall plasser: Førstemann til mølla!

Tidligere stimulering og hjerneutvikling

Hjerneutvikling er tema for kurset 5. juni i Lærernes hus, Oslo. Hva påvirker barns vekst og utvikling? Hvilken tradisjon tilhører vi, og hvilke konsekvenser får det? Kursdeltakerne får innsikt i nyere forskning på områdene fysisk aktivitet og språk- og sansestimulering. Kursholdere er Audrey van der Meer og Heidi Aabrekk.

FORSKNING: Hva vet vi om hjernen? FOTO: TOMEGIL JENSEN

Peer Gynt i klasserommet

Gåla er stedet 7.-8. august når vi i samarbeid med Peer Gynt as skal se på hvordan vi kan formidle Peer Gynt til barn og unge. Velg mellom en workshop om bruk av spillpedagogikk i klasserommet og en workshop med dramatisering. Det blir filosofisk vandring langs Verdivegen med Ibsens dilemmaer, og vi skal se forestillingen ved Gålåvatnet. Begrenset antall plasser - meld deg på snarest!

Les mer på www.udf.no/kurs

Barnehage: Her finner du forskningen

Forskningsrapportene og alle posterpresentasjonene som ble lagt fram under barnehagekonferansen «The Nordic Way», er nå tilgjengelig for alle. 300 deltakere fra 48 land var samlet til diskusjon om nordiske barnehager i Oslo i mars. På denne nettsiden finner du all forskning og informasjon fra konferansen.

<https://ececthenordicway.no/resources/>

Utdanningsforbundet arrangerte den omfattende konferansen i samarbeid med Kunnskapsdepartementet og Nordisk råd. I to dager var det fokus på nordisk barnehagepolitikk og -pedagogikk, og blant annet ble temaer som lek, tidlig innsats, inkludering, tilhørighet og integrering i barnehager diskutert. Anerkjente forskere presenterte ny barnehageforskning, og på scenen og i salen var blant annet også politikere, beslutningstakere og lærerorganisasjoner.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE FORSIKRINGSTILBUD

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsordninger for deg og dine til en god pris.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Pris fra kr 972 til kr 1476 pr år, avhengig av hvor i landet du bor.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Pris fra kr 756 til kr 1944 pr år, avhengig av om den skal gjelde for en eller for familie, og om du er over eller under 70 år.

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsesstøtte ved død i nær familie.
Pris kr 888 per år.

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke, spesialtilpasset studenter.
Pris kr 996 per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år.
Pris per barn 1308 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert.
Pris for familie kr 3000 per år. En person kr 2400 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser.
Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Bilforsikringen ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

FORDELER HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring.
Alle medlemmer får 32 % uavhengig av antall produkter.

TRYG PLUSS

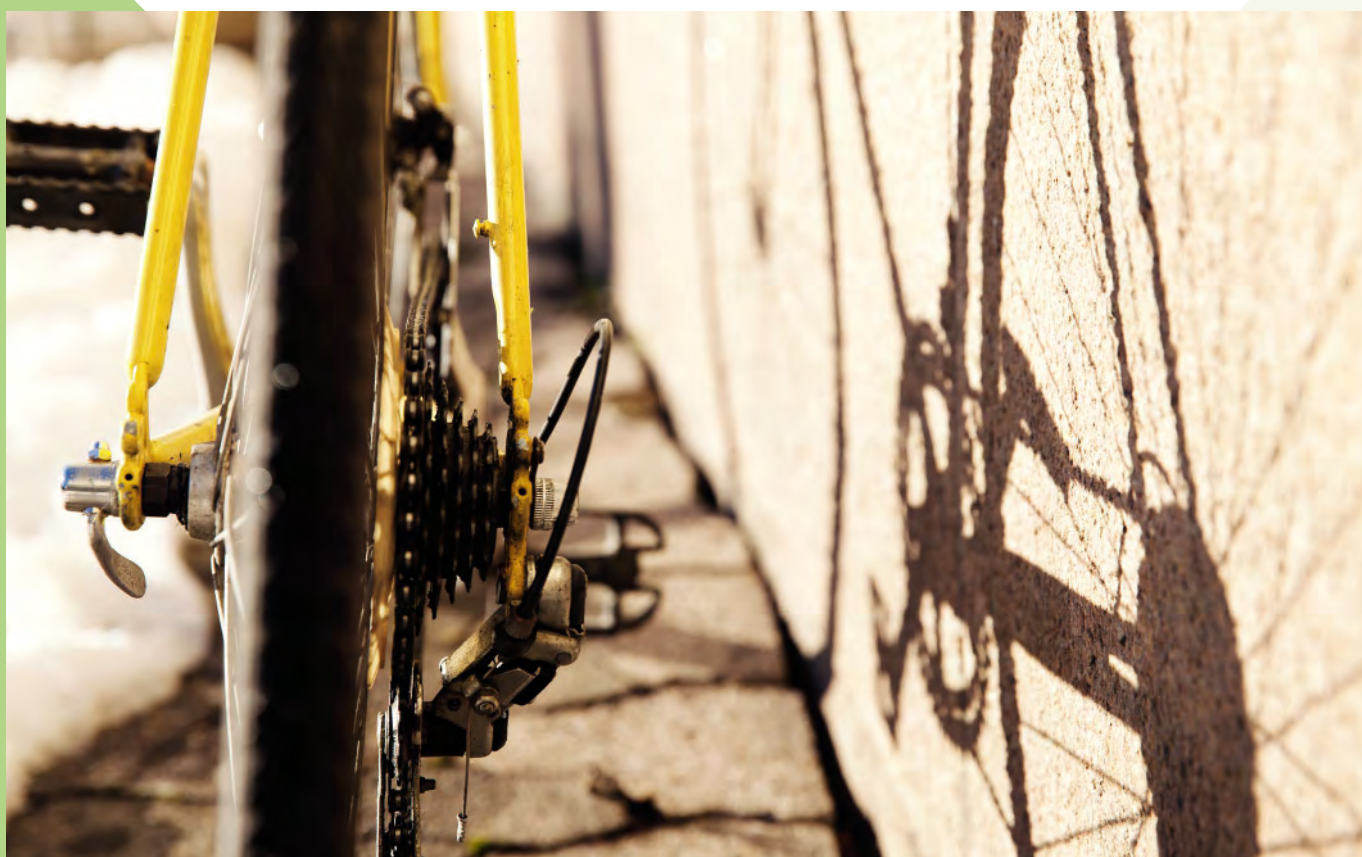
Med privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Sykkelen din er forsikret

Sesongen er i gang, og mange bruker sykkel både til jobb, skole og ellers i hverdagen. Har du innboforsikring i Utdanningsforbundet er sykkelen din dekket med inntil 40 000 kroner i Norden. Gjelder også for elsykkel.

Les mer om hvor godt sykkelen din er dekket på udf.no/innboforsikring

Langtidsferie Deluxe Suitopia på Costa Blanca

Suite og
balkong til
alle

- Bo i 75 kvm. store suiter inkl. 20 kvm. stor balkong.
- Nytt hotell fra sommer 2017
- Halvpensjon inkl. ett glass vin til middagen
- Utfluktpakke

OSLO 30. OKTOBER 2019 OG 13. JANUAR OG 3. FEBRUAR 2020.

BERGEN 30. OKTOBER 2019 OG 20. JANUAR OG 10. FEBRUAR 2020.

TRONDHEIM 29. OKTOBER 2019 OG 14. JANUAR 2020.

STAVANGER 30. OKTOBER 2019 OG 22. JANUAR 2020.

SANDEFJORD/TORP 27. OKTOBER 2019 OG 16. FEBRUAR 2020

20/22 DAGER FRA KUN KR 16.995

ALT DETTE ER INKLUDERT:

- Fly Norge-Alicante t/r
- Alle skatter og avgifter
- Transfer flyplass-hotell t/r
- Alle netter i Calpe på Hotel Suitopia****
- Halvpensjon inkl. ett glass vin til middagene.
- Byvandring i Calpe
- Utflukt til Alicante og Valencia
- Utflukt til landsbyen Guadalest
- Èntre til Algar-fossene
- Norsk talende reiseleder

